

TAMMELAN KUNTA
TILINPÄÄTÖS 2024

TAMMELA

www.tammela.fi

SISÄLLYSLUETTELO

1 TOIMINTAKERTOMUS	4
1.1 Kunnanjohtajan katsaus	4
1.2 Kunnan hallinto	5
1.3 Kuntastrategia.....	7
1.4 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	8
1.5 Olennaiset muutokset kunnan taloudessa ja toiminnassa	10
1.6 Ympäristöasiat	13
1.7 Arvio riskeistä ja epävarmuustekijöistä	13
1.8 Arvio Tammelan kunnan tulevasta kehityksestä	13
1.9 Kunnan sisäinen valvonta.....	14
1.10 Talousarvion sitovuus	14
1.11 Valtuustotason arviointi	15
2 LASKELMAT ja TUNNUSLUVUT	16
2.1 Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut	16
2.2 Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut	22
2.3 Tase ja sen tunnusluvut.....	24
2.4 Kokonaistulot ja –menot	27
2.5 Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	28
2.5.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	28
2.5.2 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut.....	29
2.6 Kuntakonsernin tulevaisuuden näkymät.....	35
3 TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALouden TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET	36
3.1 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	36
4 TOIMINNAN JA TALouden TOTEUTUMINEN.....	37
4.1 Tavoitteiden toteutuminen	37
4.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen	38
4.3 Toiminnan toteutuminen	43
4.3.1 Hallinto- ja kehittämispalvelut.....	43
4.3.1.1 Hallinnon ja talouden palvelualue	43
4.3.1.2 Elinvoiman ja työllisyyden palvelualue.....	47
4.3.2 Sivistyspalvelut.....	50
4.3.2.1 Varhaiskasvatuksen palvelualue.....	50
4.3.2.2 Perusopetuksen palvelualue.....	52
4.3.2.3 Vapaa-ajan palvelualue	54
4.3.3 Tekniset palvelut	59

4.3.3.1	Yhdyskuntatekniikan palvelualue.....	59
4.3.3.2	Kiinteistöjen palvelualue	60
4.3.3.3	Kaavoituksen ja lupien palvelualue.....	61
4.3.3.4	Ruuan ja puhdistuksen palvelualue	63
4.3.3.5	Vesihuollon palvelualue	64
4.4	Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	67
4.5	Investointien toteutuminen.....	68
4.6	Investointien toteutuminen kustannuspaikoittain	69
4.7	Rahoitusosan toteutuminen.....	73
4.8	Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	74
5	TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	75
5.1	Kunnan tuloslaskelma	75
5.2	Rahoituslaskelma	76
5.3	Tase.....	77
5.4	Konsernilaskelmat	79
6	LIITETIEDOT	83
6.1	Tilinpäätöksen liitetiedot	83
6.2	Konsernitiilinpäätöksen liitetiedot	84
6.3	Tuloslaskelman liitetiedot	85
6.4	Tasetta koskevat liitetiedot	88
6.4.1	Taseen vastaavia koskevat liitetiedot.....	88
6.4.2	Taseen vastattavaa koskevat liitetiedot	91
6.5	Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyitä koskevat liitetiedot	94
6.6	Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen.....	95
6.7	Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot	95
7	VESIHUOLTOLAITOS.....	97
7.1	Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma.....	99
7.2	Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma	100
7.3	Vesihuoltolaitoksen tase	101
7.4	Vesihuoltolaitoksen investoinnit.....	102
7.5	Vesihuoltolaitoksen liitetiedot	102
8	LUETTELOT JA SELVITYKSET	103
9	TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT.....	104

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Vuoden 2024 talousarvio oli ensimmäinen talousarvio, jonka tavoitteet on johdettu vuonna 2023 hyväksytystä Tammelan kunnan kuntastrategiasta. Kuntastrategia toimii tiekarttana, jonka kautta kuntaa johdetaan tuleville vuosille ja vuosikymmenille. Strategiset tavoitteemme linjaavat, että Tammela on elinvoimainen ja yritysystävällinen, Tammelassa on helppoa ja monipuolista asumista, Tammela elää luonnosta ja luonnossa sekä Tammelassa kuntalaiset voivat hyvin.

Vuoden 2024 isot investointihankkeet kehittivät Tammelan kunnan elinvoimaa. Kunnan historian suurimpiin investointeihin kuuluva yhtenäiskouluhanke käynnistyi vuonna 2023. Uusi yhtenäiskoulu luovutettiin kunnalle joulukuussa 2024. Hanke on ollut merkittävä panostus Tammelan kunnan tulevaisuuteen ja elinvoiman kehittämiseen. Valmistunut koulu tarjoaa modernin kouluympäristön oppilaille ja henkilökunnalle sekä lisää mielenkiintoa Tammelan kuntaa kohtaan.

Valtatie 10 varrella sijaitseva Hakkapeliitta -yrityspuisto kehittyi saadessaan yrityshallin, johon uusi yrittäjä on sijoittunut. Yritysalueen kehittyminen ja sen näkyvyyden lisääminen ovat tukeneet kunnan elinvoiman edistämistä.

Hyvinvointialueuudistus on haastanut kuntaa ja kunnassa sijaitsevaa palvelutasoa. Hyvinvointialueella on tehty päätös Tammelan terveysaseman sulkemisesta. Tammelan kunta on pyrkinyt vaikuttamaan siihen, että hyvinvointialue ei tekisi muutoksia tammelalaisten palvelutasoa heikentäen. Kunta on puolustanut omaa terveysasemaa esittäen valmiutta neuvotella ratkaisusta terveysaseman tulevaisuuden turvaamiseksi. Kuntalaisten palveluiden saatavuus on keskeisintä.

Kunnan vuosikate vuonna 2024 muodostui 2,5 miljoonan euron suuruiseksi ollen 429,20 €/asukas. Tilikauden alijäämäksi tuli 1 miljoonaa euroa. Huomionarvoista on, että alijäämän muodostuminen aiheutui Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän purkamiseen liittyvistä toimenpiteistä, jotka aiheuttivat taloudellisia alaskirjauksia osana vuoden 2024 tilinpäätöstä. Vuoden 2024 tilinpäätös olisi ollut ilman kuntayhtymän purkamiseen liittyviä alaskirjauksia ylijäämäinen 0,8 miljoonaa euroa.

Vuoden 2023 tilinpäätöksen jälkeen kunnan taseessa on kertynyttä ylijäämää noin 11 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 tilinpäätöksen alijäämä voidaan siten turvallisesti kattaa aiempien vuosien ylijäämistä. Kunnan talouden kantokyky on tämän osalta turvattu, mutta tulevien aikojen ja ratkaisujen osalta on huolehdittava tarkasta taloudenpidosta ja tasapainoisen talouden varmistamisesta. Tammelassa ollut poikkeuksellisen korkea investointitaso, lainamäärän kasvu ja korkokulut pienentävät talouden liikkumavaraa. Valtakunnalliset muutokset tulevat vaikuttamaan kuntien talouteen. Esimerkiksi TE-uudistuksen taloudellinen vaikutus on vielä tietyiltä osin epävarmaa ja tuo mahdollista talouspainetta kunnille.

Kulunut vuosi on ollut myönteinen ja kuntaa kehittävä. Haluan esittää parhaimmat kiitokseni kaikille Tammelan kunnan työntekijöille, luottamushenkilöille, kuntalaisille, kunnassa toimiville yrittäjille, vapaa-ajan asukkaille ja kaikille sidosryhmille kuluneesta vuodesta ja yhteistyöstämme.

Tammelassa maaliskuun 11. päivänä 2025.

Juuso Alatalo,
Kunnanjohtaja.

1.2 Kunnan hallinto

Kunnan luottamushenkilöorganisaatio ja luottamushenkilöt

Kunnanvaltuusto 1.1.2024 - 31.12.2024

PJ Jasu Olli-Pekka
1. VPJ Laajalehto Arja
2. VPJ Kaunisto Jyri
3. VPJ Koivula Jarkko

Jäsenet: Alarto Manu
Ali-Tuomola Pirjo
Bergström Veija
Kaakinen Sari
Kajava Teemu
Leino Kati
Lahtinen Susanna
Liinaharja Kristiina
Nissilä Minna
Ojansuu Ismo
Peltonen Susanna
Pietilä Mikko

Pura Eero
Pärssinen Simo
Rahkonen Maija-Stiina
Rauhaniemi Jenni
Sotka Päivi
Suutela Katariina
Syrjälä Taito
Tuovinen Ilkka
Tuovinen Tuomo
Vainio Heikki
Ylitalo Reijo

Kunnanhallitus 1.1.2024 - 31.12.2024

PJ Pura Eero
1. VPJ Rauhaniemi Jenni
2. VPJ Vainio Heikki

Jäsenet: Alarto Manu
Pärssinen Simo
Rahkonen Maija-Stiina
Suutela Katariina

Keskusvaalilautakunta 1.1.2024 - 31.12.2024

PJ Ryhtä Esa
1. VPJ Syrjälä Tarja

Jäsenet: Koivisto Janne
Siikonen Kirsi
Syrjälä Taito

Tarkastuslautakunta 1.1.2024 - 31.12.2024

PJ Syrjälä Taito
1. VPJ Kajava Teemu

Jäsenet: Halonen Heli
Leino Kati
Virtanen Keijo

Sivistyslautakunta 1.1.2024-31.12.2024

PJ Tuovinen Tuomo
1. VPJ Ali-Tuomola Pirjo

Jäsenet: Laajalehto Arja
Lahtinen Susanna
Peltonen Juha
Sotka Päivi
Virolainen Tomi

Tekninen lautakunta 1.1.2024 - 31.12.2024

PJ	Ojansuu Ismo	Jäsenet:	Ylitälo Reijo
1. VPJ	Nissinen Jere		Bergström Veija
			Nissilä Minna
			Uusitalo Terhi
			Saaristo Outi

Ympäristölautakunta 1.1.2024 - 31.12.2024

PJ	Siikonen Janne	Jäsenet:	Heikkilä Virva
1. VPJ	Pietilä Mikko		Honkala Niina
			Patjas Tiina
			Salama Erkki
			Sillanpää Heikki

Valtuuston poliittiset voimasuhteet 1.1.2024 -31.12.2024

Suomen Keskusta	7 valtuutettua
Kansallinen Kokoomus	6 valtuutettua
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue	5 valtuutettua
Perussuomalaiset	4 valtuutettua
Meidän Tammela	3 valtuutettua
Vihreä liitto	1 valtuutettua
Kristillisdemokraatit	1 valtuutettua

Hallituksen esittelijä

Kunnanjohtaja Juuso Alatalo

Tilivelvollisuus

Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat toimielinten jäsenet ja asianomaisen toimielimen palvelualueen johtavat viranhaltijat (itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat henkilöt). Valtuutetut eivät ole tilivelvollisia. Oheisena luettelo viroista, joita hoitavat viranhaltijat olivat tilivelvollisia:

- kunnanjohtaja
- talous- ja hallintojohtaja
- sivistystoimenjohtaja
- varhaiskasvatuspäällikkö
- rehtori
- koulujen johtajat
- päiväkodin johtajat
- kirjastonjohtaja
- tekninen johtaja
- kaavoittaja
- kiinteistöpäällikkö
- yhdyskuntatekniikan päällikkö

1.3 Kuntastrategia

Tammelan kunnanvaltuusto hyväksyi Tammelan kunnan kuntastrategian kokouksessaan 12.06.2023.

Strategiaperusta

Strategiaperustan muodostavat arvot, visio ja missio. Arvot tarkoittavat niitä toimintaperiaatteita, joiden tulisi näkyä organisaation ja työntekijöiden päivittäisessä toiminnassa ja sen johtamisessa. Visio kuvaa organisaation tulevaisuuden tavoitetilaa, jossa se haluaa olla tietyn ajanjakson kuluessa. Missio kuvaa organisaation nykytilaa ja kertoo, miksi organisaatio on olemassa ja mitä organisaation toiminnalla halutaan saavuttaa.

Arvot

Tammelan arvot ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, yhdessä onnistuminen sekä tahto uudistua.

Visio

Tammelan visio 2030 on "Luonnollinen kasvun paikka - edelläkävvä Tammela".

Missio

Tammelan missio on "Parasta Sinulle - Lounais-Hämeen helmi".

Strategisia tavoitteita on neljä:

1. Tammela on elinvoimainen ja yritysystävällinen
2. Tammelassa on helppoa ja monipuolista asumista
3. Tammela elää luonnosta ja luonnossa
4. Tammelassa kuntalaiset voivat hyvin

Strategia-asiakirjassa on myös kerrottu kärkitoimenpiteet, joiden avulla strategiaa toteutetaan. Strategian toteuttaminen, seuranta ja arviointi on osa kunnan talousarvio- ja tilinpäätösprosesseja. Talousarvio perustuu valtuuston hyväksymään strategiaan ja talousarviossa asetetaan strategisista tavoitteista johdettuja toimenpiteitä ja mittareita, jotka vastuutetaan avainhenkilöille. Tilinpäätösraportoinnissa seurataan toimenpiteiden toteutumista mittareiden pohjalta ja arviointikertomuksessa raportoidaan kunnan tavoitteiden ja strategian toteutumista. Uuden strategian mukaisia tavoitteita raportoidaan ensimmäisen kerran 2024 tilinpäätöksen yhteydessä. Lisäksi kunnan strategian toteutumista arvioidaan kyselyllä, joka toteutetaan valtuustokauden työskentelyn arvioinnin yhteydessä vuonna 2025.

1.4 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Hämeen ELY-keskuksen alueella oli yhteensä 22 133 työtöntä työnhakijaa joulukuun 2024 lopussa. Vuotta aiemmasta oli työttömien määrä noussut 1 194 henkilöllä (+6 %). Kokoaikaisesti lomautettujen määrä oli 2 626 eli 688 edellisvuotta vähemmän (-21 %).

Joulukuun lopussa oli Hämeen ELY-keskuksen alueella alle 25-vuotiaita työttömänä yhteensä 2 540 henkilöä, mikä on 269 enemmän (+12 %) kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömiä eli yhtäjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleita oli yhteensä 7 437 henkilöä, mikä on 1 000 henkilöä (+16 %) edellisvuotta enemmän.

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuun 2024 lopussa 12,9 prosenttia, mikä oli 0,7 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli maakunnan korkein Heinolassa (16,6 %) ja matalin Tammelassa (7,3 %). Koko maakunnassa työttömien osuus työvoimasta oli 46,6 prosenttia, mikä on 1,0 prosenttiyksikköä edellisvuotta korkeampi.

Lähde: Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus, Hämeen elinvoimakatsaus, joulukuu 2024.

Forssan seutukunnan alueella oli joulukuun 2024 elinvoimakatsauksen mukaan seutukunnan työttömyysaste 11,6 %. Työttömyysaste oli laskenut vuodentakaiseen tilanteeseen verrattuna 0,2 prosenttiyksikköä.

Forssan seutukunnan työttömien määrä oli 1 626 henkilöä joulukuussa 2024. Työttömien määrä oli laskenut vuodentakaiseen tilanteeseen verrattuna 20 henkilöllä.

Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä seutukunnalla oli 187 henkilöä joulukuussa 2024, joka oli kasvanut vuodentakaiseen tilanteeseen verrattuna yhdellä henkilöllä.

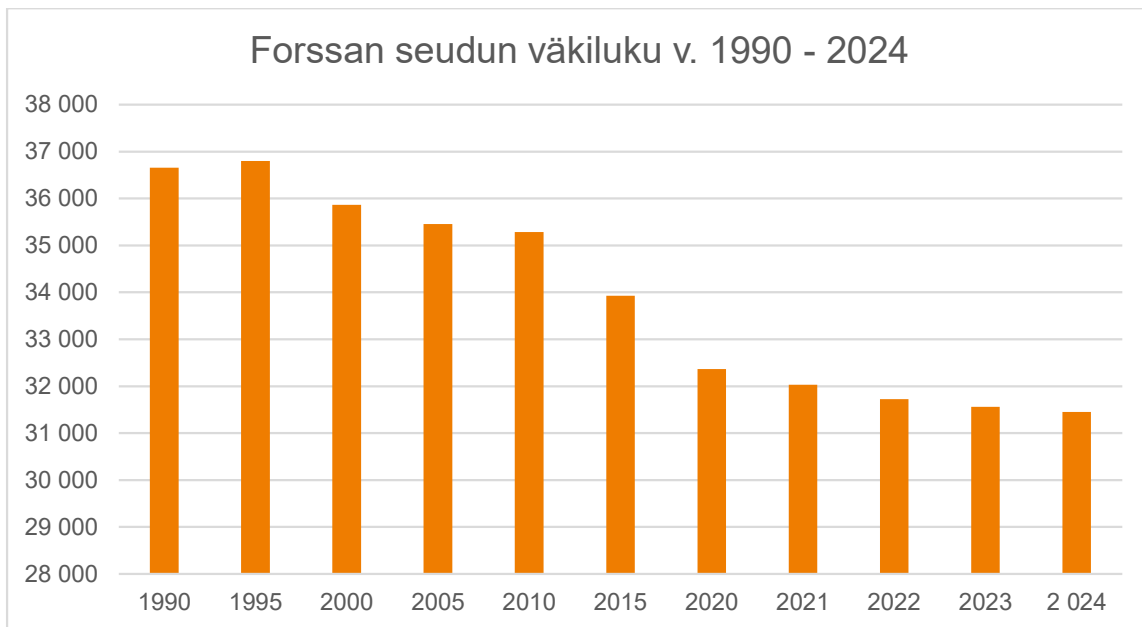
Seutukunnan pitkäaikaistyöttömien määrä joulukuussa 2024 oli 474 henkilöä, joka oli kasvanut vuodentakaiseen tilanteeseen 123 henkilöllä.

Tammelassa työttömiä työnhakijoita oli joulukuun 2024 lopussa 198 henkilöä, joista alle 25-vuotiaita 19 henkilöä, yli 50-vuotiaita 101 henkilöä ja yli vuoden työttömänä olleita 69 henkilöä. Vuoden lopussa työttömyysaste oli 7,3 %.

Väestön kehitys Forssan seudulla

Tarkasteltaessa vuoden 2023 kuntajaolla Forssan seudun asukasluvun kehitystä, oli seudun asukasluku 36 653 vuonna 1990. Väkimäärä on tasaisesti laskenut ja vuoden 2024 loppuun mennessä oli väkimäärä laskenut 5 202 asukkaalla vuodesta 1990.

Tilastokeskuksen väestön ennakkotiedon mukaan Forssan seudun väkiluku joulukuussa 2024 oli 31 451 asukasta, joka oli vähentynyt vuodentakaiseen tilanteeseen verrattuna -110 henkilöllä. Forssan seudun väkiluvun ennustetaan edelleen laskevan ja tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan vuonna 2045 Forssan seudun väkimäärä olisi 28 911.

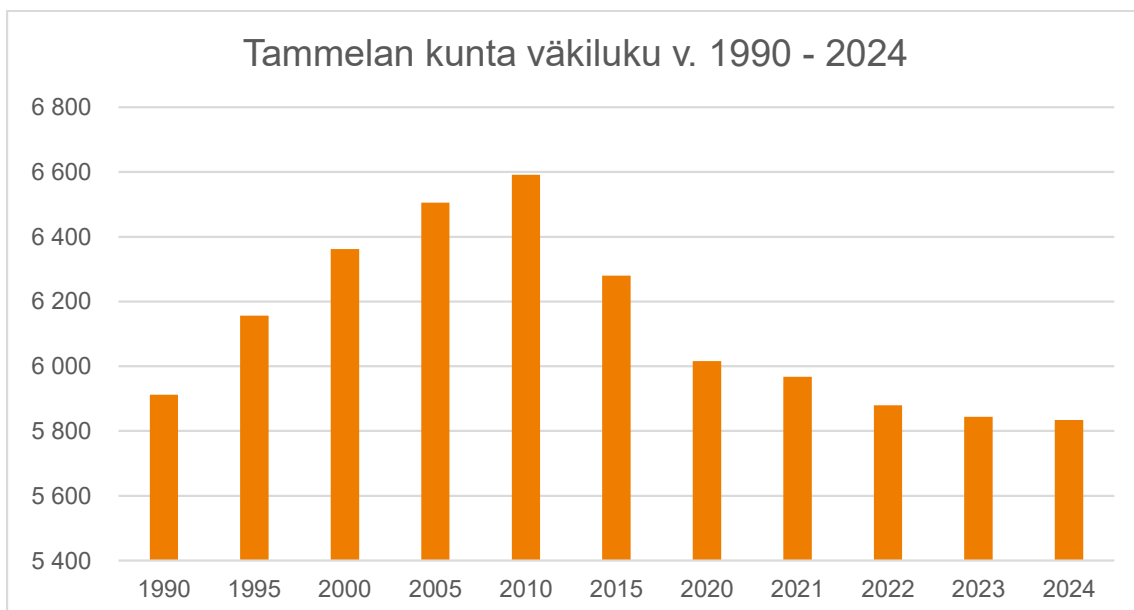

Lähde: Tilastokeskus

Väestön kehitys Tammelassa

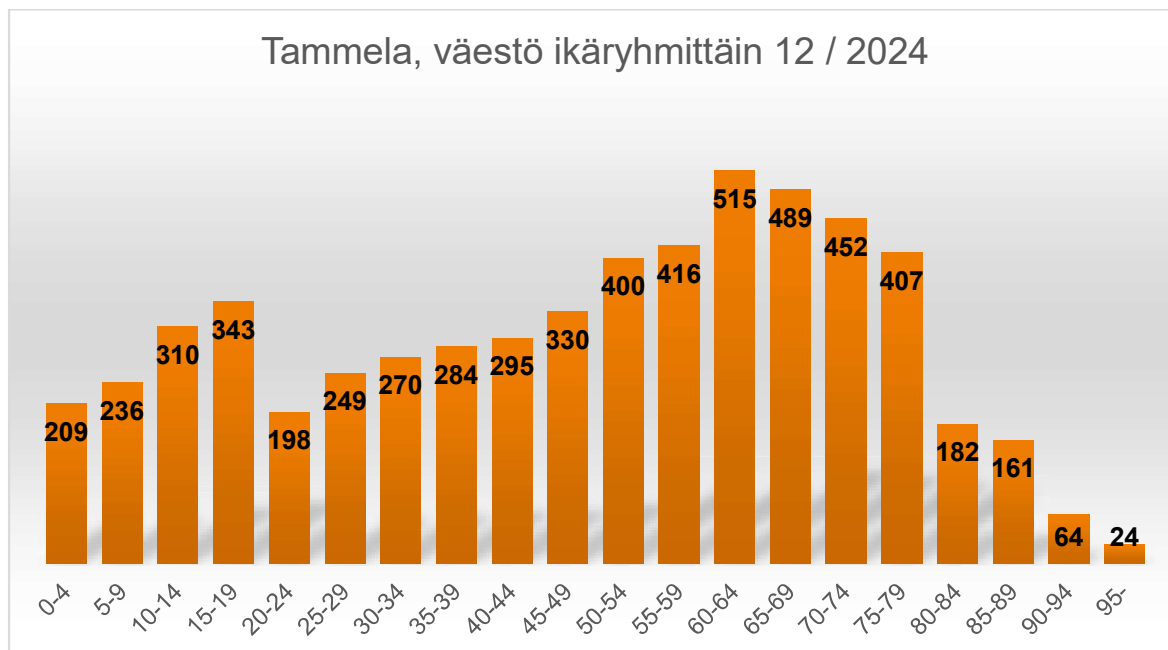
Tammelan kunnan osalta kehitys on ollut vuodesta 20201 lähtien samansuuntaista kuin Forssan seutukunnalla. Vuoden 2024 lopussa Tammelan väkiluku oli 5 834 ja vuoden 2023 lopussa 5 845.

Tammelan kunnan väkiluku on kehittynyt vuosien 1990 – 2024 aikana seuraavasti:

Lähde: Tilastokeskus

Vuoden 2024 lopussa väestön ikäjakauma (pylväät 5-vuoden välein) oli jakautunut seuraavasti:

Lähde: Tilastokeskus

1.5 Olennaiset muutokset kunnan taloudessa ja toiminnassa

Vuoden 2024 tilinpäätös oli tuloksen kannalta edellisvuotta heikompi. Tilikauden tulos oli alijäämäinen. Ulkoiset toimintatuotot olivat n. 4,5 milj. euroa ja ne ylittivät talousarvion n.1 milj. eurolla. Vastaavat ulkoiset toimintatuotot vuonna 2023 olivat n. 4,2 milj. euroa.

Ulkoiset toimintakulut olivat n. 20 milj. euroa ja ne ylittivät talousarvion n. 0,8 milj. eurolla. Vastaavat menot vuonna 2023 olivat n. 19 milj. euroa. Vuonna 2024 tilinpäätöksen vuosikate oli n. 2,5 milj. euroa ja vuotta aiemmin vuosikate oli n. 3,9 milj. euroa. Poistot olivat n. 1,8 milj. euroa ja satunnaiset erät olivat n. 1,8 milj. euroa. Tilikauden alijäämäksi muodostui n. 1 milj. euroa.

Tammelan kunnan investoinnit ovat olleet aiempina vuosina matalalla tasolla, mutta vuodesta 2023 alkaen investointimenot ovat kasvaneet. Vuonna 2024 toteutuneiden investointien määrä oli yhteensä noin 13,5 miljoonaa euroa (vuonna 2023 n. 6,6 milj. euroa). Suurimmat investoinnit olivat yhtenäiskoulun ja Johdintien hallihankkeen sekä Tammi Areenan rakentaminen.

Vahva vuosikate mahdollisti lainojen lisäyksen investointien rahoittamiseen ja kunnan maksuvalmius turvattiin talousarviossa ennakoidun mukaisesti lainarahoituksella. Vuoden 2024 lopussa pitkäaikaisia lainoja oli yhteensä n. 7,5 milj. euroa ja lyhytaikaisia lainoja n. 7,3 milj. euroa.

Kunnan rakennus- ja ympäristövalvonta siirtyi vuoden 2025 alussa osaksi kunnan organisaatiota. Rakennus- ja ympäristövalvonnan organisoituminen on toteutettu loppuvuoden 2024 aikana.

Forssan Seudun Hyvinvointikuntayhtymän (FSHKY) purkaminen toteutettiin loppuvuoden 2024 aikana. Tammelan kunnanvaltuusto on osaltaan vahvistanut purkamisen päätöksellään joulukuussa 2023. Tämän seurauksena maaliskuussa 2024 hyväksytyllä luovutussopimuksella Tammelan terveysaseman kiinteistö siirrettiin Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymältä Tammelan kunnalle. Tammelan kunnalle tuloutui FSHKY:n purkamisen

kautta 2,6 miljoonaa euroa. Tammelan kunnan taseesta on puolestaan alaskirjattu FSHKY:n osakkeiden arvo 4,8 miljoonaa euroa. Alaskirjaus vaikutti kunnan tulokseen muuttaen tuloksen alijäämäiseksi.

Alla olevassa taulukossa vuosien 2014 - 2024 vuosikatteen miljoonina euroina.

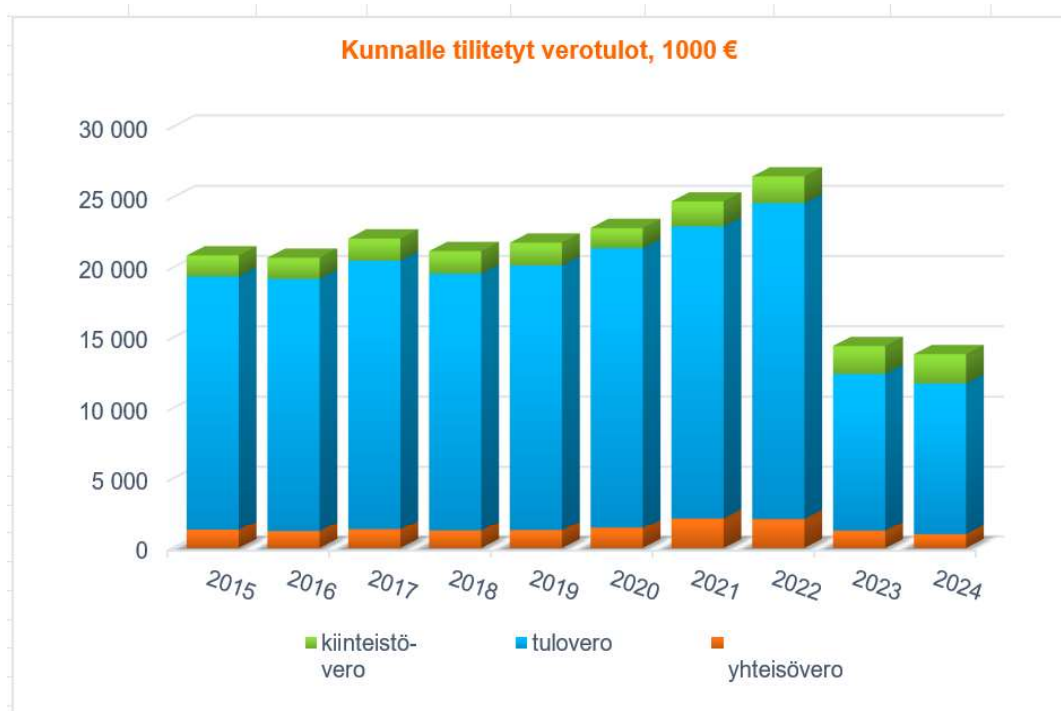
Ulkoinen	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vuosikate milj.euroa	2,1	1,96	2,3	0,86	-0,6	3,2	3,1	5,2	3,9	2,5

Verotulot

Vuoden 2024 verotulot olivat 13,86 miljoonaa euroa ja valtionosuudet 4,4 miljoonaa euroa. Kiinteistöverot nousivat hieman edellisvuodesta ja yhteisövero ja kunnan tulovero laskivat edelliseen vuoteen verrattuna.

Alla olevassa taulukossa kunnalle tilitetty verotulot tuhansina euroina vuosina 2015 – 2024:

Ulkoisen	yhteisö- vero	muutos	tulovero	muutos	kiinteistö- vero	muutos	yh- teensä	muutos
2015	1 294	11,7 %	18 107	1,6 %	1 468	2,9 %	20 869	2,3 %
2016	1 209	-6,6 %	18 021	-0,5 %	1 478	0,7 %	20 708	-0,8 %
2017	1 335	10,4 %	19 172	6,4 %	1 552	5,0 %	22 059	6,5 %
2018	1 245	-6,7 %	18 349	-4,3 %	1 583	2,0 %	21 177	-4,0 %
2019	1 282	3,0 %	18 880	2,9 %	1 609	1,6 %	21 771	2,8 %
2020	1 444	12,6 %	19 944	5,6 %	1 407	-12,6 %	22 795	4,7 %
2021	2 205	52,7 %	20 704	3,8 %	1 819	29,3 %	24 728	8,5 %
2022	2 164	-1,9 %	22 442	8,4 %	1 899	4,4 %	26 505	7,2 %
2023	1 237	-42,8 %	11 210	-50,0 %	1 984	4,5 %	14 431	-45,6 %
2024	984	-20,5 %	10 787	-3,8 %	2 087	5,2 %	13 858	-4,0 %

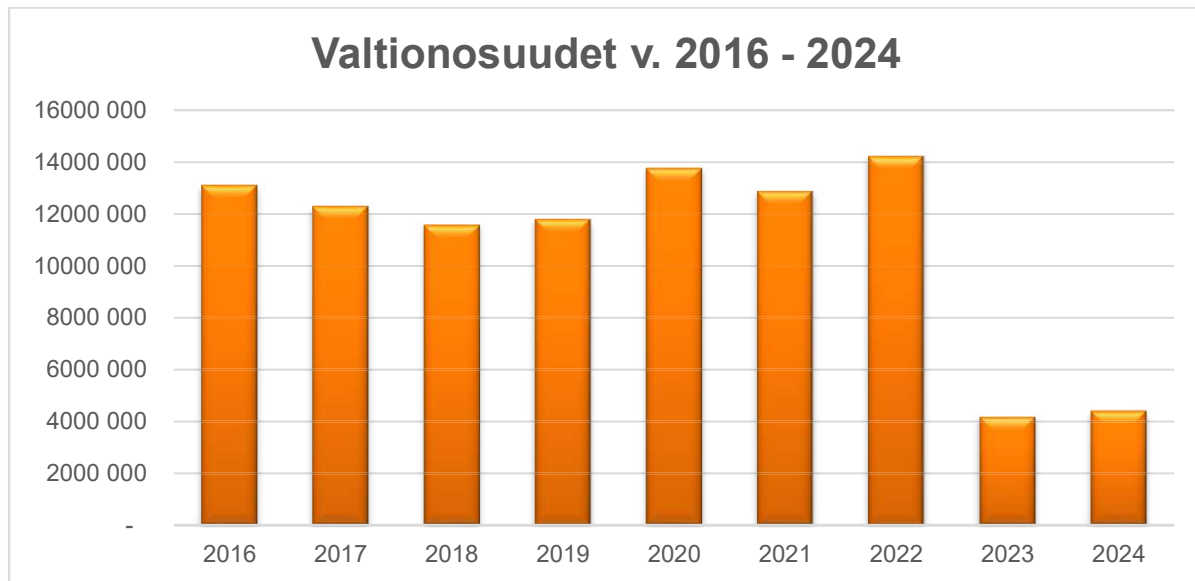

TAMMELA

www.tammela.fi

Valtionosuudet

Tammelan kunnan vuoden 2024 talousarviossa valtionosuuksia ennakoitiin saatavan 4,5 milj. euroa. Lopullinen kertymä oli 4,4 milj. euroa. Valtionosuudet alittivat talousarviossa ennakoidun n. 0,07 milj. eurolla. Kaikkiaan valtionosuudet kasvoivat edellisvuodesta n. 0,25 milj. eurolla.

Investoinnit

Vuoden 2024 talousarviossa investointeihin oli varattu n. 11,8 milj. euroa. Vuoden 2024 aikana toteutuneet investointimenot olivat n. 13,5 milj. euroa ja investointitulot n. 5,1 milj. euroa. Investointituloihin sisältyy FSHKY:n osakkeiden alaskirjaus, joka oli noin 4,8 milj. euroa vuonna 2024.

Suurin investointimeno oli vuonna 2023 aloitettu yhtenäiskoulun rakentaminen, jonka investointimenot vuonna 2024 olivat n. 10 milj. euroa.

Muut investointimenot koostuivat seuraavista hankinnoista: maa-alueet n. 64 200 euroa, johon saatiin tuloja n. 1 500 euroa, pakettiauto n. 21 100 euroa, Rantapuisto n. 3 100 euroa, liikenneväylien rakentaminen n. 4 100 euroa, puistot n. 5 500 euroa, tievalaistus n. 5 550 euroa, Johdintien halli n. 2 450 000 euroa, Kunnantalo n. 10 600 euroa, Terveystalo n. 400 000 euroa, Tammitorpat n. 24 100 euroa, Venesilta n. 4 700 euroa, Taimitarhan pihan parantaminen n. 79 700 euroa, Vesilaitos n. 23 000 euroa ja Viemärlaitos n. 91 200 euroa. Liikuntahallin investointimenot olivat n. 146 200 euroa, johon saatiin tuloja n. 146 700 euroa ja Riihivalkaman lähiliikuntapaikan investointimenot olivat n. 83 160 euroa, johon saatiin tuloja 20 000 euroa.

Ulkoinen	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Investointien nettomenot milj. €	2	1,5	1,9	1,8	1	0,9	0,9	3,1	6	8,4 *

*Sisältää FSHKY:n osakkeiden alaskirjauksen 4,8 milj. euroa vuonna 2024.

Merkittävien investointien takia kunnan maksuvalmius on turvattu ennakoidun mukaisesti lainarahoituksella. Vuoden 2024 aikana on nostettu 6,0 miljoonaa euroa pitkäaikaista lainaa ja lyhytaikaisen lainan määrä kasvoi 3,5 milj. euroa vuoden lopussa. Vuoden lopussa kuntatodistusohjelman mukaista lyhytaikaista lainaa oli 6,5 milj. euroa. Lainoja oli vuoden lopussa 14,8 milj. euroa.

1.6 Ympäristöasiat

Tammelan kunnanvaltuusto irtisanoi seudullisen rakennusvalvonnan ja ympäristösuojelun sopimuksen päättymään (Kvalt 18.3.2024 § 3) ja perusti ympäristösuojelun tehtävien hoitoa varten ympäristötarkastajan viran ja rakennusvalvonnan tehtävien hoitoa varten rakennustarkastajan viran.

Vuoden 2024 aikana ympäristölautakunnassa hyväksyttiin ilmastosuunnitelma ja uudet rakennusvalvonnan tak-
sat, jotka tulivat voimaan 1.1.2025.

1.7 Arvio riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Tammelan kunnan merkittävimmät riskit ja epävarmuustekijät liittyvät yleisen taloudellisen tilanteen heikkenemiseen, väestön vähenemiseen, ikärakenteen vanhenemiseen, asuntojen vähyyteen ja rahoituksen heikkenemiseen.

Yleinen taloudellisen tilanteen muutos tulee näkymään valtion yhä isommissa sopeutustoimissa ja sitä kautta kuntien valtionosuuksien laskuna ja heijastumisena seudun elinvoimaan. Hallitusohjelmaan kirjattu kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen tulee muuttamaan kuntien suhteellista rahoituksellista asemaa. Valtionosuusrahoitus on pienentynyt tulevien vuosien osalta. Valtionosuusjärjestelmän muutos on siirtynyt toteutettavaksi vuonna 2027.

Kunnan ikärakenteen kehitys aiheuttaa sen, että tulevaisuudessa yhä useampi henkilö ei kuulu työllisiin ja ansiotulojen lasku kunnan alueella laskee kunnan kunnallisveron kertymiä.

Tammelan kunta on tehnyt aktiivista kuntamarkkinointia ja kaavoittaa okt-tontteja helpottamaan kuntaan muuttamista. Kaavoituksen lisäämisellä pyritään lisäämään uutta asuntotuotantoa kunnan alueella, jotta se vastaisi uusien asuntotonttien kysyntää. Tavoitteena on, ettei asuntojen vähyyys estäisi uusien asukkaiden muuttamista kuntaan.

TE-25 uudistuksen myötä kunnille siirtyi vastuu työllisyyspalveluista 1.1.2025 alkaen ja se lisäsi kuntien vastuuta työmarkkinatuen kuntalisän (ns. sakkomaksujen) osalta siten, että kunnat vastaavat 100 päivää työttömänä olleen työttömyysetuuksista ja kunnan osuus nousee porrastetusti työttömyyspäivien lisääntyessä. Tammelassa työmarkkinatuen kuntalisä on ollut noin 200 000 euroa vuosittain ja vuonna 2024 se oli n. 223 000 euroa.

1.8 Arvio Tammelan kunnan tulevasta kehityksestä

Tammelan kunnan taloudellinen liikkumavara on vähäinen. Korkeat investoinnit ja lainojen kasvu tulee aiheuttamaan merkittävää nousua korkokuluissa tulevien vuosien aikana. Tämä kaventaa kunnan taloudellista liikkumavaraa.

Työllisyydenhoidon siirtyminen kuntien vastuulle (TE-25 uudistus) muuttaa kuntien rahoituksellista asemaa. Kunnille tulee uusi valtionosuutehtävä työllisyyspalveluiden järjestämisestä. Työllisyyspalveluiden uudistuksessa pohjimmainen tavoite on tuottaa työllisyyspalvelut tehokkaammin sekä turvata työvoiman saanti työnantajille. Mitä korkeampi työttömyys kunnassa on, sitä enemmän kunta maksaa työttömyysetuuksista. Työllisyydenhoidosta tulee siis kunnille tärkeä väline tai kannustin elinvoimatyössä. Hämeenlinnan kaupunki toimii vastuukuntana TyöHämeen työllisyysalueella, johon Tammelan kunta on liittynyt mukaan.

Nyt käsiteltävänä oleva tilinpäätös on n. 1 miljoonaa euroa alijäämäinen ja vuosikate on 2,5 miljoonaa euroa. Yli kolmen miljoonan euron vuosikate on kriittisen tärkeää tulevina vuosina, jotta tulo-rahoitus riittää edelleen käytettäväksi investointeihin ja niitä ei tarvitse rahoittaa kokonaisuudessaan lainalla.

1.9 Kunnan sisäinen valvonta

Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus. Sisäinen valvonta ja vastuut on määritelty hallintosäännössä kunnanhallitukselle, lautakunnille, toimialajohtajille ja esimiehille.

Tammelan kunnan sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan perusteet päivitettiin syksyllä 2024 ja kunnanvaltuusto on hyväksynyt perusteet kokouksessaan 11.11.2024 (§ 35). Päivitetty ohje tuli voimaan 1.10.2024 alkaen. Suunnitelman vuosittainen seuranta toteutetaan osana kunnan hyvinvointiraporttia.

Sisäisen valvonnan osalta kunnan sisäisen valvonnan ympäristö rakentuu sääntöjen, ohjeiden ja toimintojen kautta. Esim. hallintosäännössä määritetään ratkaisuvallasta, hankintaohjeessa määritetään hankintaprosessi (myös alle kynnsarvojen osalta), taloushallinnon prosesseissa on normaalit prosessikontrollit mm. maksuille (mm. asiatarkastus ja hyväksyntä eri henkilöiden toimesta, ostoreskontran ohi maksettaessa hyväksyjä erikseen).

Vuoden 2024 aikana päivitettiin Tammelan kunnan varallisuudenhoidon ja rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteet (Kvalt 23.9.2024 § 30), joka tuli voimaan 1.10.2024 alkaen.

Tammelan kunnan hankintaohjeen päivittäminen aloitettiin syksyllä 2024 ja se hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 10.02.2025 (§ 4). Tammelan kunnan päivitetty hankintaohje tuli voimaan 10.2.2025 alkaen.

Hankintojen osalta viranhaltijoiden tekemät hankintapäätökset julkaistaan netissä sekä ne menevät hallitukselle tiedoksi.

Osana sisäistä valvontaa, kunta otti käyttöön EU direktiivin mukaisen väärinkäytöksen ilmoituskanavan vuonna 2023. Mahdollisten epäilyjen ilmoittaminen koskee niin taloudellisia väärinkäytösepäilyjä kuin häirintäepäilyä ja kokemuksia. Ilmoituskanava mahdollistaa kunnan työntekijöiden, palveluntuottajien ja muiden sidosryhmien ilmoitukset.

Tammelan kunnan konserniohje on hyväksytty 25.11.2019 § 88 kunnanvaltuustossa ja se tuli voimaan 1.1.2020 alkaen. Konsernijohto seuraa säännöllisesti tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuutta. Tytäryhteisö raportoi kirjallisesti toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta konsernijohtolle puolivuositain osavuositarkastuksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

1.10 Talousarvion sitovuus

Käyttötalouso- osassa määrärahat osoitetaan toimialoittain siten, että netto on sitova. Jos tavoite hyväksytään talousarvioon, se sitoo valtuustoa alempia viranomaisia samalla tavoin kuin määräraha. Talousarvioon hyväksytään myös toiminnalliset tavoitteet.

Investointiosan määrärahat osoitetaan toimielimille hankeryhmittäin ja hankkeittain siten, että netto on sitova. Mikäli investointiryhmän kustannusarvio ylittää hankekohtaisen rajan, sitoo määräraha toimielintä hankekohtaisesti.

Tavoitteiden toteutuminen, resurssien käytön ja toiminnan tuloksellisuuden toteutumisen seuranta tapahtuu ja esitetään toimintakertomuksessa ja talousarvion toteutumisvertailussa. Lisäksi tehdään kvartaaleittain osavuosikatsaukset, jotka annetaan kunnanvaltuustolle tiedoksi.

Lautakuntien tulee seurata tavoitteidensa toteutumista tarkoituksenmukaisella tavalla ja laatia siitä kirjalliset raportit sekä käsitellä ne lautakunnassa mahdollisia toimenpiteitä varten.

Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto. Talousarvion muutosten esittämis-oikeus ja –velvollisuus koskee samalla tavoin sekä määrärahoja että tavoitteita (sitovat tavoitteet). Talousarviomuutokset on pyritävä tekemään talousarviovuoden aikana välittömästi, kun muutostarve on tiedossa.

1.11 Valtuustotason arviointi

Arviointi on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä toiminnan ja palvelujen kehittämisen väline. Arvioinnin tuloksena tehtävät johtopäätökset ohjaavat toimintaa.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi kunnassa ja kuntakonsernissa. Tarkastuslautakunta antaa arviointikertomuksensa keväällä ja nostaa arviointikertomuksessaan esiin talousarvion toteutumista ja muita kunnan kannalta tärkeitä havaintoja.

Vuoden 2023 arviointikertomuksessa nostettiin esiin sisäisten työohjeiden ja -käytänteiden yhdenmukaisuus, varautuminen väestömäärän todennäköiseen supistumiseen, varautuminen kunnassa asumisen edellytyksiin eri elämäntilanteissa, yritysvaikutusten arviointi päätöksenteossa, lapsivaikutusten arviointi päätöksenteossa, konsernivalvonnan saattaminen kuntalain mukaiseksi, rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteiden toteuttaminen ja riskien kartoitus koko kuntakonsernissa. Hallituksen vastine arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin käsiteltiin valtuustossa 23.9.2024.

Tilintarkastajan väliraportti käsiteltiin tarkastuslautakunnassa 26.1.2024. Väliraportissa nostettiin esiin tarkastuslautakunnan havaintoja sekä tilintarkastajan tilikauden aikaisen tarkastuksen havaintoja. Väliraportissa raportoitii mm. valtionosuuspäätösten hyväksymisestä, talousarvion toiminnallisista tavoitteista, käyttösuunnitelman tarkempaa käsittelyä sivistystoimen osalta, investointien tarkempi erittely talousarviossa sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnasta.

2 LASKELMAT ja TUNNUSLUVUT

2.1 Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

TULOSLASKELMA

<i>Ulkoiset</i>	2024	2023
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	4 467	4 238
Valmistus omaan käyttöön	70	4
Toimintakulut	-20 028	-18 987
Toimintakate	-15 491	-14 745
Verotulot	13 858	14 431
Valtionosuudet	4 427	4 173
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	2	2
Muut rahoitustuotot	68	63
Korkokulut	-357	-64
Muut rahoituskulut	-2	-3
Vuosikate	2 504	3 857
Poistot ja arvonalentumiset	-1 841	-2 503
Satunnaiset tuotot ja kulut	-1 784	
Tilikauden tulos	-1 122	1 354
Tilinpäätössiirrot	117	83
Tilikauden yli/alijäämä	-1 005	1 437

Toimintakate ilmoittaa paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikatetta tulee arvioida sekä tuloksen muodostumisen, että rahoituksen riittävyyden kannalta. Tuloslaskelmassa vuosikatteen on katettava poistot eli pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden käytöstä aiheutuneet kustannukset. Rahoituslaskelmassa vuosikatteen riittävyyttä arvioidaan ensisijaisesti investointien ja lainanlyhennysten suhteen.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksen käsittelyeriä.

Tuloslaskelman tunnusluvut	2020	2021	2022	2023	2024
Toimintatuotot / toimintakulut, %	11	11	11,7	22,3	22,4
Vuosikate / poistot, %	156,6	109,4	211,7	154,1	135,9
Vuosikate, euroa / asukas	536,5	523	887,2	659,9	429,2
Asukasmäärä	6 021	5 969	5 879	5 845	5 834

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista:

= $100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku osoittaa, paljonko toiminnan kuluista saadaan katetuksi palvelusuoritteiden myynti- ja maksutuloilla sekä muilla varsinaisen toiminnan tuloilla.

Vuosikate prosenttia poistoista:

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun vuosikate/poistot -tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tai kuntayhtymän tulo-rahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa pitkällä aikavälillä. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenosta valtionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Jos vuosikate on negatiivinen, on kunnan tulo-rahoitus heikko.

Vuosikate euroa / asukas:

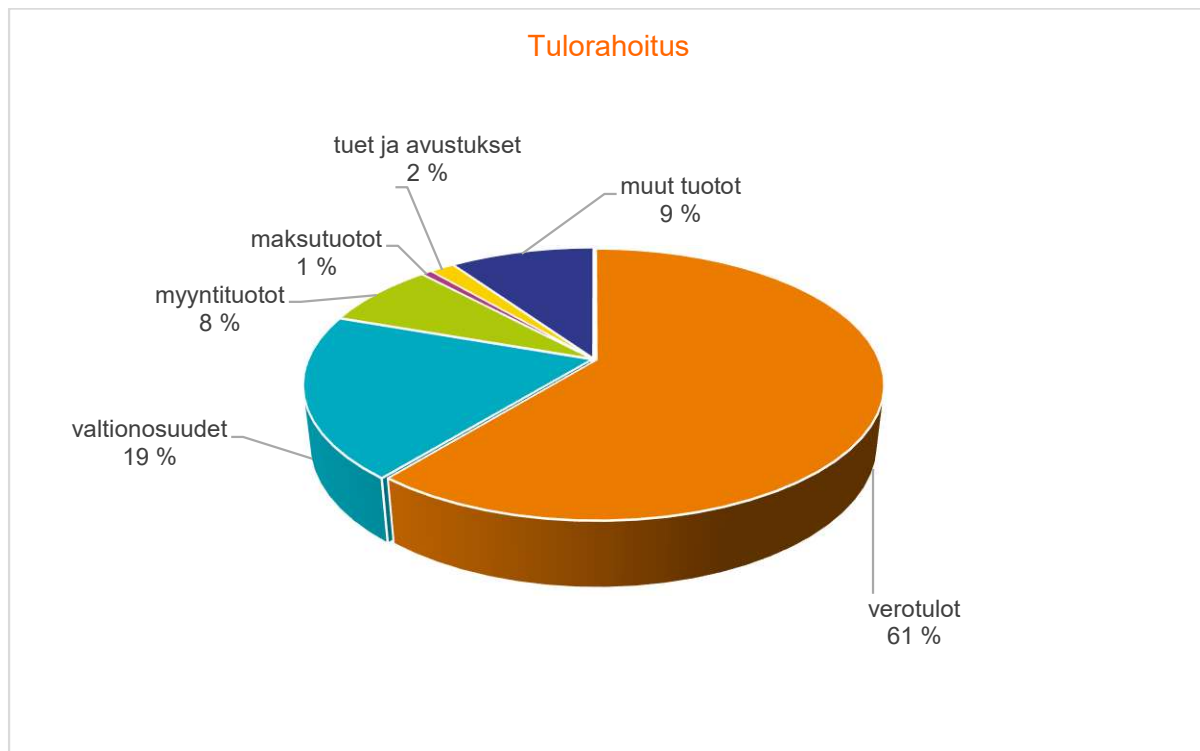
= $\text{Vuosikate} / \text{Asukasmäärä tilikauden lopussa}$

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulo-rahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Konserni-kohtainen tavoitearvo tunnusluvulle saadaan jakamalla edellä mainittu keskimääräinen vuotuinen investointitaso asukasmäärällä. Keskimääräistä, kaikkia kuntakonserneja koskevaa tavoitearvoa ei voida asettaa. Muun muassa konserniyhteisöjen toimintojen sisältö vaikuttaa vuosikatetavoitteen määrittämiseen konsernissa. Asukasmääränä tunnusluvun laskennassa käytetään kunnan asukaslukua tilikauden lopussa. Kuntayhtymäkonsernissa asukasmäärää ja asukaskohtaista tunnuslukua ei esitetä.

Tulorahoituksen kehitys

Ulkoiset, 1000 €	2020	2021	2022	2023	2024	muutos
Toimintatuotot	4 135	4 285	4 715	4 238	4 467	5,41 %
Verotulot	22 795	24 728	26 505	14 431	13 858	-3,97 %
Valtionosuudet	13 772	12 864	14 227	4 173	4 427	6,09 %
Tulorahoitus yhteensä	40 702	41 877	45 447	22 842	22 752	-0,39 %

Kunnan ulkoinen tulorahoitus

Toimintatulot

Ulkoiset toimintatuotot olivat n. 4,5 milj. euroa ja ne ylittävät talousarvion n. 30 %. Tuotot olivat n. 0,2 milj. euroa edellisvuotta suuremmat.

Myyntituottoja kertyi n. 1,75 milj. euroa, joka on n. 0,14 milj. euroa (n. 9 %) edellisvuotta enemmän.

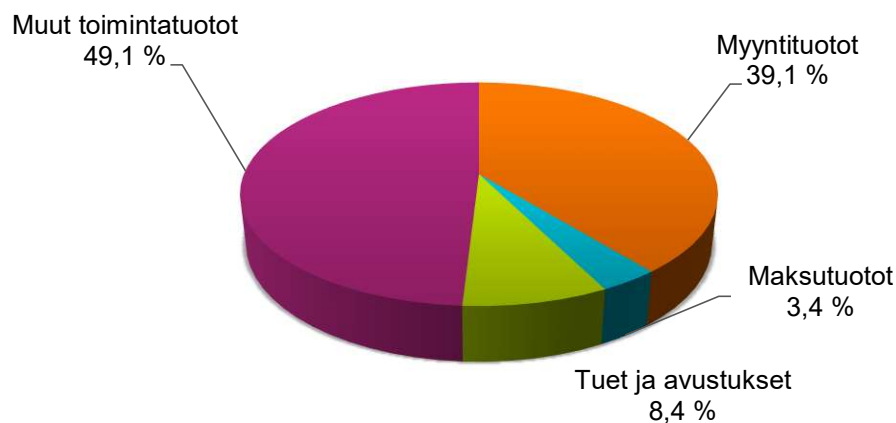
Maksutuottoja kertyi lähes n. 0,15 milj. euroa, joka oli lähes 0,12 milj. euroa (-43 %) vähemmän, kuin edellisenä vuotena.

Tuet ja avustukset olivat 0,37 milj. euroa ja muut toimintatuotot n. 2,2 milj. euroa. Tukiin ja avustuksiin on kirjattu mm. työllistettävistä saatu palkkatuki. Muihin tuottoihin kirjataan pääasiassa vuokratuottoja. Tämän lisäksi muita tuloja ovat kertaluonteiset muihin tulolajeihin kuulumattomat tulot.

Toimintatulot v. 2020 – 2024

Ulkoiset 1000 €	2020	2021	2022	2023	2024	muutos
Myyntituotot	2 112	2 083	2 321	1 607	1 748	8,77 %
Maksutuotot	399	406	357	271	154	-43,17 %
Tuet ja avustukset	305	479	647	534	373	-30,15 %
Muut toimintatuotot	1 319	1 316	1 390	1 826	2 192	20,04 %
Toimintatuotot	4 135	4 284	4 715	4 238	4 467	5,40 %

Toimintatuottojen jakaantuminen

Toimintamenot

Kunnan toimintamenot nousivat kertomusvuonna yhteensä 5,5 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Kokonaisuudessaan toimintamenot nousivat n. 1 milj. euroa vuoteen 2023 verrattuna. Vertailu vuoteen 2022 ei ole vertailukelpoinen, koska vuosi 2022 oli viimeinen vuosi, kun sote-palvelut olivat kuntien vastuulla.

Ulkoisista toimintakuluista henkilöstökulujen toteutuma oli n. 11,7 milj. euroa (vuonna 2023 n. 11,3 milj. euroa). Henkilöstökulujen toteuma ylitti talousarviomäärärahan n. 3,8 % eli n. 0,4 milj. euroa.

Varsinaiset palkkamenot olivat n. 9,5 milj. euroa, joka oli noin 0,5 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Palkkamenot ne ylittivät talousarviomäärärahan n. 0,4 milj. eurolla.

Palvelujen ostojen toteuma oli n. 5,2 milj. euroa, joka oli lähes 0,3 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Suurimmat menot olivat asiakaspalvelujen ostot n. 0,9 milj. euroa, ICT-palvelut n. 0,5 milj. euroa, puhtaanapito- ja pesulapalvelut n. 0,5 milj. euroa, oppilas- ja henkilökuljetukset n. 0,7 milj. euroa ja muut yhteistoimintaosuudet n. 0,5 milj. euroa.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat olivat n. 2,0 milj. euroa ja ne ylittivät talousarviomäärärahan n. 0,3 milj. eurolla (14,3 %). Suurimmat menot olivat kirjallisuus n. 0,1 milj. euroa, elintarvikkeet n. 0,3 milj. euroa, lämmitys n. 0,6 milj. euroa, sähkö n. 0,5 milj. euroa, kalusto n. 0,2 milj. euroa ja muu materiaali n. 0,1 milj. euroa.

Avustukset olivat n. 0,7 milj. euroa ja suurimmat menot olivat lasten kotihoidon tuki n. 0,16 milj. euroa, avustukset yhteisöille 0,3 milj. euroa ja työmarkkinatuen kuntaosuus n. 0,22 milj. euroa.

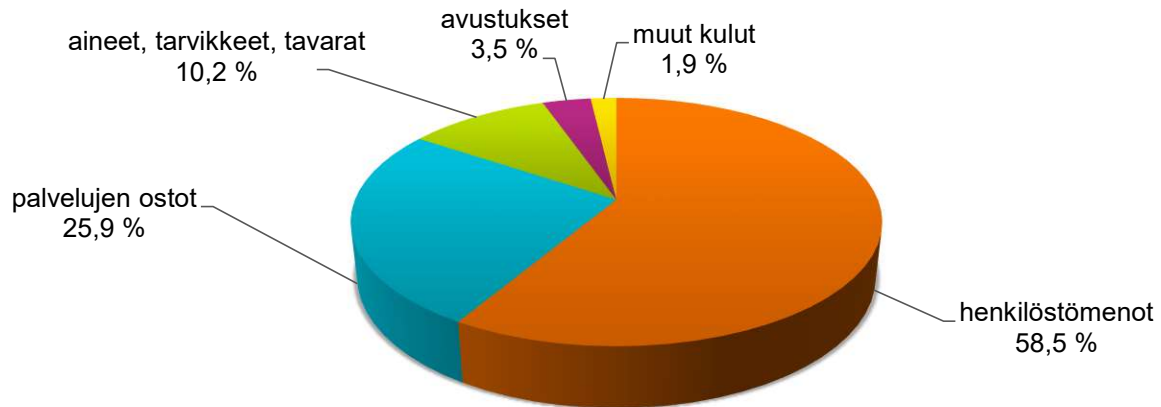
Muut toimintakulut olivat n. 0,4 milj. euroa. Muissa toimintakuluissa oli n. 0,2 milj. euroa vuokratuloja.

Toimintamenot

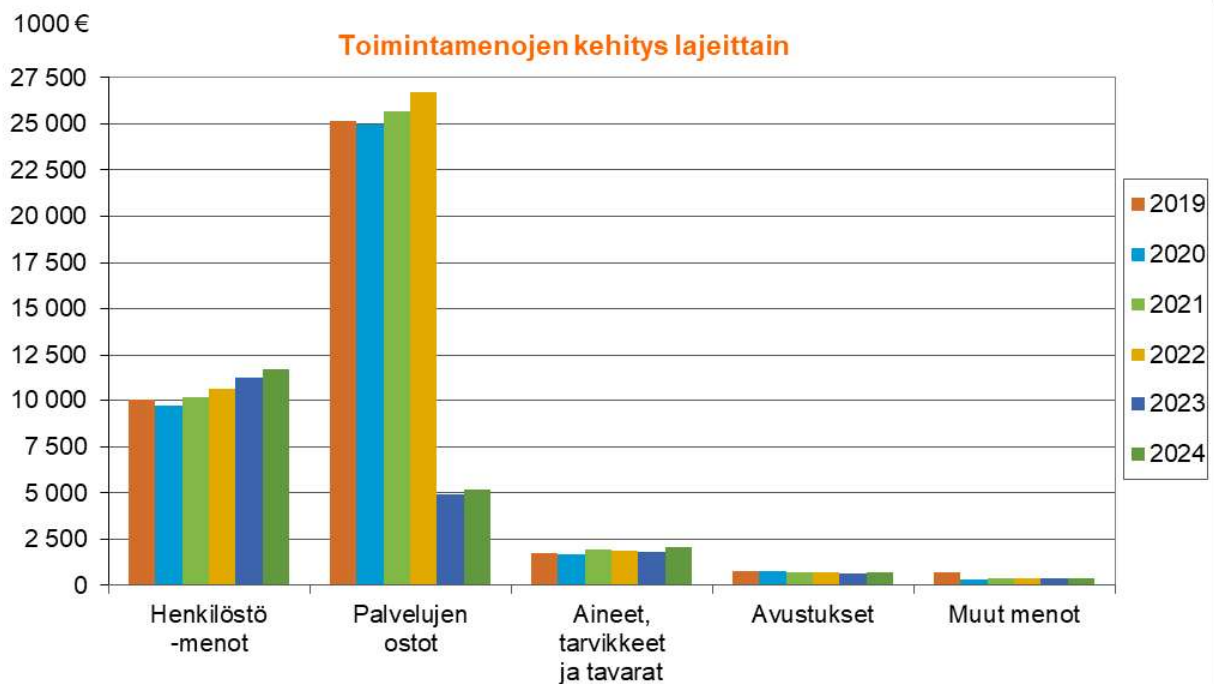
Ulkoiset 1000 €	2020	2021	2022	2023	2024	muutos
Henkilöstömenot	9 743	10 147	10 607	11 262	11 717	4,0 %
Palvelujen ostot	24 957	25 675	26 698	4 909	5 191	5,7 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 702	1 903	1 888	1 801	2 051	13,9 %
Avustukset	756	719	679	654	699	6,9 %
Muut menot	303	379	391	361	371	2,8 %
Toimintamenot	37 460	38 823	40 264	18 987	20 028	5,5 %

Henkilöstömenojen kehitystä arvioidaan tarkemmin henkilöstökertomuksessa 2024.

Toimintamenojen jakaantuminen

Toimintamenojen kehitys lajeittain

TAMMELA

www.tammela.fi

2.2 Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

Tammelan kunnan vuosikate muodostui positiiviseksi. Vuosikate mittaa tulorahoituksen ja toimintakulujen erotusta ja vuosikate kertoo sen, kuinka paljon rahaa jää investointeihin ja lainojen lyhennyksiin.

Helmikuussa 2024 kunta nosti 6,0 milj. euroa pitkäaikaista lainaa. Vuoden 2024 aikana kunnan lyhytaikaisen Kuntatodistusohjelman mukainen kassalainan määrä kasvoi 3,5 milj. euroa. Kassalainalla katettiin yhtenäiskoulun rakentamisen investointikustannuksia.

Vuoden aikana lyhennettiin pitkäaikaisia lainoja 0,76 miljoonalla eurolla.

RAHOITUSLASKELMA	2024	2023
<i>Ulkoiset</i>	<i>1 000 €</i>	<i>1 000 €</i>
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 504	3 857
Satunnaiset erät	-1 785	0
Tulorahoituksen korjauserät	1 839	-34
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-13 463	-6 592
Rahoitusosuudet investointeihin	167	584
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 087	47
Toiminnan ja investointien rahavirta	-7 651	-2 137
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6 000	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-760	-610
Lyhytaikaisten lainojen muutos	3 500	2 000
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	21	821
Rahoituksen rahavirta	8 761	2 212
RAHAVAROJEN MUUTOS	1 110	75
Kassavarat 31.12.	2 607	1 497
Kassavarat 1.1.	1 497	1 422

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2020	2021	2022	2023	2024
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	512,5	2 283,4	4 048	2 900	-3 144
Investointien tulorahoitus, %	340,9	343,6	166,7	64,2	18,8
Lainanhoitokate	3,6	3,5	5,9	5,8	2,6
Laskennallinen lainanhoitokate	2,7	3,3	8,5	4,8	1,3
Kassan riittävyys, pv	15,8	22,2	11,7	20,8	27,6
Asukasmäärä	6 021	5 969	5 879	5 845	5 834

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1.000 euroa

= Toiminnan ja investointien rahavirta - välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä (rahoituslaskelmasta)

Investointien omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %:

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitusprosentti osoittaa, kuinka suuri osa investoinneista on rahoitettu vuosikatteella.

Lainanhoitokate:

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Lainanhoitokate kertoo tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluku on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1-2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Laskennallinen lainanhoitokate:

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita.

Kassan riittävyys (pv):

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla.

2.3 Tase ja sen tunnusluvut

TASE	2024	2023
VASTAAVAA	1 000 €	1 000 €
(ulkoiset)		
PYSYVÄT VASTAAVAT	45 082	38 553
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	0	8
Tietokoneohjelmistot	0	3
Muut pitkävaikutteiset menot	0	5
AINEELLISET HYÖDYKKEET	41 559	30 098
Maa- ja vesialueet	4 468	4 405
Rakennukset	15 099	10 904
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8 146	8 987
Koneet ja kalusto	300	403
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	13 546	5 399
SIJOITUKSET	3 523	8 447
Osakkeet ja osuudet	3 370	8 294
Muut saamiset	56	56
Muut lainasaamiset	97	97
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	92	93
Valtion toimeksiannot		0
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	92	93
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 150	2 929
VAIHTO-OMAISUUS	14	17
Valmiit tuotteet	14	17
SAAMISET	1 529	1 415
Pitkäaikaiset saamiset	103	119
Myyntisaamiset	103	119
Lainasaamiset	0	0
Muut saamiset	0	0
Lyhytaikaiset saamiset	1 426	1 295
Myyntisaamiset	724	608
Lainasaamiset	6	9
Muut saamiset	601	597
Siirtosaamiset	95	81
RAHAT JA PANKKISAAMISET	2607	1497
VASTAAVAA YHTEENSÄ	49 324	41 575

TAMMELA

www.tammela.fi

TASE	2024	2023
VASTATTAVAA	1 000 €	1 000 €
(ulkoiset)		
OMA PÄÄOMA	27 470	28 475
Peruspääoma	15 469	15 469
Arvonkorotusrahasto	49	49
Muut omat rahastot	1 653	1 653
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	11 304	9 868
Tilikauden ylijäämä	-1 005	1 437
POISTOERO JA VAPAAEHTOSET VARAUKSET	2 196	2 314
Poistoero	2 146	2 264
Vapaaehtoiset varaukset	50	50
PAKOLLISET VARAUKSET	0	0
Muut pakolliset varaukset	0	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	689	753
Valtion toimeksiannot	0	0
Lahjoitusrahastojen pääomat	607	680
Muut toimeksiantojen pääomat	82	73
VIERAS PÄÄOMA	18 969	10 033
Pitkäaikainen	7 502	2 462
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	7 502	2 462
Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
Saadut ennakot	0	0
Ostovelat	0	0
Lyhytaikainen	11 467	7 571
Joukkovelkakirjalainat	6 500	3 000
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	810	610
Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
Saadut ennakot	24	27
Ostovelat	2 315	2 178
Muut velat	195	196
Siirtovelat	1 623	1 561
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	49 324	41 575

TAMMELA

www.tammela.fi

	2020	2021	2022	2023	2024
Omavaraisuusaste, %	66,4	69,5	76,3	74,1	60,2
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	30,2	25,6	18	43,8	83,3
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	6 550	7 033	9 868	11 304	10 299
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	1 088	1 172	1 678	1 939	1 765
Lainakanta 31.12., 1000 €	9 399	7 342	4 682	6 072	14 812
Lainakanta 31.12., €/asukas	1 561	1 230	796	1 038	2 538
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1 000 €	9 407	7 360	4 695	6 087	14 821
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	1 562	1 233	799	1 041	2 541
Lainasaamiset 31.12., 1 000 €	97	97	97	97	97
Asukasmäärä	6021	5 969	5 879	5 845	5 834

Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Omavaraisuusaste, %:

$$= 100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$$

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää noin 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %:

$$= 100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$$

Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Se on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska pysyvien vastaavien hyödykkeiden ikä, niiden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon.

Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

$$= \text{edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$$

Luku osoittaa, paljonko kunnalla on kertynyt ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, tai paljonko on kertynyt alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

$$= (\text{edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}) / \text{Asukasmäärä}$$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Lainakanta 31.12.

$$= \text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$$

Lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa.

Lainat €/asukas

$$= \text{lainakanta} / \text{asukasmäärä}$$

Lainat ja vuokravastuut 31.12.,

$$= \text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokra-vastuut}$$

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan vuokravastuiden määrä. Vuokravastuiden määrä huomioidaan liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Lainasaamiset 31.12.

= sijoituksiin merkityt jvk –lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen

2.4 Kokonaistulot ja –menot

1 000 € (ulkoiset)

Tulot	1 000 €	Menot	1 000 €
<i>Toiminta</i>		<i>Toiminta</i>	
Toimintatuotot	4 468	Toimintakulut	20 028
Verotulot	13 858	- Valmistus omaan käyttöön	-70
Valtionosuudet	4 427	Korkokulut	357
Korkotuotot	1	Muut rahoituskulut	2
Muut rahoitustuotot	68	Satunnaiset kulut	1 785
Satunnaiset tuotot			
Tulorahoituksen korjauserät		Tulorahoituksen korjauserät	
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden	-25	+/- Pakollisten varausten muutos	
luovutustulot		- Pysyvien vastaavien myyntitappiot	-1 864
<i>Investoinnit</i>		<i>Investoinnit</i>	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	167	Investointimenot	13 463
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden	3 087		
luovutustulot			
<i>Rahoitustoiminta</i>		<i>Rahoitustoiminta</i>	
Antolainasaamisten vähennys		Antolainasaamisten lisäykset	
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6 000	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	760
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	3 500	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	
Kokonaistulot yhteensä	35 551	Kokonaismenot yhteensä	34 461

2.5 Kuntakonsernin toiminta ja talous

2.5.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Konsernitilinpäätöksen tavoitteena on selvittää ne varat, velat ja vastuut, joihin kunnalla on omistajuuteen tai sopimukseen perustuvaa määräysvaltaa.

Tilikauden konsernitilinpäätökseen yhdistellään tytäryhteisö:

Kiinteistö Oy Tammelan Vuokra-asunnot

Seuraavat kuntayhtymät:

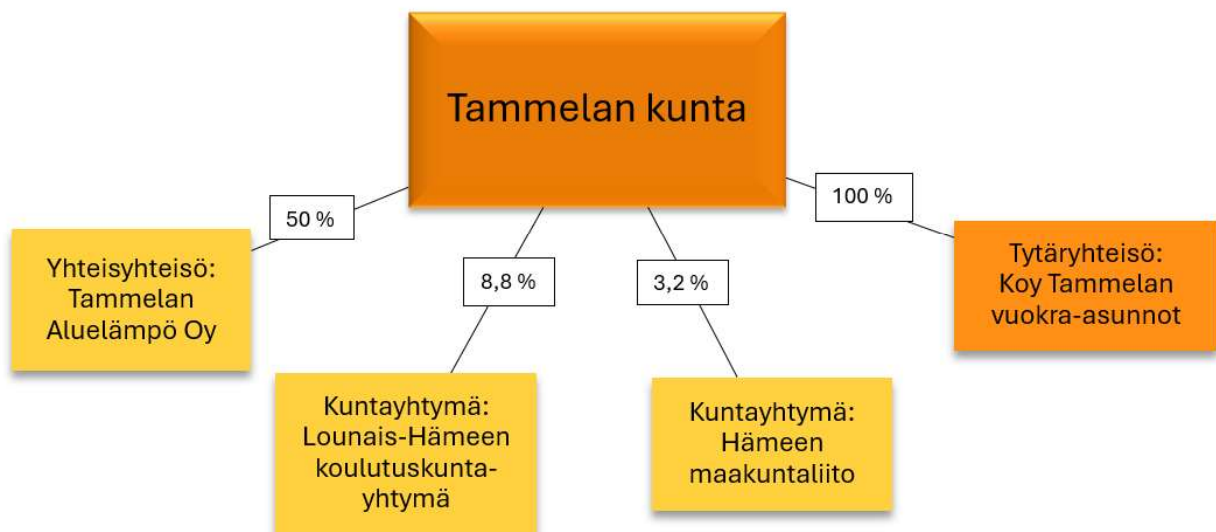
Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä

Hämeen maakuntaliitto, kuntayhtymä

Forssan Seudun Hyvinvointikuntayhtymä tuloslaskelma ja rahoituslaskelma 31.10.2024

Sekä yhteisyhteisö:

Tammelan Aluelämpö Oy

2.5.2 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernin tuloslaskelma (ulkoiset)

TULOSLASKELMA	2024	2023
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	6 013	6 054
Toimintakulut	-22 924	-21 247
Osuus osakkuusyhteisön voitosta/tappiosta	-25	-22
Toimintakate	-16 936	-15 214
Verotulot	13 857	14 431
Valtionosuudet	5 635	5 342
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	21	12
Muut rahoitustuotot	76	68
Korkokulut	-442	-141
Muut rahoituskulut	-3	-4
Vuosikate	2 208	4 493
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 270	-3 050
Arvonalentumiset	0	0
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	-62	1 442
Tilinpäätössiirrot	-6	-3
Vähemmistöosuudet	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-68	1 439

Konsernituloslaskelman tunnusluvut

	2020	2021	2022	2023	2024
Toimintatuotot/toimintakulut, %	43,8	44,2	43,9	28,5	26,2
Vuosikate/ poistot, %	144,1	112,3	162,5	147,3	97,3
Vuosikate, €/asukas	673,7	677,7	882	768,7	378,5
Asukasmäärä	6 021	5 969	5 879	5 845	5 834

Konsernin toiminta prosentti toimintakuluista (%):

$$= 100 \times \text{Toimintatuotot} / \text{Toimintakulut}$$

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista.

Konsernin vuosikate prosenttia poistoista (%):

$$= 100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot}$$

Konsernin vuosikate €/asukas:

Konsernikohtainen tavoitearvo saadaan jakamalla keskimääräinen vuotuinen investointitaso emokunnan asukasmäärällä.

Konsernin rahoituslaskelma (ulkoiset)

RAHOITUSLASKELMA	2024	2023
	<i>1 000 €</i>	<i>1 000 €</i>
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 208	4 493
Satunnaiset erät	0	-1
Tilikauden verot	-4	
Tulorahoituksen korjauserät	905	-12
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-13 579	-6 718
Rahoitusosuudet investointeihin	167	584
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuotot	4 965	50
Toiminnan ja investointien rahavirta	-5 340	-1 603
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	1	0
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6 000	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-998	-892
Lyhytaikaisten lainojen muutos	3 500	2 000
Oman pääoman muutokset	-508	0
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääoman muutos	-109	-179
Vaihto-omaisuuden muutos	5	14
Saamisten muutos	-1 744	2 428
Korottomien velkojen muutos	34	-1 478
Rahoituksen rahavirta	6 181	1 893
RAHAVAROJEN MUUTOS	842	289
Rahavarat 31.12.	2 753	1 911
Rahavarat 1.1.	1 911	1 622
Rahavarojen muutos	842	289

TAMMELA

www.tammela.fi

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut

	2020	2021	2022	2023	2024
Investointien tulorahoitus, %	319,2	274,7	135,7	73,3	16,5
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	738	2 984	4 787	4 211,10	-18,7
Lainanhoitokate	3,1	3,1	4	4,5	1,8
Laskennallinen lainanhoitokate	2,1	2,5	3,8	3,3	1,0
Kassan riittävyys, pv	12	16,2	11,5	24,1	26,5

Konsernin investointien tulorahoitus (%):

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Tunnusluku osoittaa tulorahoituksen osuuden investointien omahankintamenosta.

Konsernin toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, €

= *Toiminnan ja investointien rahavirta – välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymä (rahoituslaskelmasta)*

Konsernin lainanhoitokate:

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Lainanlyhennykset})$

Tunnusluku osoittaa konsernin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Laskennallinen lainanhoitokate:

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita.

Konsernin kassan riittävyys:

= $365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat 31.12.} / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Tunnusluku osoittaa, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin kassavaroilla.

Konsernin tase (ulkoiset)

TASE	2024	2023
VASTAAVAA	1 000 €	1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT	50 131	41 800
Aineettomat hyödykkeet	4	13
Aineettomat oikeudet	2	8
Muut pitkävaikutteiset menot	2	6
 Aineelliset hyödykkeet	47 331	38 886
Maa- ja vesialueet	4 721	4 686
Rakennukset	20 489	19 277
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8 158	9 017
Koneet ja kalusto	393	502
Muut aineelliset hyödykkeet	5	5
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	13 565	5 399
 Sijoitukset	2 795	2 902
Osakkuusyhteisöosuudet	0	0
Muut osakkeet ja osuudet	2 738	2 843
Muut lainasaamiset	0	0
Muut saamiset	57	59
 TOIMEKSIANTOJEN VARAT	147	197
 VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 304	5 265
Vaihto-omaisuus	43	48
 Saamiset	2 508	3 305
Pitkäaikaiset saamiset	110	119
Lyhytaikaiset saamiset	2 398	3 186
 Rahoitusarvopaperit	1	1
 Rahat ja pankkisaamiset	2 752	1 911
 VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>55 582</u>	<u>47 262</u>

TASE	2024	2023
VASTATTAVAA	1 000 €	1 000 €
OMA PÄÄOMA	31 633	31 704
Peruspääoma	15 473	15 473
Arvonkorotusrahasto	69	83
Muut omat rahastot	1 714	1 715
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	14 445	12 993
Tilikauden ylijäämä	-68	1 439
VÄHEMMISTÖOSUUKSET	3	3
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	746	905
VIERAS PÄÄOMA	23 200	14 650
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	10 964	6 160
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	70	67
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	7 582	3 884
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	4 583	4 539
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>55 582</u>	<u>47 262</u>

Konsernitaseen tunnusluvut

	2020	2021	2022	2023	2024
Omavaraisuusaste, %	54,8	57,2	60,5	67,2	57,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	34,1	29,7	25,8	56,3	90,6
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	10 525	10 958	12 925	14 432	14 377
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	1 748	1 835	2 198	2 469	2 464
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	14 843	12 668	10 558	10 041	18 546
Konsernin lainat, €/asukas	2 565	2 122	1 795	1 718	3 179
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €	14 908	13 590	11 082	10 178	18 660
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	2 476	2 277	1 885	1 741	3 199
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	4	3	3	-	-

Konsernin omavaraisuusaste (%):

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämään sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus (%):

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun.

Konsernin kertynyt yli/alijäämä (€)

= $\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$

Luku osoittaa, paljonko konsernilla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää. Tunnusluku kertovat konsernitalouden tasapainon

Konsernin kertynyt yli/alijäämä €/asukas

= $\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)} / \text{Asukasmäärä}$

Luku osoittaa konsernin asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän.

Konsernin lainakanta 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Konsernin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoina sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla.

Konsernin lainat €/asukas

= $\text{konsernin lainakanta} / \text{kunnan asukasmäärä}$

Lainat ja vuokravastuut 31.12.

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat}) + \text{Vuokra-vastuut}$

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä konsernin lainakantaan vuokravastuiden määrä. Vuokravastuiden määrä huomioidaan konsernitalinpäätöksen liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena.

Konsernin lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla edellä mainittu lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Konsernin lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk -lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja konsernin omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

2.6 Kuntakonsernin tulevaisuuden näkymät

Forssan Seudun Hyvinvointikuntayhtymän (FSHKY) purkaminen on ollut vireillä vuodesta 2023 alkaen. Tammelan kunnanvaltuusto vahvisti omalta osaltaan purkamisen päätöksellään joulukuussa 2023. Tämän seurauksena maaliskuussa 2024 hyväksytyllä luovutussopimuksella Tammelan terveysaseman kiinteistö siirrettiin Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymältä Tammelan kunnalle. Hyvinvointikuntayhtymän purkamiseen liittyvät käytännön järjestelyt toteutettiin loppuvuoden 2024 aikana.

Kuntakonsernin merkittävimmät organisaatiot ovat Lounais-Hämeen koulutuskuntayhtymä, tytäryhtiö Koy Tammelan Vuokra-asunnot ja osakkuusyhtiö Tammelan Aluelämpö Oy.

Koy Tammelan Vuokra-asunnoilla on taseessaan merkittävästi velkaa, 3,83 miljoonaa euroa. Yhtiön tuloskehitys on kuitenkin viime vuosina ollut varsin tyydyttävää. Vuonna 2024 yhtiö lyhensi lainojaan suunnitelmien mukaisesti 237 761 eurolla.

Osana vesihuoltotoiminnan kehittämistä Tammelassa selvitetään vesihuoltoyhtiön perustamista.

3 TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMIS-TOIMENPITEET

3.1 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

Kunnanhallituksen on Kuntalain 115 §:n mukaan tehtävä toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä sekä talouden tasapainottamista koskevista toimenpiteistä.

Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelman tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja.

Tilikauden tulos on -1 122 561,17 euroa alijäämäinen. Kunnanhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelystä seuraavaa:

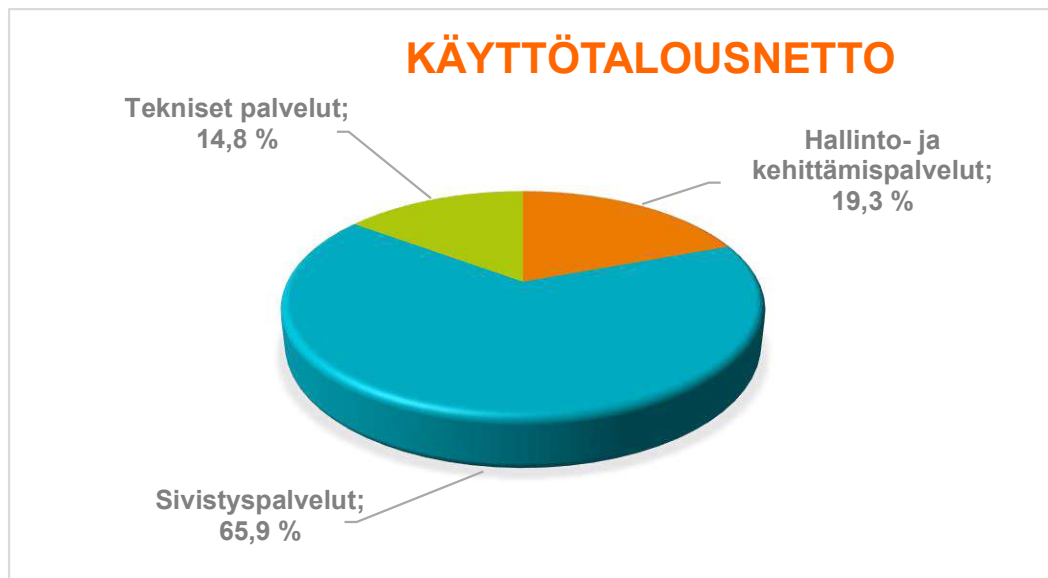
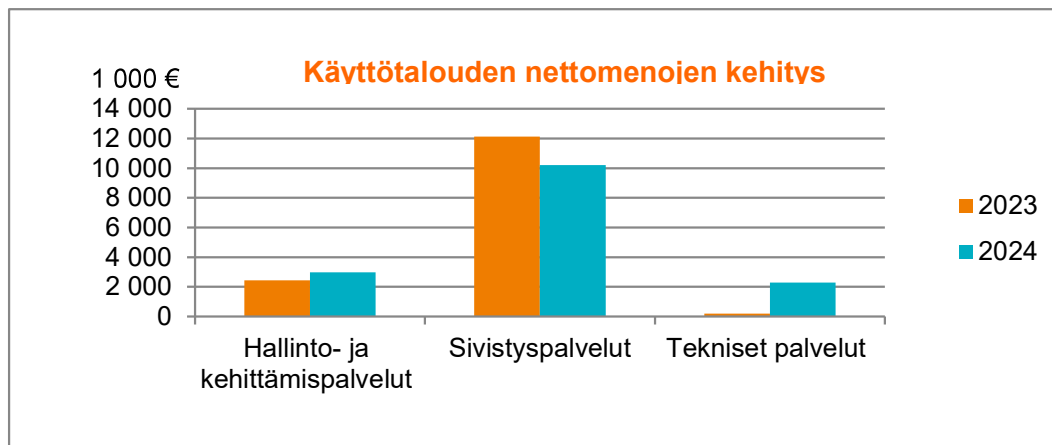
- tuloutetaan tehtyjä poistoeroa 117 114,13 euroa
- tilikauden alijäämä -1 005 447,04 euroa kirjataan taseen omaan pääomaan kohtaan tilikauden yli/-alijäämä.

4 TOIMINNAN JA TALOUDEN TOTEUTUMINEN

4.1 Tavoitteiden toteutuminen

Käyttötalousnetto, kehitys palvelualueittain, 1 000 €

ulkoinen	2023	2024	muutos%
Hallinto- ja kehittämispalvelut	2 705	2 994	10,7 %
Sivistyspalvelut	9 842	10 201	3,6 %
Tekniset palvelut	2 198	2 296	4,5 %
KÄYTTÖTALOUS YHT	14 746	15 491	5,1 %

4.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Hallinnon ja talouden palvelualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Kunta on viestinnän, mainonnan ja kaupallistamisen mahdollistaja	Ulkoisten nettisivujen uudistaminen toiminnalliseksi kokonaisuudeksi vuoden 2024 aikana. Kuntalaisten tavoitettavuus, asiointi ja tieturva huomioidaan.	Uudistetut kunnan ulkoiset nettisivut		Kunnan ulkoiset nettisivut uusittu.
Toteutuminen	Toteutunut osittain				
Perustelut	Kunnan ulkoisten nettisivujen uudistamiseen liittyvä valmistelutyö on aloitettu vuoden 2024 aikana. Uusien sivujen hankintaan ei ole ollut varattuna määrärahoja vuoden 2024 talousarvioon. Sivujen uudistamiseen liittyvät määrärahat on varattu vuoden 2025 talousarvioon.				
Tavoite 2	Kehitetään kunnan viestintää	Viestintäsuunnitelman laadinta	Kunnan viestintäsuunnitelman laadinta		Viestintäsuunnitelma hyväksytty 2024 aikana.
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut	Viestintästrategian valmistelu eteni merkittävästi vuoden 2024 aikana. Valmis ohjelma tuodaan päätöksentekoon alkuvuonna 2025.				
Tavoite 3	Parannetaan kunnan sisäistä viestintää	Selvitetään Intran (sisäisen tiedotuskanavan) rakenne ja toteutustapa			Selvitetään Intran rakenne ja toteutustapa vuoden 2024 aikana.
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut	Intran selvitystyö on toteutunut. Intran kehittämisestä on kuultu esittelyjä ja käyty läpi toiveita intraan liittyen.				

Elinvoiman ja työllisyyden palvelualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Työttömyyden aleneminen kunnassa ja työmarkkinatuen kuntaosuuden aleneminen	Pitkäaikaistyöttömien työllistymistä tukevan toimintamallin kehittäminen ja pilotointi. Kvartaalitapaamiset Tammelan työllisyystoimijoiden kesken.	Työttömyysaste. Kunnan maksaman työmarkkinatuen määrä (€)	Työttömyysprosentti vuoden 2022 lopussa 7,0. Työmarkkinatukimaksut 200 000 euroa vuonna 2022 tilinpäätöksessä.	Työttömyysprosentti keskimäärin 6,3 vuonna 2024. Työmarkkinatuen maksut 190 000 euroa vuonna 2024.
Toteutuminen	Toteutunut osittain.				
Perustelut	Työllisyystoimijoilla on ollut säännönmukaisia tapaamisia. Tammela on ollut aktiivisesti mukana TE-uudistuksen valmistelussa. Joulukuun 2024 työttömyysaste oli 7,3 %. Työmarkkinatuen maksujen määrä oli 222 773 euroa.				
Tavoite 2	Teemme hyvää yrittäjäyhteistyötä ja syvennämme kumppanuuksia. Kehitämme koko kuntaa eri alueiden omaisuus huomioiden vetovoiman lisäämiseksi.	Elinvoimasuunnitelman laadinta ja hyväksyntä vuoden 2024 aikana. Elinvoimasuunnitelmassa määritetään tarkemmat tavoitteet ja askelmerkit vuoteen 2030 saakka.	Elinvoimasuunnitelma hyväksytty vuoden 2024 aikana.		Elinvoimasuunnitelma hyväksytty vuoden 2024 aikana.
Toteutuminen	Toteutunut osittain.				
Perustelut	Elinvoimaohjelman valmistelu eteni merkittävästi vuoden 2024 aikana. Valmis ohjelma tuodaan päätöksentekoon alkuvuonna 2025.				

Varhaiskasvatuksen palvelualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Osallistumisaste (lapsia varhaiskasvatuksessa %)	Tiedottaminen	Tilasto (väestö-osallistujat)	4-6v 95-100 %, 2-3v 76-87 %, 1v 53 %	4-6v 96-100 %, 2-3v 80-87 %, 1v 53 %
Toteutuminen	Tavoitteet ovat osittain toteutuneet. Lasten osallistumisaste on kasvanut.				
Perustelut	5-6v 99 %, 3-4v 98 %, 2v 74 % ja 1v 42 %.				
Tavoite 2	Varhaiskasvatuksen laadun arviointi (toimintavuoden aikana henkilöstön ja asiakkaiden toteuttamia useampia arviointoja)	Arviointi	Karvin laatumittari ja sisäinen auditointi	Uusi	Erinomainen
Toteutuminen	Karvin varhaiskasvatuksen laadunarviointi toteutunut. Sisäinen auditointi toteutunut. Asiakastyytyväisyyskysely toteutunut. Tuen vaikuttavuuden arviointi toteutunut.				
Perustelut	Karvin varhaiskasvatuksen laadunarviointi henkilöstön itsearvioimana, erinomaiset tulokset. Sisäinen auditointi toteutettu. Asiakastyytyväisyys toteutettu, huoltajat ovat tyytyväisiä palveluun.				

Perusopetuksen palvelualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Jatko-opintopaikka toiselle asteelle	Tarvittava tuki ja ohjaus oppilaille	Jatko-opintopaikan saaneet: 100 %	98 % saanut jatko-opintopaikan	100 %
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut	Jokainen sai 9. lk jälkeen jatko-opintopaikan				
Tavoite 2	Joustavan esi- ja alkuopetuksen kehittäminen	Yhteiset toimintatavat	Toteutuu kaikissa yksiköissä	Toteutuu satunnaisesti	Kaikissa yksiköissä yhteiset toimintatavat
Toteutuminen	Toteutunut muissa paitsi Teuron yksikössä				
Perustelut	Teuron yksikössä ei ole varhaiskasvatuspalveluja.				

Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyösuunnitelman uudistaminen	Moniammatillisen tiimin rakentaminen kehittämään yhteistyötä	Kirjastopalvelujen piirissä olevien ryhmien määrä	Vanhentunut yhteistyösuunnitelma, käynnitettiin osin satunnaisia	Uudistettu yhteistyösuunnitelma käytössä 2024. Kaikki perusopetuksen 39 ryhmää kirjastopalvelujen piirissä (väh. 1 käynti/v)
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut	Uudistettu yhteistyösuunnitelma on hyväksytty ja se on ollut käytössä syyslukukauden 2024 alusta alkaen. Syyslukukauden suunnitelmaan kuuluva toiminta on toteutunut.				
Tavoite 2	Nuorisopalveluiden lisääminen	Nuorten iltojen järjestämisen lisääminen	Kävijämäärät nuortenilloissa.	TP 2023 taso. Nuoria käy illoissa vaihtelevasti, 30-60 henkilöä per ilta.	Nuorteniltojen kävijämäärän lisääminen
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut	Nuoria on käynyt illoissa vaihtelevasti, 40-60 per ilta				
Tavoite 3	Lähiliikuntaolosuhteiden parantaminen	Lähiliikuntapaikan kunnostus.	Riihivalkaman koulun lähiliikuntapaikan kunnostus	Elinkaaren loppupuolella oleva lähiliikuntapaikka.	Kaukalon ja pesäpallon kotipesän hankinta
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut	Riihivalkaman lähiliikuntapaikka on kunnostettu suunnitelman mukaan.				

Yhdyskunta- tekniikan pal- velualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Kestävä viherympäristön hoito	Nurmikenttien muuttaminen vähemmän hoitoa vaativiksi niityiksi	Niittyjen määrä	0 ha	Enintään 1,0 ha
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut					
Tavoite 2	Turvalliset kadut ja kevyen liikenteen väylät	Forssantien (ely) valaistuksen sopiminen	Asia sovittu	Epäselvä	Toteutunut
Toteutuminen	Ei toteutunut				
Perustelut	Asia ei ole edennyt ELY:n kanssa, jatketaan keväällä 2025.				

Kiinteistöjen palvelualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Energiatehokkuuden parantaminen kiinteistöissä	Ilmastoystävällisen energiamuodon lisääminen	Aurinkovoiman lisääminen kiinteistön energialähteenä	0 kohdetta	2 kohdetta
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut					
Tavoite 2	Jätehuollon tehostaminen	Yhdistetään lähekkäin olevia jätepisteitä	Jätepisteiden määrä	25 kpl	19 kpl
Toteutuminen	Toteutunut osittain				
Perustelut	Jätehuoltosuunnitelmat työllä, kohteita 24 kpl.				
Tavoite 3	Vuokrattavien kiinteistöjen näkyvyyden parantaminen	Esitetään kiinteistöt kotisivuilla	Kaikki kiinteistöt löydettävissä kotisivuilta	Kiinteistöt osin esitetty	Kiinteistöt kuvin kotisivuilla.
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut					
Tavoite 4	Toimialoille kiinteistökohtainen taloudellinen seurantatieto	Laaditaan kiinteistökohmainen eritelty kustannustieto seurattavista hyödykkeistä, kuten sähkö, vesi ja lämpö	Seurantatieto kiinteistökohtaisesti käytettävissä	Energiakulutuksen seuranta vain teknisellä palvelualueella	Toimialueille seurattavat tiedot ylläpidon osalta kiinteistökohtaisesti
Toteutuminen	Toteutunut osittain				
Perustelut	Raportteja toimitettu toimialoille.				

Kaaviotuksen palvelualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Sähköinen tonttivarausjärjestelmän kehittäminen	Mahdollistetaan varausmaksun suorittaminen varauksen yhteydessä	Järjestelmä uudistettu	Nykyinen	Uudistettu
Toteutuminen	Toteutunut osittain				
Perustelut	Järjestelmän kehittäminen käynnissä ja jatkuu vuoden 2025 aikana. Käynnissä olleet vesihuollon kartta-aineistojen sekä rakennusvalvontaan liittyvät päivitykset ovat menneet tonttivarausjärjestelmän edelle.				
Tavoite 2	Uusi asuinalue	Uuden asuinalueen kaavoituksen käynnistäminen	Asuinalueen kaavoituksen eteneminen julkisesti nähtävälle	Nykyinen yleiskaava	Uusi kaavoitustyö käynnissä ja julkisesti nähtävillä
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut					

Tavoite 3	Hyvä vesistöjen tila	Suojeluyhdistysten avustushjeiden uusiminen ja hankkeisiin osallistuminen	Jaettavien avustusten määrä ja hankkeiden määrä	10.000 €/ 0 hanketta	15.000 € /1 hanke
Toteutuminen	Ei toteutunut				
Perustelut	Talousarviossa 10.000 €, erillisiä hankkeita ei toteutunut.				
Tavoite 4	Uuden rakentamislain mukaisen rakennusjärjestyksen valmistelu vuoden 2024 aikana	Vaiheittainen eteneminen	Rakennusjärjestyksen aikataulus	Nykyinen rakennusjärjestys	Luonnos valmis
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut					
Ruuan ja puhdistuksen palvelualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Lähiruokien käytön lisääminen	Toimittajien tuotteiden kartoitus	Lähiruokaraaka-aineiden %-osuus elintarvikeostoista	16 %	20 %
Toteutuminen	Toteutunut osittain				
Perustelut	Toteutui 15 %, tuotteiden saatavuus oli rajallinen.				
Tavoite 2	Elintarvike-hankintojen kotimaisuusaste	Huomioidaan koko valmistusprosessissa ruokalistasta alkaen	%-osuus elintarvikeostoista	82,50 %	88 %
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut					
Tavoite 3	Ruokahävikin minimointi	Ruokahävikin seuranta sovelluksen avulla. Hävikin vähentäminen asiakkaan lautaselta	Lautasjäte g/ruokailija/ateria	25 g/asiakas	15 g/asiakas
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut					

Vesihuollon palvelualue	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Energian riittävyys kriittisissä toiminnoissa	Varavoima koneiden käytön suunnittelu	Varavoima generaattorien nopea käyttövalmius suunnitelman mukaisesti	Suunnitelma päivittämättä vesihuollon nykytilanteeseen	Suunnitelma päivitetty ja käyttöön otettu
Toteutuminen	Toteutunut				
Perustelut					
Tavoite 2	Viemäriverkon vuotovesien vähentäminen	Selvityksen mukaisten korjausten toteutus	Korjattavat kohteet 20	2	Kaikki 20 korjattu
Toteutuminen	Toteutunut osittain				
Perustelut	Uusintamittaukset suoritetaan kevään 2025 aikana korjaustoimien onnistumisen varmistamiseksi.				
Tavoite 3	Rakennetun siirtoviemärin yhteyteen uusia liittyjiä	Alueelliset kartoitukset liittyjistä, jonka pohjalta suunnitelmat	Uusia alueellisia liittyjiä	Ei liittyjiä	10 liittyjää
Toteutuminen	Toteutunut osittain				
Perustelut	Liittyjien määrä lähes toteutunut, lisäliittyjiä vielä tulossa kevään 2025 aikana, jolloin toteutuu.				

Kiinteistöosa- keyhtiö Tam- melan Vuokra- asunnot	Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2024
Tavoite 1	Asuntojen hyvän käyttöasteen säilyttä- minen	Asuntojen nopea uudel- leenvuokraus	Käyttöaste	96 %	97 %
Toteutuminen	Ei toteutunut				
Perustelut	Vuokrausaste on pysynyt lähes ennallaan, mutta käyttöön otettu uusi vuokranhallintaohjelma, Kodia, on tuo- nut tarkemman tavan käyttöasteen määrittämiseen.				

4.3 Toiminnan toteutuminen

4.3.1 Hallinto- ja kehittämispalvelut

4.3.1.1 Hallinnon ja talouden palvelualue

Hallinnon ja talouden palvelualue tukee kunnan luottamushenkilö- ja virkamiesjohtoa sekä luo edellytykset toimialoille mahdollisimman sujuvaan toimintaan tarjoamalla hallinto-, toimisto- ja asiakaspalveluja sekä kehittämällä yhdessä toimialojen kanssa kunnan organisaatiota, toimintoja ja johtamista. Hallinnon ja talouden palvelualueen budjettiin kuuluvat vaalit, tarkastus, etsivän seniorityön hanke, kiintiöpakolaiset, kotouttaminen, hyte-työ, Lapsiystävällinen kunta/Lyk-työ, ympäristöterveydenhuolto, hallinto, henkilöstöpalvelut, talous-, toimisto- ja ICT-palvelut.

Taloushallinto vastaa kunnan taloustoimen ja tietohallinnon sekä niiden osatekijöiden jatkuvasta kehittämis-työstä ja kouluttaa sekä tukee muita toimialoja talouteen liittyvissä asioissa. Vuoden 2023 aikana kunta kilpailutti kunnan taloushallintojärjestelmän, mutta kilpailutus keskeytettiin. Vuoden 2024 aikana kunnanhallitus päätti (Khall 29.1.2024 § 5), että Tammelan kunta lähtee mukaan Softwave-yhtiön Opifreus-taloushallintosovelluksen pilotointiprojektiin. Pilottiin mukaan lähteminen ei sido kuntaa ja lopullinen päätös tulee tehdä vasta pilotoinnin jälkeen.

Toiminta vuonna 2024:

Valtuusto kokoontui vuoden 2024 aikana yhteensä 5 kertaa. Maaliskuun kokouksessaan valtuusto päätti irtisanoa seudullisesta rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun sopimuksesta. Samassa kokouksessa Tammelan kuntaan perustettiin rakennustarkastajan ja ympäristötarkastajan virat. Valtuustolle esiteltiin myös AFRY Finland Oy:n laatimaa vesihuollon selvitystyötä. Kesäkuun kokouksessa valtuusto hyväksyi uudistetun hallintosäännön, joka tuli voimaan 11.6.2024. Valtuustolle esiteltiin kesäkuussa myös Tammelan ilmastosuunnitelmaa. Syyskuussa valtuusto hyväksyi Tammelan kunnan varallisuuden hoidon ja rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteet, jotka tulivat voimaan 1.10.2024. Marraskuussa valtuusto hyväksyi Tammelan kunnan tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja osallisuussuunnitelman 2024 - 2029 sekä Tammelan kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Valtuusto päätti, että 1.1.2025 - 31.12.2027 tulevissa kunnallisverosta ja kiinteistöverosta vapauttamista koskevissa hakemuksissa ratkaisuvalta on Verohallinnolla, ei Tammelan kunnalla. Joulukuussa valtuusto hyväksyi Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän vuoden 2024 tilinpäätöksen/loppuselvityksen sekä myönsi vastuuvapauden kuntayhtymän toimielimen jäsenille ja johtavalle viranhaltijalle (tilivelvollinen) tilikaudelle 1.1. - 31.10.2024.

Varsinaisten kokousten lisäksi valtuustolle järjestettiin vuoden 2024 aikana kaksi valtuustoseminaaria. Huhtikuussa seminaarin aiheena olivat talous, talousarvio, hallintosäännön uudistus sekä viestintästrategian alkusysäys teemana kuntastrategiasta viestintästrategiaan. Lokakuun valtuustoseminaarissa keskityttiin talouteen sekä eri toimialojen painopisteisiin sekä esiteltiin viestintästrategian etenemistä ja keskusteltiin mm. kunnan erottuvuustekijöistä. Lisäksi valtuustoseminaarissa järjestettiin kunnan elinvoimaohjelman valmisteluun liittyen työpaja. Valtuusto ja kunnan johtoryhmä osallistuivat seudun elinkeinopoliittisen ohjelman laadintaan liittyviin työpajoihin kevään ja syksyn aikana.

Kunnanhallitus kokoontui vuoden 2024 aikana yhteensä 18 kertaa. Maaliskuussa kunnanhallitus hyväksyi Tammelan kunnan toiminta-avustuksia koskevat päivitettyt yleiset periaatteet sekä hyväksyi Liesjärven ranta-asemakaavan päivittämistä koskevien ehdotusvaiheen ranta-asemakaavakartan ja kaavaselostuksen asettamisen yleisesti nähtäville ja päätti pyytää kaavamateriaalista mahdolliset lausunnot. Huhtikuussa kunnanhallitus päätti palveluliikenteen kilpailuttamisesta 1.8.2024 - 31.7.2025 väliseksi ajaksi yhden vuoden optiomahdollisuudella. Päätös palveluliikenteen hankinnasta tehtiin toukokuun kokouksessa. Kunnanhallitus teki 25.5.2024 kokouksessa päätökset kulttuuripalveluiden yleis- ja kohdeavustusten, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kohdeavustusten sekä kylien kehittämisavustusten jakamisesta.

Kesäkuussa kunnanhallitus hyväksyi Tammelan yhtenäiskoulun ensikertaisen kalustuksen tarjouspyyntöaineiston ja delegoi hankintapäätöksen tekemisen sivistysjohtajalle tai hänen sijaiselleen. Valmiussuunnitelmien päivittämisen jälkeen kunnanhallitus hyväksyi kesäkuussa Tammelan kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan, toimialakohtaiset valmiussuunnitelmat sekä kriisiviestintäohjeen. Papinsillan osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman hyväksyminen tapahtui niin ikään kesäkuun kunnanhallituksen kokouksessa.

Kesän kokoustaun jälkeen kunnanhallitus hyväksyi elokuussa yhtenäiskoulun ensikertaisen varustuksen AV-laitteiden tarjouspyyntöaineiston kilpailuttamista varten sekä delegoi hankintapäätöksen tekemisen sivistysjohtajalle tai hänen sijaiselleen. Syyskuussa kunnanhallitus antoi lausunnon vuoden 2023 arviointikertomuksen havainnoista ja toimitti sen tiedoksi valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle. Syyskuussa kunnanhallitus hyväksyi myös päivitetyn osallistuvan budjetoinnin toteutusperiaatteet, joihin tehtiin mm. muutos siitä, että osallistuvan budjetoinnin määrärahan käyttö ratkaistaan jatkossa kuntalaisäänestyksen perusteella. Lokakuussa kunnanhallituksen käsittelyssä oli päivitetty hankintaohje, mutta se palautettiin valmisteluun. Joulukuussa kunnanhallitus käsitteli hankintaohjetta uudelleen ja silloin käsittelyssä oli mukana Hämeen Yrittäjien hankintaneuvojan lausunto. Kunnanhallitus päätti esittää valtuustolle, että valtuusto kumoaa 1.3.2018 voimaan astuneen hankintaohjeen ja vahvistaa päivitetyn hankintaohjeen voimaantulevaksi valtuuston päätöksenteon jälkeen. Valtuusto ei kokoontunut enää vuonna 2024, joten tältä osin päätöksenteko siirtyi vuodelle 2025.

Vuoden 2024 alusta alkaen kulttuuripalvelut ovat kuuluneet hallinto- ja kehittämispalveluiden toimintaan ja tästä syystä kunnanhallitus hyväksyi lokakuussa päivitetyn kulttuuripalkintosäännön ja päätti marraskuun kokouksessaan kulttuuripalkinnon saajasta vuonna 2024. Palkinto luovutettiin kunnan itsenäisyyspäivän juhlassa Pentti Lintumaalle.

Kunniamerkkitoimikunta kokoontui kerran 2.4.2024 ja teki kunnanhallitukselle esityksensä itsenäisyyspäivänä myönnettäviä Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikuntien kunniamerkkejä koskevien esitysten tekemisestä Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Vuoden 2024 aikana järjestettiin kahdet vaalit eli presidentinvaalit, joiden ensimmäinen vaali oli 28.1. ja toinen vaali 11.2., sekä europarlamenttivaalit 9.6. Presidentinvaalin 1. kierroksella äänestysprosentti oli 76,4 ja vaalin 2. kierroksella 70,8. Europarlamenttivaaleissa Tammelan äänestysprosentti oli 41,6. Europarlamenttivaalit 2024 oli viimeinen vaali, jossa Tammelassa oli neljä äänestysaluetta. Vuodesta 2025 alkaen kunta muodostaa yhden äänestysalueen.

Tietosuoja toteutettiin vuosikellon mukaisesti. Vuodesta 2023 laadittiin Tammelan ensimmäinen tietotilinpäätös, joka vietiin kunnanhallitukselle tiedoksi maaliskuussa. Tietosuojakoulutukseen kiinnitettiin vuoden 2024 aikana erityistä huomiota ja tietosuojavastaava oli vuoden aikana kahteen kertaan kertomassa ko. koulutuksesta sekä yleisesti tietosuojasta esihenkilöinfossa. Tietosuojakoulutus liitettiin perehdytykseen kuuluvaksi asiaksi ja esihenkilö huolehtii siitä, että jokainen työntekijä suorittaa koulutuksen. Yksi tietosuojan painopisteistä vuonna 2024 oli tietokoneen K-levyn "puhdistus" vanhoista dokumenteista. Kunnan tietosuojapolitiikka päivitettiin syksyllä 2024 ja se käytiin lävitse tietosuojaryhmässä ja johtoryhmässä ennen kunnanhallituksen päätöksentekoon vientiä. Päivitetystä tietosuojapolitiikasta tietosuoja-asetuksen sisältämiä tietosuojaperiaatteita kirjoitettiin aiempaa enemmän "auki", tietosuojaan liittyviä rooleja ja vastuita täsmennettiin ja lisättiin sekä lisättiin tietosuojan seurantaa, ylläpitoa ja kehittämistä koskevia prosesseja. Kunnanhallitus hyväksyi päivitetyn tietosuojapolitiikan marraskuussa ja se tuli voimaan joulukuun 2024 alusta.

Kunnan valmiusjohtoryhmä osallistui yhdessä seurakunnan kanssa HÄME24 -harjoitukseen 4. - 5.9.2024, jonka valmistelu aloitettiin jo keväällä. Harjoitukseen valmistautumiseen liittyi myös kunnan valmiussuunnitelmien päivittäminen. Lisäksi valmiusjohtoryhmä osallistui marraskuussa Digi- ja väestötietoviraston järjestämään Taisto-harjoituksen, joka on Suomen suurin digitaalisen turvallisuuden harjoitus.

Hallinto- ja kehittämispalveluissa tapahtui useita henkilöstömuutoksia vuoden 2024 aikana:

- Tammelan ensimmäinen kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori aloitti työsuhteensa 1.2.2024.
- Hyvinvointikoordinaattori oli irtisanoutunut syksyllä 2023 ja uusi hyvinvointikoordinaattori aloitti työssä helmikuussa 2024.
- Talous- ja hallintojohtaja irtisanoutui virastaan maaliskuussa 2024. Uusi viranhaltija aloitti kesäkuussa 2024, mutta hän irtisanoutui lokakuussa 2024. Tämän jälkeen uusi viranhaltija valittiin talous- ja hallintojohtajan virkaan marraskuussa 2024 ja hän aloitti virassa 7.1.2025.
- Vakituinen hallintosihteeri on opintovapaalla ja hänen sijaisenaan ollut määräaikainen hallintosihteeri eläköityi vuoden 2024 aikana. Väliaikaisesti tehtävässä toimi teknisten palveluiden hallintosihteeri ja uusi määräaikainen työntekijä aloitti tehtävässä elokuussa 2024.
- Elinvoimakoordinaattori irtisanoutui elokuussa 2024 ja uutta elinvoimakoordinaattoria ei rekrytoitu.
- Loppuvuodesta 2024 kuntaan haettiin uuteen yhteisökoordinaattorin tehtävään työntekijää, joka aloitti 7.1.2025.
- Kirjanpitäjä irtisanoutui tehtävästään elokuussa 2024. Kirjanpitäjän tehtävää ei täytetty vaan tehtävä muutettiin talousasiantuntijaksi. Tehtävään valittu talousasiantuntija työskenteli osa-aikaisena loka - joulukuun 2024 60 % työajalla ja vuoden 2025 alusta täydellä työajalla.

Kotouttaminen

Kotouttamisen osalta Tammelan kotouttamispalveluja on tuottanut Forssan kaupungin Kotouttamo. Kunnan kiintiöpakolaisten osalta kuntaan ei ole tullut uusia henkilöitä vuonna 2024.

Kotouttamisessa on toimittu maahanmuuttajien tukena muun muassa kuntalaiseksi siirtymisen prosessissa, arjen toiminnoissa ja työnhaussa. Kansainvälisille korkeakouluopiskelijoille on järjestetty kotouttavaa ja yhteisöllistä aktiviteettia. Lisäksi on toteutettu osallistujille maksuton, ostopalveluna hankittu suomenkielenvalmennus keväälle ja syksylle 2024. Tämä liittyy myös työllistämiseen, sillä kielitaito on yksi este työllistymisessä.

Etsivän senioritoiminnan hanke

Vuosi 2024 Etsivän senioritoiminnan -hankkeen osalta tavoitti yksinäisiä suunnitelmien mukaan ja kerhotoiminta sekä vuoden aikana järjestettävät tapahtumat ovat vakiintuneet.

Yhteistyö seurakunnan, järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa on lisääntynyt. Tapahtumien kulut on hankkeen osalta olleet maltilliset, kun maksajia on useampia.

Yhteistyössä Vanhusneuvoston kanssa järjestettiin ensimmäistä kertaa Tammelassa myös Seniorimessut 22.5.2024, kävijöitä oli noin 200 ja näytteilleasettajia oli yli 30.

Hanke on saavuttanut hyvän näkyvyyden ja on laajasti kuntalaisten tiedossa. Yhteydenottoja tulee viikoittain.

Hanke on mukana erilaisissa työryhmissä, joissa käsitellään seniori-ikäisten asioita ja valvotaan heidän etujaan.

Yhteistyö ja verkostoituminen Oma-Hämeen ja lähikuntien vanhustyötä tekevien toimijoiden kanssa on myös lisääntynyt.

Vapaaehtoisten määrä on pysynyt samana. Osa on jäänyt tauolle mutta uusia on saatu mukaan ja perehdytetty yksilöllisesti. Vapaaehtoisystävä koulutusta ei tänä vuonna järjestetty.

Kulttuuripalvelut

Tammela on kulttuuripitäjä, joka vahvoin juurin kukkii vihantaa kulttuuritarjontaa. Kulttuurivuosi 2024 kietoi jälleen otteeseensa tapahtumissa, näyttelyissä, musiikkitarjonnassa, kesäteattereissa, iltamissa ja opastetuilla kierroksilla.

Tammelan kunta järjesti retket Oopperan kummitukseen lokakuussa sekä matkan Ateneumiin suomalaisen taiteen päivänä. Portaan Nahkurinverstaan taidekesä tarjosi ainutlaatuisen mahdollisuuden kokea juhluvuottaan viettäneen Aulikki Oksasen taiteilijavierailun. Samaisessa kulttuurimiljöössä uppouduttiin maalaustaiteeseen keskikesän taidekurssilla, opettajanaan Maria B. Raunio. Tammelassa perustetun Kotiseutuliiton 75-vuotisjuhlaa kahviteltiin toukokuussa Lounais-Hämeen Pirtillä. Jo 44. kerran järjestetty Hakkapeliitta-tapahtuma kulki vuonna 2024 kulttuurin teemalla 'Hakkapeliitat taiteen tiellä'. Tammelan kunnan kiiteltä taidenäyttelytila valtuustosalissa ihastutti halki kevään ja syksyn, vuoden päättyen Tammelan kunnan luetteloidusta taiteesta kuratoituun taidejoulukalenteriin.

Erityiset nähtävyydet ja luontokohteet houkuttelivat kävijöitä myös vuonna 2024 ja vuosi vuodelta kumpuilevat tarinat taiteen tekijöistä aina Hämeen Härkätieltä kunnan joka kolkkaan. Ensimmäisen kerran Tammelassa juhliittiin myös Albert Edelfeltin syntymäpäivää iltasoitolla auringonlaskun aikaan – oikeutetusti kulta-ajan taiteen syntysijoilla Kaukolanharjun näkötorjalla.

Suoritteet	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Kulttuuritilaisuuksiin osallistujat	3 742	4 238			17 000

Viestintä

Viestinnän vuosi oli Tammelan kunnassa kehittämisen aikaa. Vuonna 2023 uusitun kuntastrategian myötä nähtiin tilaus luoda Tammelalle myös viestintästrategia, tukemaan kuntastrategian toteutumista. Viestintästrategia on viestinnän kokonaissuunnitelma, joka määrittää, mitä viestinnällä halutaan saavuttaa ja miten se toteutetaan. Kuntastrategian toteutuminen vaatii tavoitteellista viestintää ja viestinnän avulla myötävaikutetaan kuntaimagon vahvistumiseen ja avataan strategisia tavoitteita. Viestintästrategia on olennainen osa kuntastrategiaa.

Hanketta avattiin kevään valtuustoseminaarissa kulttuuri- ja viestintäkoordinaattorin puheenvuorolla. Vuoden mittaan viestintästrategiaa työstettiin luodaten Tammelan kuntastrategiaan, kunnalliseen viestintään sekä työpaikkojen kautta. Syksyn valtuustoseminaarissa ja kunnan laajassa johtoryhmässä keskusteltiin muun muassa Tammelan vahvuuksista ja erottuvuustekijöistä. Kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori esitteli viestintästrategian kunnan laajalle johtoryhmälle tammikuussa 2025, josta se eteni päätöksentekoon. Viestintästrategia vahvistettiin hallituksen kokouksessa 3.2.2025.

Viestinnän kärkihankkeita vuonna 2025 Tammelan kunnassa ovat viestintästrategian jalkauttaminen, brändin kirkastus ja verkkosivu-uudistus.

Hallinnon ja talouden palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	173 529	289 526	115 997
Toimintamenot	-2 740 089	-2 866 096	-126 007
Netto (Toimintakate) yhteensä	-2 566 560	-2 576 570	-10 010

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP 2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	9 215	5 554	5000	3 550	3 551

Hallinnon ja talouden palvelualueen osalta toimintakate ylittyi ympäristöterveydenhuollon lisälaskun johdosta, joka oli 25 043 euroa.

4.3.1.2 Elinvoiman ja työllisyyden palvelualue

Vuonna 2024 elinvoiman ja työllisyyden palvelualueen menot olivat n. 0,5 milj. euroa. Merkittävimmät menot koostuivat joukkoliikenteestä, henkilöstökuluista, maksuista Forssan Yrityskehitys Oy:lle, maaseutupalveluista (Someron kaupunki) ja työllistettävien palkoista.

Työllisyyspalvelu (TE-25) uudistus

TE25-uudistusprosessia on valmisteltu tiiviisti vuonna 2024. Tammela on mukana seitsemän kunnan yhteisessä työllisyysalueessa, jonka vastuukuntana toimii Hämeenlinna. Valmistelutyötä on tehty virkamies- ja työntekijätasolla, päättäjiä tiedottamatta unohtamatta. Yhteistyö TyöHämeessä on sujunut hyvässä yhteishengessä, tavoitteellisesti ja konkreettisella tasolla. Vuosi 2024 oli valmistelujen osalta merkittävä ja sen kautta on varmistettu työllisyyspalveluiden sujuvaa siirtymistä kunnille 1.1.2025 alkaen.

Työllisyyden hoito

Työllisyyden saralla on toimittu aktiivisesti. Yhteistyö Oma Hämeen kanssa on tiivistä, sillä Oma Hämeen tuottama kuntouttava työtoiminta toteutetaan Tammelan kunnan tiloissa. Samassa yhteydessä toimii kierrätyskeskus, jonka työntekijät on palkattu työllistämistuoin.

Tammelan työllisyyden kanssa toimivat tahot alkoivat kokoontua säännöllisesti loppuvuodesta 2023. Tavoitteena on tiiviimpi yhteistyö ja konkreettiset kokeilut työllisyyden edistämiseksi. Näkyvimpänä kokeiluna on alkuvuodesta 2024 käynnistynyt ”kyläpaja” eli Oma Hämeen tuottama ja Tammelan kunnan toteuttama kuntouttavan työtoiminnan palvelu Letkun kylällä, joka toteutettiin kevään aikana.

Tammelan kunta on mukana Forssan seudun työllisyys ekosysteemissä, Virta-Verkostossa. Tavoitteena on seudullisen työllisyyden edistäminen ja profiiliin nostaminen.

Elinvoima

Viestintästrategian valmistelutyö alkoi vuonna 2024. Viestintästrategian ohessa on suunniteltu valmistelua muihin viestintää ohjaaviin ja neuvoviin asiakokonaisuuksiin.

Kunnan elinvoimaohjelman valmistelutyö edistyi merkittävästi syyskaudella 2024. Ohjelman tavoitteena on syventää kuntastrategian elinvoimaan ja yritysystävällisyyteen liittyviä teemoja.

Lounais-Hämeen kuntien yhteistä elinkeinopoliittista ohjelmaa on valmisteltu vuoden 2024 aikana. Tavoitteena on ollut laatia ohjelma, joka tukee seudulla nykyisin toimivien yritysten ja työnantajien toimintaedellytyksiä sekä pyrkii saamaan lisää työpaikkoja seudulle.

Kunnan viranhaltijat ja työntekijät ovat käyneet vierailulla yrityksissä sekä opastaneet ja neuvoneet kunnassa toimivia yrittäjiä heidän tarvitsemisissaan asioissa.

Kunnan, yrittäjäyhdistyksen ja kunnassa toimivien yrittäjien kesken on ollut säännöllisiä tapaamisia ajankohtaisten asioiden parissa.

Kunnalla on yritysneuvontaan liittyvä yhteistyösopimus Forssan Yrityskehityksen kanssa.

Maaseutupalvelut

Maaseutupalvelut tuottaa Someron kaupunki. Vuonna 2024 maaseutupalveluissa oli töissä neljä virkasuhteista henkilöä sekä yksi kesätyöntekijä neljän kuukauden ajan. Maaseutupalvelut tuottavat palvelut Somerolle, Forsalle ja Tammelalle. Maaseutupalvelut vastaavat mm. tukihakemusten käsittelystä, neuvonnasta, hallinnollisesta valvonnasta (vuonna 2023 aloitettiin satelliittikuvien käyttö), takaisinperinnöistä ja hukkakauratarkastuksista. Tammelan tukea hakevien tilojen määrä on ollut laskussa. Vuonna 2024 niitä oli yhteensä 155 kpl, joista kaikki hakemukset palautettiin sähköisesti.

Elinvoiman ja työllisyyden palvelu- alue (ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	65 000	86 167	21 167
Toimintamenot	-502 307	-503 223	-916
Netto (Toimintakate) yhteensä	-437 307	-417 056	20 251

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP 2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	3	10	0	0	0

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä. Sen tavoitteena on lisätä kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä ja vahvistaa osallisuutta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja toteutukseen osallistuvat kaikki kunnan eri toimialat. Tammelan kunnassa toimii laaja hyvinvointiryhmä, johon kuuluu eri hallinnonalojen edustajia.

Vuoden 2024 aikana toteutettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä Tammelan hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman 2021 - 2025 mukaisesti. Hyvinvointiraportissa tarkastellaan ajankohtaista tietoa kuntalaisten hyvinvoinnista sekä kunnan terveydenedistämisasiivisuudesta. Kansalliset dialogit-keskustelu järjestettiin keväällä teemalla ”Turvallisuuden merkitys Tammelan ikäihmisille”. Taloudellisesti vaikeassa asemassa olevien kulttuuriharrastusta tukevaa Kaikukortti-toimintaa aktivoitiin ja kehitettiin kunnassa. Nuorisopassin käyttöönotosta luovuttiin, sillä sen arvioitiin tuottavan vain niukasti hyötyä suhteessa kustannuksiin. Tammelan 5. - 9. luokan oppilaille järjestettiin interaktiivisia päihdekasvatustunteja sekä 8.luokan oppilaille seksuaali- ja päihdekasvatustunnit.

Tavoitteena oli tukea asukkaita ottamaan vastuuta hyvinvoinnistaan ja kannustaa tekemään pieniä tekoja hyvinvointinsa eteen mm. liikunnan, luonnon ja kulttuurin parissa. Hyvinvointikortti-toiminta jatkui ja tavoitteeseen liittyen järjestettiin myös Harrastemessut. Järjestötoimijat pääsivät esittelemään moninaista harrastetoimintaa Harrastemessuilla ja ohjelmaa oli kaikenikäisille tammelalaisille. Ikäihmisten kaatumisten ennaltaehkäisyyn tähdättiin jatkamalla senioreiden tasapainokouluja sekä maksuttomien liukuasteiden jakamista yli 65-vuotiaille. Hyvinvointitietoa jaettiin kuntalaisille sosiaalisen median kanavissa sekä kunnan hyvinvointityöstä viestitettiin myös kunnan kotisivuilla sekä paikallislehdessä.

Hyvinvointisuunnitelman rinnalle luotiin Tammelan kunnan ensimmäinen tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja osallisuussuunnitelma, joka hyväksyttiin kunnanvaltuustossa marraskuussa. Suunnitelma toimii työkaluna kunnan toiminnan kehittämiseen ja kaikkien kuntalaisten hyvinvoinnin huomioimiseen, tavoitteena oli lisätä kuntalaisten tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja osallisuutta sekä edistää tammelalaisten hyvinvoivaa ja turvallista arkea. Osana yhdenvertaisuuden edistämistä tuettiin myös Tammelassa järjestettyä Pride-tapahtumaa.

Laaja hyvinvointityöryhmä kokoontui säännönmukaisesti. Toimintaan on kutsuttu mukaan edustus myös nuorisovaltuustosta ja vanhusneuvostosta, luottamushenkilöstöstä sekä seurakunnasta.

4.3.2 Sivistyspalvelut

4.3.2.1 Varhaiskasvatuksen palvelualue

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuspalveluiden tehtävänä on tarjota laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta alle kouluikäisille lapsille. Jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen.

Tammelassa on kolme päiväkotia. Kirkonkylässä toimii Päiväkotitasku, jossa on varhaiskasvatuspaikkoja 1 - 6-vuotiaille, esiopetuspaikkoja 6-vuotiaille ja luontoliikuntaryhmiä liikuntapuistossa 5 - 6-vuotiaille. Riihivalkamassa toimii Tammitarhan päiväkotia, jossa on varhaiskasvatuspaikkoja 1 - 6-vuotiaille, esiopetusta 6-vuotiaille ja vuorohoitopalvelua. Portaassa on Portaan päiväkotia, jossa on varhaiskasvatuspaikkoja 1 - 6-vuotiaille ja esiopetuspaikkoja 6-vuotiaille. Perhepäivähoitoa on tarjolla Riihivalkamassa, Kydössä, Kaukjärvellä ja Lamalassa. Kunnassa on tarjolla lasten kotihoidon tuki ja yksityisen hoidontuen kuntalisä. Avoimen varhaiskasvatuksen palveluna järjestetään kesäleikkikenttätoimintaa eri puolilla Tammela.

Varhaiskasvatuksen palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	194 500	196 003	1 503
Toimintamenot	-3 438 894	-3 529 468	-90 574
Netto (Toimintakate) yhteensä	-3 244 394	-3 333 465	89 071

Varhaiskasvatuksen määrärahatarvetta on kasvattanut lisähenkilöstön palkkaaminen. Varhaiskasvatuksessa on ollut jatkuva sijaistarve ja lisääntynyt henkilöstötarve erityisen tuen tukitoimiin. Lisäksi varhaiskasvatukseen on perustettu elokuussa 2023 kaksi uutta ryhmää ja elokuussa 2024 yksi uusi ryhmä. Näistä kaksi ryhmää ovat 1 - 3-vuotiaille ja yksi ryhmä 3 - 5-vuotiaille.

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP 2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	161 361	154 278	6129	1 773	1 773

Suoritteet	TP 2021	TP 2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Lasten määrä varhaiskasvatuksessa	242	239	237	231	235
Esioppilaiden määrä	45	55	43	43	53
Perhepäivähoidon paikat	38	35	35	36	32
Päiväkotipaikat	216	211	225	230	233
Kesäleikkikenttätoiminta toimintapäivät	0	14	20	14	14

Suoritteiden tilastointia on uusitettu vuoden 2024 talousarvioon. Suoritteiden seurannasta on poistettu lasten läsnäolopäivien seuranta, koska läsnäolopäiviä ei käytetä enää kustannusten seurannassa. Tilalla seurataan lasten määrää varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu alkoi kunnassa 1.8.2021 ja päättyi kesään 2024. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun osallistuivat vuonna 2016 ja 2017 syntyneiden ikäluokat. Kokeilun tarkoituksena oli vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, selvittää varhaiskasvatuksen sekä esi- ja alkuopetuksen välistä jatkumoa, selvittää perheiden palveluvalintoja sekä saada tietoa kaksivuotisen esiopetuksen vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen. Tammelassa 99 prosenttia lapsista osallistui kaksivuotiseen esiopetukseen.

Elokuussa 2023 varhaiskasvatus muuttui asiakkaille maksuttomaksi eli varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja ei enää peritä kuntalaisilta. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on kasvanut aikaisempiin vuosiin verrattuna. Osallistumisaste v. 2024: 1v 42 %, 2v 74 %, 3 - 4v 98 % ja 5 - 6v 99 %.

Osallistumisaste oli aikaisempina vuosina keskimäärin 74 %. Alle kolmevuotiaita lapsia on tullut aikaisempia vuosia enemmän varhaiskasvatukseen. Vuosikymmenen 2020 alussa varhaiskasvatuksen lapsimäärä näytti vähenevän 200 lapsen tuntumaan, mutta maksuton varhaiskasvatus lisäsi lasten osallistumisastetta varhaiskasvatukseen. Myös muutama perhe on muuttanut Tammelaan tietoisena maksuttomasta varhaiskasvatuksesta. Maksuton varhaiskasvatus edistää yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia varhaiskasvatukseen, antaa lapsille mahdollisuuden oppia yhdessä toisten lasten kanssa ja parantaa huoltajien työllistymistä.

Lasten moninaiset tarpeet ovat lisääntyneet, mikä on edellyttänyt lisähenkilöstön palkkaamista ja henkilöstön täydennyskoulutusta. Lisähenkilöstöä ja täydennyskoulutusta on osittain rahoitettu valtion avustamilla hankerahoituksilla. Hankerahoituksen avulla on lisätty henkilökuntaa, kehitetty pedagogista toimintaa ja toimintaympäristöjä. Valtion kustantamat hankerahoitukset vähenivät merkittävästi vuoden 2024 aikana, mutta olemme jalkautaneet kehittämistyön osaksi varhaiskasvatusta mm. leikkiympäristöt, henkilöstön täydennyskoulutus, englannin kielisuihkus ja varhaiskasvatuksen tuen pedagoginen tiimi. Lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukea on kehitetty varhaiskasvatuksen henkilöstöstä muodostuneen tuen tiimin avulla. Tiimin toiminta jatkuu hankkeen päättymisen jälkeen osana varhaiskasvatusta ja esiopetutusta lapsiryhmien ja henkilöstön työn tukena.

Kunta tukee vakituisen henkilöstön kouluttautumista varhaiskasvatuksen opettajaksi ja erityisopettajaksi, koska näistä ammattiryhmästä on pulaa. Osa varhaiskasvatuksen lastenhoitajista aloitti varhaiskasvatuksen opettajan opinnot ja yksi opettaja valmistui erityisopettajaksi. Aluehallintovirasto on tarkastanut Tammelan varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksen talvella 2024. Valvonta osoitti, että kelpoisen henkilöstön määrää pitäisi saada lisää. Aluehallintovirasto teki syksyllä 2024 uuden tarkastuksen, minkä tuloksena kunnan kelpoisen henkilöstön määrä oli riittävä, eikä jatkotoimenpiteille ollut tarvetta.

Uutena tapahtumana aloitettiin vauvajuhlat. Keväisin kutsutaan edellisvuoden aikana Tammelaan syntyneet vauvat perheineen yhteiseen juhlaan. Juhla järjestetään yhteistyössä seurakunnan kanssa. Tammelan ensimmäinen vauvajuhla (vuoden 2023 syntyneet) vietettiin 16.5.2024.

4.3.2.2 Perusopetuksen palvelualue

Opetus järjestetään valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden sekä paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Koulupäivän yhteydessä järjestetään koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa, kun toiminnan tarve on paikallisesti päätetyn ryhmäkoon (8) mukainen.

Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden laajan yleissivistyksen perustan muodostamiseen ja oppivelvollisuuden suorittamiseen. Se antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Se ohjaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa ja rakentamaan tulevaisuutta oppimisen keinoin. Kuluvana vuonna kaikki perusopetuksensa Tammelassa suorittaneet saivat jatko-opintopaikan.

Perusopetuksen palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	213 940	265 380	51 440
Toimintamenot	-6 157 943	-6 309 844	-151 901
Netto (Toimintakate) yhteensä	-5 944 003	-6 044 464	-100 461

Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden mukaan perusopetusta kehitetään Suomessa inklusioperiaatteen mukaisesti. Inklusioperiaate edistää myös sivistyspalveluiden strategian toteutumista. Strategian tavoitteina on yhtenäisen ja inklusiivisen opinpolun muodostaminen ja erityisen tuen palveluiden kehittäminen. Tavoitteena on, ettei erityisen tuen palveluita hankita enää muista kunnista.

Perusopetuksen osalta toimintakate ylitti talousarviossa määritellyn summan. Poikkeama johtuu erityisen tuen palveluiden ennakoitua korkeammilla kustannuksilla Forssan kaupungin ilmoittettua kuntien välisen sopimuksen perumisesta.

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	1 190 054	823 179	14 144	8 607	8 606

Suoritteet	TP 2021	TP2022	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Peruskoululaiset	586	558	537	527	532
Peruskoulujen opettajat	60	58	58	57	58
Peruskoulujen kuljetusoppilaat	231	231	240	235	230
Koulunkäynnin ohjaajat	19	18	20	17	21
Yhteisten koulujen oppilaat	18	16	12	14	13
Lukion opiskelijat	82	84	86	84	88

Vuoden 2024 tilastointipäivän oppilasmäärä oli 531 oppilasta. Perusopetusta annettiin Tammelassa neljässä alakoulussa (Myllykylä, Porras, Riihivalkama ja Teuro) sekä yhtenäiskoulussa, jonne keskittyy koko kunnan yläluokkien opetus. Yhtenäiskoulussa, Portaan ja Myllykylän kouluissa oppilasmäärä säilyi vuoden 2023 tasolla. Muissa yksiköissä oppilasmäärässä tapahtui vähenemistä. Riihivalkamassa vähennys oli 5 oppilasta ja Teurolla 4 oppilasta.

Yhtenäiskoulussa on perusluokkien lisäksi toiminut koko kuntaa palvelevina Jopo-ryhmä sekä viisi pienryhmää, joissa oppilas opiskelee tarpeen mukaan ja integroituu yleisopetuksen ryhmiin mahdollisimman paljon. Vuoteen

2023 verrattuna pienryhmien määrä kasvoi kahdella. Kehittämällä ja vakiinnuttamalla joustavia opetusjärjestelyitä on tavoitteena järjestää oppimisen tukea siten, että jokainen oppilas voisi käydä koulua omassa kunnassa.

Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävästä elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Oppilaskuntatoiminta ja yhteistyö nuorisovaltuuston kanssa ovat nuorille väyliä paikalliseen demokraattiseen vaikuttamiseen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen. Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Yhteistyössä nuorisotoimen kanssa on hankerahoituksella käynnistetty koulunuorisotyö. Koulupäivässä on mukana nuorisotyöntekijän järjestämää kohtaavaa ja osallistavaa toimintaa yläluokkalaisille. Peruskoululaisille on ollut tarjolla Harrastamisen Tammelan mallin -kerhotoimintaa kulttuuri- ja vapaa-aikasihteerin koordinoimana koulupäivien jälkeen kouluilla ja Manttaalilla. Lisäksi Tammelan peruskouluilla toteutetaan kiusaamisen vastaista kampanjaa määräaikaisten projektikoordinaattorin johdolla.

Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsaa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Erityisten opetusjärjestelyiden kautta on tuettu kouluun kiinnittymistä ja tehty mahdolliseksi yksilöllisiä järjestelyitä perusopetuksen suorittamiseksi.

Koulua ympäröivän maailman muutos vaikuttaa väistämättä oppilaiden kehitykseen ja hyvinvointiin sekä koulun toimintaan. Perusopetuksessa opitaan kohtaamaan muutostarpeita avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja ottamaan vastuuta tulevaisuutta rakentavista valinnoista. Uuden yhtenäiskoulun rakentamishankkeessa tilojen käyttäjien hyvinvoinnin kannalta onnistuneiden ratkaisujen yhteydessä on merkittävää myös kestävä kehityksen edistäminen.

4.3.2.3 Vapaa-ajan palvelualue

Vapaa-ajan palvelualue ylläpitää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä järjestämällä liikunta-, nuoriso- ja kirjasto-palveluita.

Vapaa-ajan palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	161 200	183 874	22 674
Toimintamenot	-1 016 017	-1 007 345	8 672
Netto (toimintakate) yhteensä	-854 817	-823 471	31 346

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP 2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	76 610	79 632	116 024	93 867	95 133

Suoritteet	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Työllistettäviä nuoria	79	79	77	120	79
Nuorisotyön ohjaustunnit	866	1 315	1 850	1 800	1 950
Kirjastossa käyntejä	45 872	64 340	76 190	56 000	71 400
Kirjastoaineiston lainat	74 297	68 153	76 330	75 000	74 600
Liikunnanohjaustunnit	576	775	815	790	780
Musiikkiopiston opiskelijoita	36	36	36	36	36
Musiikkileikkikoulun ryhmiä	4	3	!	3	0
Musiikkileikkikouluun osallistuneita*					13
Kuvataidekoulun opiskelijoita	24	24	24	24	24
Kansalaisopiston opetustunnit	634	732	669	900	601

*Uusi rivi, tätä ei ole ennen ilmoitettu

Musiikkileikkikoulu 2024

Musiikkileikkikouluryhmiä ei Tammelassa järjestetty. Tehostusyrityksistä huolimatta syksyllä 2024 lapsia Tammelan ryhmiin ilmoitettiin vain muutama, joten niitä ei perustettu. Tammelalaisia lapsia kävi Forssan muskariryhmissä kevätlukukaudella 2024 13 kpl. Määrä pysyi samana syyslukukaudella.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluiden toimintaa ohjaa nuorisotyölaki, jonka tarkoituksena on parantaa nuorten elinoloja ja luoda edellytyksiä nuorisotoiminnalle sekä kansalaistoiminnalle ja edistää nuoren kasvua ja kansalaisvalmiuksia.

Nuorisopalvelut tukevat avustuksien muodossa tammelalaisia rekisteröityjä nuorisojärjestöjä, joiden toiminta on yhdistyksen sääntöjen mukaan, kuuluu nuorisolain 1) (1285/2016) 8 §:ssä määritellyn nuorisotoiminnan piiriin.

Nuorisopalveluiden tehtävä on tukea lasten ja nuorten kasvua, itsenäisyyttä ja osallisuutta sekä varmistaa yhdenvertaisuuden toteutumista sekä vapaa-ajalla että nuorten arjessa. Nuorisotyötä tehdään kunnassa kolmella eri tehtäväalueella, joiden toiminnot nivoutuvat yhteen yhteisten nuorten mukana perusnuorisotyössä, koulunuorisotyössä sekä etsivässä nuorisotyössä. Nuorisotyön tavoitteena on luoda edellytyksiä nuorten monimuotoiselle ohjatulle sekä omaehtoiselle harrastustoiminnalle, itsenäistymiselle, henkilökohtaiselle, sosiaaliselle ja ammattimaiselle kehitymiselle, varmistaa yhdenvertaisuuden toteutumista kaikessa toiminnassa sekä tukea nuorten kansalaistoimintaa ja vaikuttamista.

Näitä tavoitteita toteutetaan järjestämällä monipuolisesti kasvatustehtävää toteuttavaa ohjausta, toimintoja ja tapahtumia sekä tarjoamalla mahdollisuuksia nuorten monimuotoiseen yhteisöllisyyteen, kehittymiseen, vaikuttamiseen sekä liikunnalliseen, seikkailu- ja ympäristökasvatukselliseen, kulttuurilliseen ja kansainväliseen nuorisotoimintaan. Nuorisopalvelut ylläpitää ja kehittää monipuolisia nuoris- ja harrastustiloja ohjattujen sekä nuorten omaehtoisen toiminnan mahdollistamiseksi.

Nuorisopolitiikka ja osallisuus

Nuorisopalvelut vastaavat myös nuorisopolitiikan toteuttamisesta ja ohjaamisesta, eli nuorten kasvu- ja elinolojen parantamisesta sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistämisestä kunnassa. Tammelan nuorisopoliittiset toiminnot keskittyvät Nuorisovaltuuston ja Lasten Parlamentin toimintaan, joskin nuorisopoliittisissa kysymyksissä paikallinen työ on usein kuntarajat ylittävää. Nuorisovaltuusto valitsee keskuudestaan myös edustajat kunnan lautakuntiin sekä kunnanhallitukseen, joissa heillä on läsnäolo- ja puheoikeus.

Toiminta

Nuorisopalveluiden pääasialliseen toimintaan kuuluu lukuvuoden aikana järjestettävät nuorten illat, harrastuskerhot ja erilaiset tapahtumat, seikkailukasvatuksellinen toiminta sekä mm. luonto-, liikunta-, taide-, skeitti- ja eräleirien järjestäminen kesällä, kun koulutyö on kesätauolla.

Nuorisopalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä nuorten itsensä lisäksi myös heidän perheidensä, koulujen ja oppilaitosten, liikuntapalveluiden ja muiden kunnan toimialojen, harrastuksien järjestäjien, paikallisten yhdistysten ja yritysten, viranomaisten, nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kuten seutukunnallisten nuorisotyön foorumien kanssa.

Tammelan nuorisopalveluiden keskeisimmät toimintaympäristöt ovat Manttaalin nuorisotila, Oksjärven leirikeskus, Tammelan koulut, Mediapaja sekä Tammelan retkeily- ja ulkoilumaastot ja liikuntapaikat. Nuorisopalvelut toteuttavat myös nuorten pariin jalkautuvaa nuorisotyötä.

Koulunuorisotyö

Päätehtävänä koulunuorisotyöllä on oppilaiden hyvinvoinnin lisääminen, parantaa nuorten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä tukea nuorten jaksamista. Koulunuorisotyöntekijä järjestää kouluilla pienryhmätoimintaa oppilaille, vetää 7- ja 8-luokille tunnetaitoja tukevaa Friends-ohjelmaa, on mukana kiusaamisen vastaisessa työssä sekä järjestää oppilaille muuta hyvinvointia tukevaa toimintaa. Tätä toimintaa on esimerkiksi joka päivä pidettävä olkkari, mihin jokainen luokka pääsee vuorollansa viettämään välituntia ja tapaamaan nuorisotyöntekijää.

Koulunuorisotyöntekijä osallistuu myös välituntitoimintaan, liikkarivälitunneille ja tukioppilaiden kanssa tehtävään työhön. Hän tukee myös oppilaita TET- ja kesätyöpaikkojen haussa. Koulunuorisotyö järjestää nuorille välituntisin vapaaehtoista toimintaa, jolla pyritään kiinnittämään oppilaat kouluyhteisöön ja vähentämään yksinäisyyden tunnetta. Tätä toimintaa on esimerkiksi erilaiset ryhmät ja pitkillä välitunneilla pidettävät miekkailukerrat. Koulunuorisotyöntekijä on Tammelan yläkoululla paikalla neljänä päivänä viikossa, ala-astelaisten kanssa hän työskentelee tarvittaessa. Hän on nuorille turvallinen ja helposti lähestyttävä aikuinen, joka on läsnä koulussa ja vapaaalla muussa nuorisotyössä.

Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuun, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Vuonna 2024 Tammelassa on toiminut yksi kokoaikainen etsivä nuorisotyöntekijä. Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Etsivä nuorisotyö on luottamuksellista ja nuorelle maksutonta toimintaa.

Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorille sekä yksilöllistä tukea että ryhmämuotoista toimintaa.

Vuonna 2024 etsivässä nuorisotyössä oli asiakkaita yhteensä 60. Etsivä nuorisotyöntekijä ohjaa nuoren hänelle kulloinkin sopiviin palveluihin ja toimii myös nuoren tukihenkilönä asiakassuhteen ajan. Vuonna 2024 nuoria ohjattiin hakemaan heille kuuluvaa sosiaaliturvaa, mielenterveyspalveluihin, työkokeiluun ja työpajalle, opiskelemaan toisen ja kolmannen asteen koulutuksiin sekä suoraan työelämään. Lisäksi nuoria on tuettu muissa elämän haasteissa ja tarjottu nuorille keskustelutukea. Nuoria on avustettu myös kesätyöhaussa.

Vuonna 2024 ryhmämuotoisena toimintana on järjestetty nuorille ja nuorille aikuisille suunnattua olkkaritoimintaa, teemailtoja, peli-iltoja ja rentoa lukupiiriä. Nuorten aikuisten olkkareissa ja teemailloissa on kokkailtu, tutustuttu erilaisiin harrastuksiin ja käsitelty elämänhallintaan liittyviä teemoja. Peli-illoissa on pelailtu erilaisia lautapelejä. Yhteistyössä kirjaston kanssa on järjestetty rentoa lukupiiriä, jossa keskustellaan kirjallisuudesta ja kirjaston palveluista rennon oleskelun ohessa. Mustialan kampuksella on järjestetty Mustiala Cafe & Fun toimintaa HAMK:n opiskelijoille. Lisäksi seutukunnallisena yhteistyönä on järjestetty kiertävää sateenkaarikahvilatoimintaa, joka kokoontuu kerran kuukaudessa seutukunnan nuorisotiloilla ja on avoinna kaikille seutukunnan nuorille ja asiasta muutoin kiinnostuneille. Tammelassa sateenkaarikahvila kokoontui keväällä ja syksyllä.

Etsivä nuorisotyö tekee yhteistyötä viranomaisien, oppilaitosten, järjestöjen, kunnan eri yksiköiden ja seutukunnan muiden nuorisotyöntekijöiden kanssa sekä jalkautuu nuorten keskuuteen oppilaitoksissa, nuorisotiloilla, tapahtumissa ja nuorten muissa vapaa-ajanviettopaikoissa. Lisäksi etsivä on mukana kutsunnoissa.

Nuorisopalvelut on kehittänyt toimintaansa useiden eri projektien, hankkeiden sekä henkilöresurssien kautta:

- palkattu etsivä nuorisotyöntekijä 100 % työajalla. Avustusprosentti 100 %.
- palkattu koulunuorisotyöntekijä 100 % työajalla. Avustusprosentti 50 %.
- Harrastamisen Tammelan mallin hanke käynnistyi – harrastustoiminnassa mukana 100 nuorta joka viikko. Kokonaiskustannus 40 000 €, valtionavustus 70 % (kausi 2024 - 2025).
- 2025 Harrastamisen Tammelan mallin jatkohankkeen haku käynnissä kaudelle 2025 - 2026.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden vastuualueen tehtävä on liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla sekä luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle. Järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen. Tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta, sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.

Liikuntapalvelut järjestävät ohjattuja liikuntapalveluja eri kohderyhmät huomioiden. Erityisliikuntapalvelut tuotetaan yhteistyössä seutukunnallisesti sekä yksityisen sektorin kanssa. Kyläyhdistykset tuottavat aktiivisesti ohjattuja liikuntapalveluja yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa.

Liikuntapalvelut tukevat avustuksien muodossa tammelalaisia rekisteröityjä urheiluseuroja, joiden toiminta on yhdistyksen sääntöjen mukaan urheilu- ja liikuntatoimintaa. Lisäksi avustuksia jaetaan Tammelassa toimiville rekisteröidyille yhdistyksille sekä projekti- ja työryhmille silloin, kun avustus kohdennetaan liikuntatoiminnaksi katsottavan hankkeen toteuttamiseen.

Liikuntapalvelut vastaavat kunnan liikuntaolosuhteiden ja liikuntapaikkojen hoidosta sekä kehittämisestä. Talvella myös lähiliikuntapaikkojen jäähoidosta. Peltolatujen teosta vastaavat rekisteröidyt tammelalaiset yhdistykset. Näiden palveluiden tuottamiseen yhdistykset saavat avustuksia.

Tammelan keskeisemmät ulkoliikuntapaikat ovat liikuntapuistossa. Liikuntapuisto sijaitsee lähellä Tammelan keskustaa osoitteessa Kyöpelintie 20. Huoltorakennuksesta löytyvät liikuntapuiston kahvio, kuntosali ja sosiaalitilat. Liikuntapuistossa voi harrastaa yleisurheilua, frisbeegolfia, beach volleyta, lenkkeilyä, porrasjuoksua ja hiihtoa. Lisäksi voi pelata pesäpalloa, jalkapalloa, tennistä sekä jääkiekkoa. Alueelta löytyy myös suosittu skeittiparkki, sekä ulkoliikuntavälinepaikka. Lokakuussa avattu Tammi Areena viimeistelee liikuntapuiston huippuolosuhteet liikunnan harrastamiselle.

Lähiliikuntapaikkoja kunnassa on viisi kappaletta ne sijaitsevat pääasiallisesti koulujen pihilla. Lähiliikuntapaikoilla voi pelata mm. koripalloa, tennistä jalkapalloa ja jääkiekkoa.

Liikuntapalveluiden hallinnassa on kaksi liikuntasalia, Manttaali ja Riihivalkama, sekä lokakuussa avattu Tammi Areena. Näiden lisäksi on kaksi kuntosalia, Kunto-Tammi ja liikuntapuiston kuntosali.

Kirjastopalvelut

Kirjastopalveluiden tehtävänä on toteuttaa kirjastolain mukaisia tehtäviä kunnassa. Kirjaston tulee mm. tarjota pääsy aineistoihin ja tietoon, ylläpitää monipuolista kokoelmaa, edistää lukemista, tarjota tietopalvelua, tarjota tiloja oppimiseen ja harrastamiseen, edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Kirjastolla on kaksi toimipistettä: pääkirjasto sekä kirjastoauto. Pääkirjasto toimii kunnantalon ensimmäisessä kerroksessa. Pääkirjastossa on asiakaspalveluaikaa viitenä päivänä viikossa. Tämän lisäksi on laajennetut aukioloajat, eli omatoimikirjasto, jota asiakkaat voivat käyttää omilla tunnuksillaan kirjautumalla kaikkina vuoden päivinä klo 7 - 21. Kirjastoauto palvelee haja-asutusalueen asukkaita. Kaikilla kylien kouluilla ja päiväkodeilla sekä perhepäivähoitajilla on pysäkit.

Kirjastossa on viisi työntekijää, pääkirjastossa neljä ja kirjastoautossa yksi. Kirjaston kokoelmaan kuuluu vajaat 40 000 kappaletta erilaisia aineistoja. Kirjastossa on asiakkaiden käytettävissä monitoimitila Hilla, nuortentila Lukki ja hiljainen tila Tyyni.

Kirjastoauto Lunki on Tammelan omistuksessa, mutta se palvelee myös Forssassa. Talli, työtilat ja varasto ovat Forssassa. Kustannukset jaetaan pysäkkiajan suhteessa. Kirjastoauto liikennöi vuoroviikoin ilta- ja aamureittejä kummassakin kunnassa. Aamureitillä tavoitetaan koululaiset ja varhaiskasvatuksen piirissä olevat, iltareiteillä taas aikuisasiakkaat.

Helmi-maaliskuussa toteutettiin Louna-kirjastojen yhteinen kysely omatoimikirjastoista. Omatoimikirjasto sai keskimäärin kiittävää palautetta, vain muutaman kerran oli ollut vaikeuksia sisäänkirjautumisessa ja lainausautomaattien käytössä. Omatoimikirjasto koettiin asiointia helpottavaksi, kun ei tarvitse ehtiä tiettyyn palveluaikaan kirjastoon: ”helppo, nopea, pääsy kirjastoon myös viikonloppuna”.

Kirjastossa käyntejä oli vuoden aikana yli 70 000. Kirjaston kokoelmaan kuului reilut 39 000 kappaletta aineistoja, joista valtaosa kirjoja. Kirjojen lisäksi kokoelmaan kuuluu mm. sanoma- ja aikakauslehtiä, elokuvia ja pelejä. Kirjasto järjesti vuoden aikana kolme kirjailijavierailua, satutuokioita ja lukupiirejä. Kirjasto osallistui MLL:n ja perhepäivähoitajien tapaamisiin, Mikaelin tapahtumaan, harrastepäivään sekä järjesti yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa matalan kynnyksen lukupiiriä Manttaalilla. Erilaisia käyttäjäkoulutuksia (mm. kirjavinkkaus ja tiedonhaun opetus) järjestettiin 34 kertaa ja niihin osallistui 460 henkilöä. Nämä ovat osa kirjaston ja perusopetuksen välistä yhteistyösopimusta, joka saatiin laadittua ja käyttöön vuoden loppuun mennessä.

Kirjaston lainausmäärät pysyivät lähes edellisvuoden tasolla, vaikka palvelut olivat lokakuussa kiinni kaksi viikkoa kirjastojärjestelmän vaihdon vuoksi.

Kirjasto liittyi huhtikuussa valtakunnalliseen e-kirjastoon, jonka kautta kaikilla tammelalaisilla on yhdenvertainen pääsy kaikkiin e-kirjaston sähköisiin materiaaleihin: kirjoihin, äänikirjoihin ja lehtiin. Erityisesti e-kirjaston lehtivalikoima on saanut kiitosta.

Louna-kirjastojen yhteinen kirjastolain demokratiatehtävää edistävä Taukotila-hanke saatiin päätökseen vuoden puolivälissä. Maaliskuussa järjestettiin hankkeen kautta kunnanjohtajan aamukahvilaisuus kuntalaisille. Hankkeen loppumetreillä hankittiin vielä osallisuuspiste, jonka avulla asiakkaat voivat mm. osallistua kyselyihin ja tustua kunnan toimintaan.

Lapsiystävällinen kunta -toiminta

Tammela on vuodesta 2016 saakka ollut mukana Lapsiystävällinen kunta -mallin toteuttamisessa, jossa lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti kunnan asukkaina ja heidät otetaan mukaan palveluiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Lapsiystävällinen kunta -toimintamalli on käytössä kaikilla kunnan palvelualoilla. Vuonna 2020 Tammelan kunta sai toistamiseen Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen, joka on voimassa neljä vuotta eli vuoteen 2024. Unicef hyväksyi syksyllä 2022 Tammelan lapsiystävällinen -kunta (LYK) -toimintasuunnitelman vuosille 2022 - 2025.

Toimintasuunnitelmaan asetettiin viisi tavoitetta:

1. Kunnan viranhaltijat, työntekijät, luottamushenkilöt ja keskeiset sidosryhmät on perehdytetty lapsen oikeuksiin. Lapsen oikeudet ovat osana kunnan perehdytysohjelmia.
2. Kunta ehkäisee syrjintää pyrkimällä vaikuttamaan kuntalaisten asenteisiin.
3. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin, mielenterveyden ja yhdessä tekemisen lisääminen.
4. Kunta huolehtii, että osallisuus toteutuu lasten jokapäiväisissä kasvuympäristöissä. Osallisuuden edistäminen on ohjaava toimintaperiaate lasten ja nuorten kanssa työskenteleville.
5. Tehdään Tammelaa tutummaksi lapsille ja lapsiperheille lasten itsensä toimesta.

Suomen Unicef arvioi seurantatapaamisella marraskuussa 2024 Tammelan toiminnallisten tavoitteiden toteutumista yhdessä kunnan edustajien kanssa. Toimintamme on edennyt, vaikka työryhmän on vaihtunut lähes kokonaan. Syksyllä 2024 aloitti uusi lyk-työryhmä, joka on aktiivisesti edistänyt tavoitteiden toteutumista koko kunnan alueella. Suomen Unicef:n kanssa on sovittu toimintasuunnitelman jatkamisesta syksyyn 2025, jolloin myös arvioidaan tavoitteiden toteutumista arviointitapaamisessa.

4.3.3 Tekniset palvelut

4.3.3.1 Yhdyskuntatekniikan palvelualue

Palvelualue huolehtii kunnan katujen, puistojen ja muiden yleisten alueiden rakentamisesta ja kunnossapidosta, tavoitteena turvallinen ja viihtyisä asuinympäristö. Palvelualueella on myös liiketoimintaa, kuten kunnan metsien hoito, jota toteutetaan metsäsuunnitelman mukaan.

Palvelualueen tehtävistä suuri osa toteutetaan urakoitsijoiden toimesta mm. katujen talvihoito. Myös lähes kaikki rakentamistyö tehdään urakoitsijoiden toimesta. Palvelualueella on yksi ympärivuotinen työntekijä, joka talviaikaan tekee metsurintöitä. Kesäaikana työllistetään lisäksi 1 - 2 henkilöä puistojen ja uimarantojen hoitoon ja kunnossapitoon.

Yhdyskuntatekniikan palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	185 800	280 936	95 136
Valmistus omaan käyttöön	35 000	3 495	-31 505
Toimintamenot	-779 449		
Määrärahamuutos	-70 000		
Toimintamenot yhteensä	-849 449	-752 481	96 968
Netto (toimintakate) yhteensä	-628 649	-468 050	160 599

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	547 698	553 346	528 226	471 322	468 273

Suoritteet	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Avustettavat tiet/km	283	288	262	290	290
Hoidettavat puistoalueet/ha	18	18	18	17	17
Venesillan leirintäalue/ha	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Kadut ja tiet/km	33,3	33,4	33,4	33,3	33,3
Metsien hoito/ha	644	644	644	644	647

Perustelut

Toiminnalliset muutokset:

Toiminnallisia muutoksia yhdyskuntatekniikan palvelualueella ei ole.

Aurauskalusto lähtee edellisen vuoden tapaan liikkeelle, kun lunta on kertynyt 5 cm.

Puistojen hoitotaso pyritään pitämään ennallaan, osa hoidettavista puistoalueista on muutettu niityiksi, uusia puistoalueita ei rakenneta.

Henkilöstö:

Kokoaikainen puistotyöntekijä siirtynyt osa-aikaiseksi ja eläköityy. Tämä lisää kausityöntekijöiden tarvetta. Palvelualueen hallintosihteeri irtisanoutui kesällä 2024 ja tehtävään palannut hallintosihteeri jäi vapaalle vuoden lopussa, tehtävää hoidetaan toistaiseksi sijaisjärjestelyin.

Investoinnit: Investoinneista oli erillinen suunnitelma. Hankekohtaisena investointina oli rantapuiston suunnittelu, toteutus odottaa tarvittavia maanmittaustoimituksia. Papinsillan uuden asuinalueen tekninen suunnittelutyö on tarkoitus saada sille tasolle, että maanrakennustöiden tarjouspyynnöt voidaan hyväksyä. Muut investoinnit kohdistuivat, katujen päällysteiden uusimiseen, liikennemerkkeihin ja puistojen kunnostukseen.

4.3.3.2 Kiinteistöjen palvelualue

Palvelualue huolehtii kunnan rakennettujen kiinteistöjen ja tilojen kunnossapidosta, korjausinvestoinneista ja uudisrakentamisesta sekä turvallisesta ja taloudellisesta asumisesta. Toiminta käsittää toimitilojen vuokrauksen lisäksi kunnan asuntojen vuokrauksen, Palvelualueen tavoitteena on tarjota sekä sisäisen, että ulkoisen vuokrauksen kautta käyttäjille toimivia ja terveellisiä toimitiloja ja asuntoja. Kiinteistöjen palvelualueella työskentelee kiinteistöpäällikkö, joka hallinnoi koko aluetta. Hänen apunaan toimii hallintosihteeri ja suoraan alaisuudessa 7 kokopäiväistä laitosi miestä ja yksi kirvesmies. Kesällä otetaan nuorista apua näihin tehtäviin noin 10 henkilöä. Tarpeen vaatiessa käytetään urakoitsijoita.

Asumispalvelu käsittää kunnan omat asunnot, myös vanhusväestön sekä hallivuokraukset. Koy Tammelan Vuokra-asunnot on kunnan 100 % omistuksessa ja johtaminen sekä asukasvalinnat hoidetaan kunnan toimesta.

Kiinteistöjen palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	1 482 680	2 122 339	639 659
Valmistus omaan käyttöön	0	38 864	38 864
Toimintakulut	-1 887 454	-2 310 861	-423 407
Netto (toimintakate) yhteensä	-404 774	-149 658	255 116

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	531 465	505 098	1 504 147	819 788	721 513

Suoritteet	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Toimitilat/m ²	20 493	20 493	19 644	20594	20 594
Asunnot/m ²	5 570	5556	5 499	3494	3 494
Muut tilat/m ²	2 877	2 877	2 877	3830	3 830

Perustelut

Toiminnalliset muutokset:

HVA:lle vuokrattujen tilojen osalta loppuvuoden aikana käyty vuokraneuvotteluja, jotka jatkuvat vuoden 2025 puolelle. Terveyskeskus Tammelan alueella siirtyi kunnan omistukseen ja ylläpidettäväksi.

Uusi yhtenäiskoulu valmistui suunnitellusti vuoden 2024 loppuun joitakin teknisiä toimituksia lukuun ottamatta. Vanhan koulun purku toteutetaan vuoden 2025 alussa, jonka jälkeen on piha-alueen rakentaminen. Kaukjärven teollisuusalueelle valmistui uusi halli, joka on kokonaan vuokrattu metalliteollisuuden yrittäjälle.

Perusopetuksen suunnitelmissa on Myllykylän koulun lakkauttaminen, kun uusi yhtenäiskoulu valmistuu. Ajan-
kohdan varmistuminen on teknisen toimintojen resurssien määrittämiseksi merkittävä. Nyt tiedossa oleva rat-
kaisu on, että koulu päättyy ko. rakennuksessa kesällä 2025.

Vanha kirjasto on myyty. Myynnissä olevien huoneistojen myynti jatkuu edelleen kiinteistövälittäjän kautta.

Asuntojen ja muiden tilojen käyttöaste on talousarviossa laskettu 85 prosentin mukaan.

Henkilöstö:

Osa-aikaisen kirvesmiehen työaikaa lisätään tarpeen mukaan. Palkkamäärärahat katetaan kiinteistötoimen in-
vestointikohteista.

Investoinnit:

Hankekohtaisena investointina on valmistunut uusi yhtenäiskoulu sekä Kaukjärven teollisuushalli.

4.3.3.3 Kaavoituksen ja lupien palvelualue

Palvelualue huolehtii kunnan maankäytön suunnittelusta, rakentamisen ohjauksesta sekä ympäristönsuojelusta.
Maankäytön suunnittelun tavoitteena on luoda edellytyksiä kunnan alueelliselle kehitykselle. Rakennusvalvonta
käsittelee lakisääteiset rakennusluvut sekä edistää, opastaa ja valvoo laadukkaan rakennuskannan ja viihtyisän
ympäristön syntymistä ja säilymistä. Ympäristönsuojelu käsittelee lakisääteiset luvat, ilmoitukset ja antaa lau-
suntoja sekä omalta osaltaan huolehtii ympäristöasioiden edistämisestä, valvonnasta, neuvonnasta.

Maankäytön suunnittelu hoidetaan kunnan omana toimintana. Rakennusvalvonta ja ympäristöasiat hoidettiin
seudullisesti ja toiminnan isäntäkuntana oli Forssan kaupunki. Rakennusvalvonnan ja ympäristöasioiden henki-
löstö sijaitsi Forssan kaupungintalolla vuoden 2024 loppuun. Vuoden 2025 alusta rakennusvalvonta ja ympäris-
tönsuojelu on palautunut kunnan omaksi toiminnaksi. Tehtäviin rekrytoitu henkilöstö aloitti tehtäviensä valmiste-
lun Tammelassa jo loppuvuonna 2024. Tästä syntyi lyhytaikainen päällekkäinen resurssivaraus.

Palvelualueeseen sisältyy lisäksi teknisen hallinnon kulut, jotka muodostuvat pääosin henkilöstökuluista sekä
kahden lautakunnan, tekninen lautakunta ja ympäristölautakunta, toimintakuluista.

Kaavoituksen ja lupien palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	82 620	73 996	-8 624
Valmistus omaan käyttöön	0	27 626	27 626
Toimintamenot	-664 457	-659 827	4 630
Netto (toimintakate) yhteensä	-581 837	-558 205	23 632

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	27 014	13 466	6 189	3 686	3 686

Suoritteet	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Rakennus- ja toimenpideluvat	170	106	93	130	82
Poikkeamisluvat	12	11	7	15	9
Toimenpideilmoitukset/muutospiirustukset	(*	46	(*	50	6
Maa-ainesluvut	6	0	6	2	1
Ympäristöluvut	5	1	3	4	1
Valvontatarkastukset	0	27	21	10	18
Jätevesipäätökset	(*	0	0	30	0
Vesihuoltolain muk.vap.päätökset	(*	0	1	30	0

Perustelut

Toiminnalliset muutokset:

Uutta rakentamislakia vastaavaa rakennusjärjestystä on valmisteltu niin, että se voitiin asettaa nähtäville vuoden 2024 lopussa tulleen lakimuutoksen valmistuttua. Lakimuutoksen lopulliset muodot astuvat voimaan tammikuun 2025 alussa. Lakimuutoksen edellyttämät hallintosäntöön vaikuttavat muutokset käsitellään vuoden 2025 alussa näiden varmistuttua.

Tammelan kunta siirtyi sähköisen lupakäsittelyn osalta Lupapisteen asiakkaaksi, jolloin samassa yhteydessä ratkesi tarvittava arkistoratkaisu.

Vesiensuojeluyhdistysten avustuksiin on varattu entisten vuosien tapaan 10 000 euroa sekä Pyhäjärven ja Kujajärven niittoihin nettona 10 000 euroa. Niittoihin haetaan Hämeen ELY-keskukselta 10 000 euron määrärahaa.

Ympäristönsuojelussa panostettiin lisäksi jätevesien hallittuun hoitoon pohjavesi- ja ranta-alueilla.

Henkilöstö:

Tekninen johtaja, kaavoittaja, projektipäällikkö (60 %) ja osin kahden hallintosihteerin työpanos, loppuvuoden aikana tehtävissään aloittivat myös rakennus- ja ympäristötarkastaja sekä lupasihteerin myötä muiden hallintosihteereiden tehtäviä ei tarvita kuin sijaisjärjestelyissä. Papinsillan uuden asuinalueen kaavoitus-työssä on rekrytoituna projektityöntekijä koko vuodelle 2025. Kaavoituksen projektityöntekijän panosta riittää myös muiden kunnan kaavatöiden edistämiseen.

Investoinnit: Ei investointeja

4.3.3.4 Ruuan ja puhdistuksen palvelualue

Tammelan kunnan ruokapalvelut tuottaa ravitsemussuositusten mukaisia maittavia ja monipuolisia aterioita laadukkaasti, taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti. Perustehtävänä on myös asiakkaiden ohjaaminen oikeisiin ruokattottumuksiin ja –tapoihin. Ammattitaitoinen henkilökunta suunnittelee ja toteuttaa ateriat käyttämällä ensiluokkaisia ja turvallisia elintarvikkeita, sekä kehittää ruokalistaa lähiruokapainotteisesti. Lähituotteita käyttämällä ruokapalvelut tukevat paikallista, seudullista ja maakunnallista yrittäjyyttä kestävän kehityksen periaattein, hiilijalanjälkeä pienentäen ja ympäristöystävällisyyttä korostaen.

Kunnan puhdistuspalvelut vastaavat kiinteistöjen puhtaanapidosta laadukkaasti, hygieenisesti ja joustavasti. Tarkoituksenmukaisella siivouksella tuetaan asiakkaan hyvinvointia ja viihtyisyyttä sekä ylläpidetään kiinteistöjen kuntoa ja pidennetään tilojen käyttöikää. Puhdistuspalveluissa käytetään pääsääntöisesti kotimaisia ja ympäristöystävällisiä puhdistusaineita.

(Ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	13 700	28 154	14 454
Toimintamenot	-1 265 340	-1 318 312	-52 972
Netto (Toimintakate) yhteensä	-1 251 640	-1 290 158	-38 518

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	11 194	7 987	5 863	4 050	4 050

Suoritteet	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Koululounaat	(*	(*	(*	117 400	118 050
Päiväkotilounaat	(*	(*	(*	50 300	51 300

(* Lukuja ei ole saatavissa

Suoritteet ovat kouluissa ja päiväkodeissa tuotettujen lounaiden annosmääriä vuoden aikana. Aiemmin suoritteet ilmoitettiin valmistuskeittikohtaisesti, jolloin suoritteiksi laskettiin myös aamu- ja välipalat tietyllä laskennallisella kaavalla. Nyt suorite on kappalemäärä tarjottuja lounaita/hlö/v. Näin määrät ovat yksinkertaisemmin laskettavissa ja vertailukelpoisuus eri vuosille on jatkossa helpompaa.

Toiminnalliset muutokset

Ruoka- ja puhdistuspalveluissa toiminta oli vuoden 2024 aikana vakiintunutta eikä palvelualueella ollut olennaisia toiminnallisia muutoksia. Kunnan tiloissa on siivottavaa pinta-alaa 16751 m².

Henkilöstö

Ruoka- ja puhdistuspalveluista eläköityi yksi työntekijä v. 2024.

Kahden laitoshuoltajan ja yhden palveluvastaavan työsuhteet muutettiin toistaiseksi voimassa oleviksi vuoden 2024 aikana.

Vuonna 2024 ruoka- ja puhdistuspalveluissa työskenteli 25 työntekijää. Heistä kuusi oli määrä-aikaisella työso-
pimuksella johtuen päiväkotij- ja kouluverkon keskeneräisyydestä.

4.3.3.5 Vesihuollon palvelualue

Vesihuoltolaitoksen tehtävänä on toimittaa yksityisille asiakkailleen ja neljälle kunnassa toimivalle vesihuolto-osakeyhtiölle puhdasta hyvälaatuista talousvettä sekä vastaanottaa näiden asiakkaiden jätevedet ja huolehtia niiden asianmukaisesta puhdistuksesta.

Vesilaitoksella on käytössä kolme pohjavedenottamo. Kaikkien ottamoiden vesi johdetaan UV-suodattimien läpi veden hygieenisen laadun varmistamiseksi. Kahden vedenottamon veden pH arvoa säädetään raakaveden happamuuden poistamiseksi ja yhden vedenottamon vesi johdetaan lisäksi aktiivihilisuodattimen läpi pohjavedessä olevan vähäisen kasvinsuojeluainepitoisuuden poistamiseksi.

Vedenlaatu on kaikilla laitoksilla ollut analyysitulosten mukaan moitteetonta.

Vesilaitoksen vedenlaatua valvotaan voimassa olevan valvontatutkimusohjelman mukaisesti. Päivitystyön yhteydessä tehtiin myös vesilaitoksen riskinarvio, WSP-työkälulla. Riskinarvio päivitetään tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Jätevedestä suurin osa toimitetaan Forssan jätevedenpuhdistamolle puhdistettavaksi. Pienpuhdistamon toiminta on lakkautettu.

Vesilaitoksella on ollut yksi kokoaikainen asentaja, jonka lisäksi yhdyskuntatekniikan päällikkö ja hallintosihteeri käyttävät osan työajastaan vesilaitoksen töihin. Kaikki rakentamistyöt ja pääosa huoltotöistä toteutetaan ulkopuolisten urakoitsijan kanssa yhteistyössä.

Vesihuollon palvelualue (ulkoinen)	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	854 000	941 142	87 142
Toimintamenot	-733 341	-771 511	-38 170
Netto (Toimintakate) yhteensä	120 659	169 631	48 972

Poistot (ulkoinen)	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Poistot ja arvonalentumiset	296 802	318 718	317 293	552 054	535 060

Suoritteet	TP 2021	TP2022	TP2023	TA 2024	TP 2024
Vesimäärä/m³					
Verkostoon pumpattu	356 668	326 187	299 159	320 000	293 769
Laskutettu	309 603	284 620	284 379	305 000	272 397
Jätevesimäärä/m³					
Jätevedenpuhdistamolle pumpattu	264 600	275 656	261 306	250 000	294 207
Laskutettu	184 258	197 610	192 731	205 000	208 861

Toiminnalliset muutokset:

Liesjärven vedenottamo jatkaa toistaiseksi toimintaansa. Toiminta päättyy kun Forssan vesihuoltoliikelaitoksen uusi Portaan vedenottamo aloittaa toimintansa.

Vesihuoltolaitoksen jäännöspääoman korko on 0,5 % vuonna 2024.

Henkilöstö:

Henkilöstön osalta on tapahtunut muutoksia hallintosihteerin tehtävässä.

Investoinnit:

Vedenottamo jatkaa vielä v. 2025. Pienenpänä investointeina parannettiin vesihuollon toimitusvarmuutta ja uusittiin venttiilejä. Lisäksi tehtiin vähäisiä laajennuksia viemäriverkkoon. Vesihuoltolaitoksien yhdistymisen osalta tehdään asiantuntijatyötä ja tähän liittyvää investointia on suunniteltu vuodelle 2026

YHTEENSÄ Ulkoinen	Talousarvio 2024	Toteuma 2024	Poikkeama
Toimintatulot	3 426 969	4 467 517	1 040 548
Valmistus omaan käyttöön	35 000	69 985	34 985
Toimintamenot	-19 185 291		
Määrärahamuutos	-70 000		
Toimintamenot yhteensä	-19 255 291	-20 028 970	-773 679
Netto (toimintakate) yhteensä	-15 793 322	-15 491 468	301 854

**Käyttötaloussasto toteumina sitovat määrära-
hat**
(ulkoinen)

Hallintopalvelut	Alkup. TA	Ta- muut	TA muut jälk.	Tot 1-12/24	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	238 529	0	238 529	375 693	137 164	58 %	158 %
Toimintakulut yhteensä	-3 242 396	0	-3 242 396	-3 369 319	-126 923	4 %	104 %
Toimintakate	-3 003 867	0	-3 003 867	-2 993 626	10 241	0 %	100 %

Sivistyspalvelut	Alkup. TA	Ta- muut	TA muut jälk.	Tot 1-12/24	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	569 640	0	569 640	645 257	75 617	13,27 %	113,27 %
Toimintakulut yhteensä	-10 612 854	0	-10 612 854	-10 846 658	-233 804	2,20 %	102,20 %
Toimintakate	-10 043 214	0	-10 043 214	-10 201 401	-158 187	1,58 %	101,58 %

Tekniset palvelut	Alkup. TA	Ta- muut	TA muut jälk.	Tot 1-12/24	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	2 653 800	0	2 653 800	3 516 552	862 752	32,51 %	132,51 %
Toimintakulut yhteensä	-5 330 041	-70 000	-5 400 041	-5 812 993	-412 952	7,65 %	107,65 %
Toimintakate	-2 676 241	-70 000	-2 746 241	-2 296 441	449 800	-16,38 %	83,62 %

Raportti yhteensä	Alkup. TA	Ta- muut	TA muut jälk.	Tot 1-12/24	Poikk	Poikk. %	Tot-%
Toimintatuotot yhteensä	3 461 969	0	3 461 969	4 537 502	1 075 533	31 %	131 %
Toimintakulut yhteensä	-19 185 291	-70 000	-19 255 291	-20 028 970	-773 679	4 %	104 %
Toimintakate	-15 723 322	-70 000	-15 793 322	-15 491 468	301 854	-2 %	98 %

4.4 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Tuloslaskelman toteutumisvertailu

Sisäiset ja ulkoiset menot	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toimintatulot					
Myyntitulot	3 240 993		3 240 993	3 845 691	604 698
Maksutulot	99 550		99 550	154 363	54 813
Tuet ja avustukset	379 500		379 500	373 043	-6 457
Muut toimintatulot	2 356 201		2 356 201	3 241 652	885 451
Toimintatulot	6 076 244	0	6 076 244	7 614 750	1 538 506
Valmistus omaan käyttöön	35 000		35 000	69 985	34 985
Toimintamenot					
Henkilöstömenot	-11 291 389		-11 291 389	-11 716 622	-425 233
Palvelujen ostot	-6 915 043		-6 915 043	-7 274 667	-359 624
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 807 546		-1 807 546	-2 064 928	-257 382
Avustukset	-724 600	-70 000	-794 600	-699 078	95 522
Muut toimintamenot	-1 095 988		-1 095 988	-1 420 907	-324 919
Toimintamenot	-21 834 566	-70 000	-21 904 566	-23 176 202	-1 271 636
Toimintakate	-15 723 322	-70 000	-15 793 322	-15 491 468	301 854
Verotulot	13 326 000		13 326 000	13 857 574	531 574
Valtionosuudet	4 496 029		4 496 029	4 427 206	-68 823
Rahoitustulot ja -menot					
Korkotulot	4 000		4 000	1 514	-2 486
Muut rahoitustulot	77 381		77 381	89 703	12 323
Korkomenot	-316 435		-316 435	-357 234	-40 799
Muut rahoitusmenot	21 381		21 381	-23 613	-2 232
	-256 435		-256 435	-289 629	-33 194
Vuosikate	1 842 272	-70 000	1 772 272	2 503 682	731 410
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 958 697		-1 958 697	-1 841 646	117 051
Satunnaiset kulut	0		0	-1 784 597	-1 784 597
Tilikauden tulos	-116 425	-70 000	-186 425	-1 122 561	-936 136
Tilinpäätössiirot	117 115		117 115	117 114	-1
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	690	-70 000	-69 310	-1 005 447	-936 137

4.5 Investointien toteutuminen

Ulkoinen

	Talousarvio 2024	TP 2024	%	Poikkeama
KUNNANHALLITUS				
Investointimenot	-50 000,00	-64 872,39		
Investointimenot yhteensä	-50 000,00	-64 872,39	130 %	-14 872,39
Investointitulot	0,00	4 925 911,25		
Investointitulot yhteensä	0,00	4 925 911,25	100 %	4 925 911,25
Investoinnit, netto	-50 000,00	4 861 038,86	-9722 %	4 911 038,86
TEKNINEN LAUTAKUNTA				
Investointimenot	-11 313 000,00	-13 121 194,78	116 %	
TA-muutos	-900 000,00			
Investointimenot yhteensä	-12 213 000,00	-13 121 194,78	107 %	-908 194,78
Investointitulot	0,00	146 700,00		
Investointitulot yhteensä	0,00	146 700,00	100 %	146 700,00
Investoinnit netto	-12 213 000,00	-12 974 494,78	106 %	-761 494,78
SIVISTYSLAUTAKUNTA				
Investointimenot	-149 000,00	-162 861,63		
TA-muutos	-15 000,00			
Investointimenot yhteensä	-164 000,00	-162 861,63	99 %	1 138,37
Investointitulot	30 000,00	20 000,00		
Investointitulot yhteensä	30 000,00	20 000,00	100 %	-10 000,00
Investoinnit netto	-134 000,00	-142 861,63	107 %	-8 861,63
VESILAITOS				
Investointimenot	-295 000,00	-114 122,10		
Investointimenot yhteensä	-295 000,00	-114 122,10	39 %	180 877,90
Investointitulot	0,00	0,00		
Investointitulot yhteensä	0,00	0,00		
Investoinnit, netto	-295 000,00	-114 122,10	39 %	180 877,90
INVESTOINNIT YHTEENSÄ				
Investointimenot	-11 807 000,00	-13 463 050,90		
TA-muutos	-915 000,00			
Investointimenot yhteensä	-12 722 000,00	-13 463 050,90	106 %	-741 050,90
Investointitulot	30 000,00	5 092 611,25		
Investointitulot yhteensä	30 000,00	5 092 611,25		5 062 611,25
Investoinnit, netto	-12 692 000,00	-8 370 439,65	66 %	4 321 560,35

TAMMELA

www.tammela.fi

4.6 Investointien toteutuminen kustannuspaikoittain

Ulkoinen

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA- muutos	TA yh- teensä	TP 2024	Netto
KUNNANHALLITUS						
9110	Maa- ja vesialueet					
9103	Maa-alueet					
	<i>menot</i>	-50 000		-50 000	-64 201	-14 201
	<i>tulot</i>	0		0	1 465	1 465
	<i>netto</i>	-50 000	0	-50 000	-62 736	-12 736
9130	Arvopaperit ja muut pitkävaik. sij.					
9125	Arvopaperit					
	<i>menot</i>	0		0	-671	-671
	<i>tulot</i>	0		0	4 924 446	4 924 446
	<i>netto</i>	0		0	4 923 774	4 923 774
KUNNANHALLITUS YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-50 000	0	-50 000	-64 872	-26 937
	Investointitulot	0	0	0	4 925 911	4 925 911
	Investoinnit netto	-50 000	0	-50 000	4 861 039	4 898 975

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA - muutos	TA yh- teensä	TP 2024	Netto
SIVISTYSLAUTAKUNTA						
9660	Talorakentaminen					
9632	Riihivalkaman lähiliikuntapaikka					
	<i>menot</i>	-49 000	-15 000	-64 000	-83 160	-19 160
	<i>tulot, rahoitusosuus</i>	0		0	20 000	20 000
	<i>netto</i>	-49 000	-15 000	-64 000	-63 160	840
9645	Tammitarhan pihan parantaminen					
	<i>menot</i>	-100 000		-100 000	-79 702	20 298
	<i>tulot, rahoitusosuus</i>	30 000		30 000	0	-30 000
	<i>netto</i>	-70 000		-70 000	-79 702	-9 702
SIVISTYSLAUTAKUNTA YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-149 000	-15 000	-164 000	-162 862	1 138
	Investointitulot	30 000	0	30 000	20 000	-10 000
	Investoinnit netto	-119 000	-15 000	-134 000	-142 862	-8 862

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA- muutos	TA yh- teensä	TP 2024	Netto
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
9320	Irtaimisto					
9305	Pakettiauto <i>menot</i>	-20 000		-20 000	-21 121	-1 121
IRTAIMISTO YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-20 000	0	-20 000	-21 121	-1 121
	Investointitulot	0	0	0	0	0
	Investoinnit netto	-20 000	0	-20 000	-21 121	-1 121
9350	Yhdyskuntarakentaminen					
9315	Liikenneväylien rakentaminen <i>menot</i>	-60 000		-60 000	-4 092	55 908
9317	Puistot <i>menot</i>	-35 000		-35 000	-5 465	29 535
9319	Tievalaistus <i>menot</i>	-10 000		-10 000	-5 550	4 450
9321	Kaavateiden päällystäminen <i>menot</i>	-50 000		-50 000	0	50 000
9323	Tieviitat <i>menot</i>	-20 000		-20 000	0	20 000
9 327	Rantapuisto <i>menot</i>	-50 000		-50 000	-3 140	46 860
YHDYSKUNTARAKENTAMINEN YHT.						
	Investointimenot	-225 000	0	-225 000	-18 247	206 753
	Investointitulot	0	0	0	0	0
	Investoinnit netto	-225 000	0	-225 000	-18 247	206 753
9360	Talonrakentaminen					
9393	Liikuntahalli <i>menot</i>	0		0	-146 162	-146 162
	<i>rahoitusosuus</i>	0		0	146 700	146 700
	<i>netto</i>	0		0	538	538
9395	Yhtenäiskoulu <i>menot</i>	-9 500 000		-9 500 000	-10 044 278	-544 278

9397	Johdintien halli					
	Menot	-1 400 000	-900 000	-2 300 000	-2 453 968	-153 968

93365 Muu rakentaminen

9346	Teuron koulu					
	menot	-30 000		-30 000	0	30 000
9350	Kunnantalo					
	menot	-25 000		-25 000	-10 607	14 393
9356	Päiväkoti (ent. kansakoulu, Maahiset)					
	menot	-15 000		-15 000	0	15 000
9364	Terveystalo					
	menot	0		0	-398 000	-398 000
9369	Tammitorpat					
	menot	-25 000		-25 000	-24 126	874
9376	Venesilta					
	menot	0		0	-4 686	-4 686
9385	Matintuomion halli					
	menot	-13 000		-13 000	0	13 000
9392	Energiatehokkuus investoinnit					
	menot	-60 000		-60 000	0	60 000

RAKENTAMINEN YHTEENSÄ

Investointimenot	-11 068 000	-900 000	-11 968 000	-13 081 827	-1 113 827
Investointitulot	0	0	0	146 700	146 700
Investoinnit netto	-11 068 000	-900 000	-11 968 000	-12 935 127	-967 127

TEKNINEN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ

Investointimenot	-11 313 000	-900 000	-12 213 000	-13 121 195	-908 195
Investointitulot	0			146 700	146 700
Investoinnit netto	-11 313 000	-900 000	-12 213 000	-12 974 495	-761 495

Tilinumero	Tilin nimi	Talous- arvio	TA- muutos	TA yh- teensä	TP 2024	Netto
VESILAITOS						
97755	Muu yhdyskuntarakentaminen					
9770	Vesilaitos menot	-125 000		-125 000	-22 934	102 066
9775	Viemärlaitos menot	-170 000		-170 000	-91 188	78 812
VESILAITOS YHTEENSÄ						
	Investointimenot	-295 000		-295 000	-114 122	180 878
	Investointitulot	0		0	0	0
	Investoinnit netto	-295 000		-295 000	-114 122	180 878
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
	Investoinimenot	-11 807 000	-915 000	-12 722 000	-13 463 051	-741 051
	Investointitulot	30 000		30 000	5 092 611	5 062 611
	Investoinnit netto	-11 777 000	-915 000	-12 692 000	-8 370 440	4 321 560

4.7 Rahoitusosan toteutuminen

	TA 2024	TA muutok- set	TA muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
(ulkoinen)	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	1 842	-70	1 772	2 504	-732
Satunnaiset erät			0	-1 785	1 785
Tulorahoituksen korjauserät			0	1 839	-1 839
Investointien rahavirta					
Investointimenot	11 807	915	12 722	13 463	-741
Rahoitusosuudet investointimenoihin	30		30	167	-137
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot			0	3 087	-3 087
Toiminta ja investoinnit, netto	-9 935	-985	-10 920	-7 651	-3 269
Rahoitustoiminta					
Rahoitus					
Antolainojen muutokset					
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	11 000		11 000	6 000	5 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	1 060		1 060	760	-300
Lyhytaikaisten lainojen muutos			0	3 500	-3 500
Vaikutus maksuvalmiuteen	5	-985	-980	1 089	-2 069

4.8 Yhteenvedo valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

1 000 €	Määrärahat					Tuloarviot				
	Alkup. talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteuma	Poikkeama	Alkup. talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Käyttötalousosa										
Hallinnon ja talouden palvelualue	2 740		2 740	2 866	-126	173		173	290	-117
Elinvoiman ja työllisyyden palvelualue	502		502	503	-1	65		65	86	-21
Varhaiskasvatuksen palvelualue	3 439		3 439	3 529	-90	194		194	196	-2
Perusopetuksen palvelualue	6 158		6 158	6 310	-152	214		214	265	-51
Vapaa-ajan palvelualue	1 016		1 016	1 007	9	161		161	184	-23
Yhdyskuntatekniikan palvelualue	780	70	850	752	98	221		221	284	-63
Kiinteistöjen palvelualue	1 887		1 887	2 311	-424	1 482		1 482	2 161	-679
Kaavoituksen- ja lupien palvelualue	665		665	660	5	83		83	102	-19
Ruoan- ja puhdistuksen palvelualue	1 265		1 265	1 318	-53	14		14	28	-14
Vesihuollon palvelualue	733		733	772	-39	854		854	941	-87
Tuloslaskelmaosa					0					
Verotulot			0		0	13 326		13 326	13 858	-532
Valtionosuudet			0		0	4 496		4 496	4 427	69
Korkotulot			0		0	4		4	1	3
Muut rahoitustulot			0		0	56		56	68	-12
Korkomenot	316		316	357	-41			0		0
Muut rahoitusmenot			0	2	-2			0		0
Investointiosa					0					
Maa-alueet	50		50	64	-14			0		0
Arvopaperit			0	1	-1			0		0
Tekninen ltk, muu irtaimisto	20		20	21	-1			0		0
Hankekohtainen, investoinnit	50		50	3	47					
Muu yhdyskuntarakentaminen	175		175	15	160			0		0
Hankekohtainen, investoinnit	10 900	900	11 800	12 645	-845			0	147	-147
Rakentaminen, hankekohtaiset			0		0			0		0
Muu rakentaminen	168		168	436	-268			0		0
Vapaa-ajan lautak. muu irtaimisto			0		0			0		0
Vapaa-ajan ltk:n , muu rak.	149	15	164	164	0	30		30	20	10
Riihivalkam - Porras,hankekohtaiset			0		0			0		0
Vesilaitos, muu rakentaminen	295		295	114	181			0		0
Rahoitusosa					0					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			0		0	11 000		11 000	6 000	5 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	1 060		1 060	760	300			0		0
Lyhytaikaisten lainojen muutos			0		0			0	3 500	-3 500
Oman pääoman muutokset					0					
Tulorahoituksen korjauserät				-3 141	3 141					
Vaikutus maksuvalmiuteen	5	-985	-980	1 089	-2 069					0
Yhteensä	32 373	0	32 373	32 558	-185	32 373	0	32 373	32 558	-185

5 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

5.1 Kunnan tuloslaskelma

TULOSLASKELMA	2024	2023
<i>Ulkoiset</i>		
Toimintatuotot		
Myyntituotot	1 748 446,18	1 606 953,82
Maksutuotot	154 363,38	271 491,06
Tuet ja avustukset	373 042,75	533 629,00
Muut toimintatuotot	2 191 664,90	1 826 155,01
Toimintatuotot	4 467 517,21	4 238 228,89
 Valmistus omaan käyttöön	 69 984,83	 3 647,28
 Toimintakulut		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-9 458 648,30	-9 005 566,07
Henkilösivukulut	-2 257 974,12	-2 256 814,84
Eläkekulut	-1 957 370,21	-1 839 481,28
Muut henkilösivukulut	-300 603,91	-417 333,56
Palvelujen ostot	-5 191 406,89	-4 909 258,95
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 050 942,97	-1 800 503,16
Avustukset	-699 078,02	-653 863,44
Muut kulut	-370 919,67	-360 644,19
Toimintakulut	-20 028 969,97	-18 986 650,65
 Toimintakate	 -15 491 467,93	 -14 744 774,48
 Verotulot	 13 857 573,60	 14 430 632,10
Valtionosuudet	4 427 206,00	4 172 957,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	1 513,69	1 513,69
Muut rahoitustuotot	68 322,63	63 285,23
Korkokulut	-357 233,64	-63 500,68
Muut rahoituskulut	-2 232,12	-3 252,65
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	-289 629,44	-1 954,41
 Vuosikate	 2 503 682,23	 3 856 860,21
 Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 841 646,19	-2 503 028,70
Satunnaiset erät	-1 784 597,21	0,00
Tilikauden tulos	-1 122 561,17	1 353 831,51
 Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	 117 114,13	 -317 202,53
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0,00	400 000,00
 Tilikauden ylijäämä/alijäämä	 -1 005 447,04	 1 436 628,98

5.2 Rahoituslaskelma

	2024	2023
<i>Sisältää ulkoiset rahan lähteet ja rahan käytön</i>		
Toiminnan rahavirta	2 557 651,25	3 823 289,06
Vuosikate	2 503 682,23	3 856 860,21
Tilikauden verot		
Satunnaiset erät	-1 784 597,21	
Tulorahoituksen korjaukset	1 838 566,23	-33 571,15
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-13 463 050,90	-6 591 694,77
Rahoitusosuudet investointimenoihin	166 700,00	584 250,45
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 087 345,02	47 165,26
Toiminnan ja investointien rahavirta	-7 651 354,63	-2 136 990,00
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys	0,00	0,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6 000 000,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-759 898,00	-609 898,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	3 500 000,00	2 000 000,00
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Oman pääoman muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-62 715,70	-11 382,62
Vaihto-omaisuuden muutos	2 434,33	20 039,43
Saamisten muutos	-114 505,69	363 467,37
Korottomien velkojen muutos	196 097,97	449 364,95
Rahoituksen rahavirta	8 761 412,91	2 211 591,13
RAHAVAROJEN MUUTOS	1 110 058,28	74 601,13
Rahavarat 31.12.	2 606 751,69	1 496 693,41
Rahavarat 1.1.	1 496 693,41	1 422 092,28

5.3 Tase

(Ulkoinen)

TASE	2024	2023
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	45 082 088,64	38 553 295,18
Aineettomat hyödykkeet	0,00	8 028,78
Tietokoneohjelmistot	0,00	2 995,15
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	5 033,63
Aineelliset hyödykkeet	41 558 783,10	30 098 186,38
Maa- ja vesialueet	4 467 549,07	4 404 813,45
Rakennukset	15 098 612,07	10 904 488,84
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8 146 418,14	8 986 720,33
Koneet ja kalusto	300 145,98	403 224,83
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	13 546 057,84	5 398 938,93
Sijoitukset	3 523 305,54	8 447 080,02
Osakkeet ja osuudet	3 370 018,36	8 293 792,84
Muut saamiset	56 474,00	56 474,00
Muut lainasaamiset	96 813,18	96 813,18
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	91 971,67	93 182,10
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	91 971,67	93 182,10
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 150 677,98	2 928 548,34
Vaihto-omaisuus	14 402,92	16 837,25
Valmiit tuotteet	14 402,92	16 837,25
Saamiset	1 529 523,37	1 415 017,68
Pitkäaikaiset saamiset	103 493,39	119 415,47
Myyntisaamiset	103 493,39	119 415,47
Lainasaamiset	0,00	0,00
Muut saamiset	0,00	0,00
Lyhytaikaiset saamiset	1 426 029,98	1 295 602,21
Myyntisaamiset	723 726,50	608 414,87
Lainasaamiset	6 000,00	9 000,00
Muut saamiset	601 255,57	596 808,77
Siirtosaamiset	95 047,91	81 378,57
Rahat ja pankkisaamiset	2 606 751,69	1 496 693,41
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>49 324 738,29</u>	<u>41 575 025,62</u>

TAMMELA

www.tammela.fi

**TASE
VASTATTAVAA**

2024

2023

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	27 469 813,82	28 475 260,86
Arvonkorotusrahasto	15 469 055,55	15 469 055,55
Muut omat rahastot	48 900,32	48 900,32
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	1 653 009,54	1 653 009,54
Tilikauden yli-/alijäämä	11 304 295,45	9 867 666,47
	-1 005 447,04	1 436 628,98

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Poistoero	2 196 397,15	2 313 511,28
Vapaaehtoiset varaukset	2 146 397,15	2 263 511,28
	50 000,00	50 000,00

PAKOLLISET VARAUKSET

Muut pakolliset varaukset	0,00	0,00
	0,00	0,00

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

Valtion toimeksiannot	689 043,28	752 969,41
Lahjoitusrahastojen pääomat	0,00	0,00
Muut toimeksiantojen pääomat	606 917,27	680 458,37
	82 126,01	72 511,04

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen	18 969 484,04	10 033 284,07
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	7 502 402,00	2 462 300,00
Lainat julkisyhteisöiltä	7 502 402,00	2 462 300,00
Saadut ennakot	0,00	0,00
Ostovelat	0,00	0,00
Lyhytaikainen	11 467 082,04	7 570 984,07
Joukkovelkakirjalainat	11 467 082,04	7 570 984,07
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	6 500 000,00	3 000 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	809 898,00	609 898,00
Saadut ennakot	0,00	0,00
Ostovelat	24 523,19	27 066,62
Muut velat	2 314 769,11	2 177 734,41
Siirtovelat	194 952,15	195 666,40
	1 622 939,59	1 560 618,64

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

49 324 738,29

41 575 025,62

TAMMELA

www.tammela.fi

5.4 Konsernilaskelmat

Konsernin tuloslaskelma

(ulkoinen)

TULOSLASKELMA	2024	2023
	<i>1 000 €</i>	<i>1 000 €</i>
Toimintatuotot	6 013	6 054
Toimintakulut	-22 924	-21 247
Osuus osakkuusyhteisön voitosta/tappiosta	-25	-22
Toimintakate	-16 936	-15 214
Verotulot	13 857	14 431
Valtionosuudet	5 635	5 342
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	21	12
Muut rahoitustuotot	76	68
Korkokulut	-442	-141
Muut rahoituskulut	-3	-4
Vuosikate	2 208	4 493
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 270	-3 050
Arvonalentumiset	0	0
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	-62	1 442
Tilinpäätössirrot	-6	-3
Vähemmistöosuudet	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-68	1 439

Konsernin rahoituslaskelma

(ulkoinen)

1 000 €

RAHOITUSLASKELMA

	2024 1 000 €	2023 1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 208	4 493
Satunnaiset erät	0	-1
Tilikauden verot	-4	
Tulorahoituksen korjauserät	905	-12
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-13 579	-6 718
Rahoitusosuudet investointeihin	167	584
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuotot	4 965	50
Toiminnan ja investointien rahavirta	-5 340	-1 603
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	1	0
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	6 000	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-998	-892
Lyhytaikaisten lainojen muutos	3 500	2 000
Oman pääoman muutokset	-508	0
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääoman muutos	-109	-179
Vaihto-omaisuuden muutos	5	14
Saamisten muutos	-1 744	2 428
Korottomien velkojen muutos	34	-1 478
Rahoituksen rahavirta	6 181	1 893
RAHAVAROJEN MUUTOS	842	289
Rahavarat 31.12.	2 753	1 911
Rahavarat 1.1.	1 911	1 622
Rahavarojen muutos	842	289

TAMMELA

www.tammela.fi

Konsernin tase

(ulkoinen)

TASE	2024	2023
VASTAAVAA	1 000 €	1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT	50 131	41 800
Aineettomat hyödykkeet	4	13
Aineettomat oikeudet	2	8
Muut pitkävaikutteiset menot	2	6
 Aineelliset hyödykkeet	47 331	38 886
Maa- ja vesialueet	4 721	4 686
Rakennukset	20 489	19 277
Kiinteät rakenteet ja laitteet	8 158	9 017
Koneet ja kalusto	393	502
Muut aineelliset hyödykkeet	5	5
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	13 565	5 399
 Sijoitukset	2 795	2 902
Osakkuusyhteisöosuudet	0	0
Muut osakkeet ja osuudet	2 738	2 843
Muut lainasaamiset	0	0
Muut saamiset	57	59
 TOIMEKSIANTOJEN VARAT	147	197
 VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 304	5 265
Vaihto-omaisuus	43	48
 Saamiset	2 508	3 305
Pitkäaikaiset saamiset	110	119
Lyhytaikaiset saamiset	2 398	3 186
 Rahoitusarvopaperit	1	1
 Rahat ja pankkisaamiset	2 752	1 911
 VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>55 582</u>	<u>47 262</u>

TASE	2024	2023
VASTATTAVAA	1 000 €	1 000 €
OMA PÄÄOMA	31 633	31 704
Peruspääoma	15 473	15 473
Arvonkorotusrahasto	69	83
Muut omat rahastot	1 714	1 715
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	14 445	12 993
Tilikauden ylijäämä	-68	1 439
VÄHEMMISTÖOSUUDET	3	3
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	0	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	746	905
VIERAS PÄÄOMA	23 200	14 650
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	10 964	6 160
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	70	67
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	7 582	3 884
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	4 583	4 539
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>55 582</u>	<u>47 262</u>

6 LIITETIEDOT

Tilinpäätös käsittää tuloslaskelman, taseen ja niiden liitteenä ilmoitettavat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailun ja toimintakertomuksen. Liitetiedoilla täydennetään tuloslaskelman ja taseen tietoja siten, että tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot kunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

6.1 Tilinpäätöksen liitetiedot

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät (*Liitetieto 1*)

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien osakkeet on merkitty taseessa hankintamenoon tai todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen hankintameno määrällisenä.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Tuloslaskelman ja taseen esitystapa (*Liitetieto 2*)

Tuloslaskelmassa ja taseessa on noudatettu kirjanpitolautakunnan antamia ohjeita.

Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin (*Liitetieto 3*)

Oikaisuihin ei ole ollut tarvetta.

Selvitys edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuudesta päättyneen tilikauden tietoihin (*Liitetieto 4*)

Oikaisuihin ei ole ollut tarvetta

Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset (*Liitetieto 5*)

Ei selvittävää.

6.2 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty tytäryhteisö ja kaksi kuntayhtymää, joissa kunta on jäsen sekä päättyneen Forssan Seudun Hyvinvointikuntayhtymän tuloslaskelma ja rahoituslaskelma. Kanta-Hämeen hyvinvointialue – Oma Häme aloitti toimintansa 1.1.2023. Sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden järjestämisvastuu siirtyi Kanta-Hämeen kunnilta hyvinvointialueelle. FSHKY:n toiminta kiinteistöjen ylläpitäjänä loppui 31.10.2024

Sisäiset liiketapahtumat ja katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja tytäryhteisön sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu oman pääoman lisäykseksi tai vähennykseksi.

Vähemmistöosuudet

Ei selvittävää.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisö Tammelan Aluelämpö on yhdistelty konserniyhteisön omistusosuutta vastaavalla määrällä osakkuusyhteisön tappiosta.

Kuntayhtymät

Kuntayhtymien taseet ja niiden liitetiedot on yhdistelty lukuarvoiltaan omistusosuuden mukaisesti. Tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma ovat yhdistelty kuntayhtymien perustietojen mukaan

6.3 Tuloslaskelman liitetiedot

Toimintatuotot (Liitetieto 6)

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston ohjeiden mukaan on tuloslaskelman liitteessä esitettävä toimintatuotot kunnan määrittelemänä tehtäväkokonaisuuksina.

Seuraavassa taulukossa on toimintatuotot esitetty tehtäväalueittain.

Toimintatuotot tehtäväalueittain	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Yleishallinto	374 432,16	257 294,72	289 525,81	176 873,45
Sosiaali- ja terveystoimen palvelut				
Opetus- ja kulttuuripalvelut	964 278,93	1 179 613,55	645 257,17	875 777,96
Yhdyskuntapalvelut	280 936,36	358 857,26	280 936,36	358 857,26
Muut palvelut	4 392 897,56	4 258 692,38	3 251 797,87	2 826 720,22
Kunnan toimintatuotot yhteensä	6 012 545,01	6 054 457,91	4 467 517,21	4 238 228,89

Verotulojen erittely (Liitetieto 7)

Verotulot	2024	2023
Kunnan tulovero	10 786 723,65	11 209 886,31
Osuus yhteisöveron tuotosta	984 243,23	1 236 796,44
Kiinteistövero	2 086 606,72	1 983 949,35
Verotulot yhteensä	13 857 573,60	14 430 632,10

Valtionosuuksien erittely (Liitetieto 8)

Valtionosuuksien erittely	2024	2023
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	3 277 245,00	3 042 680,00
Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (+/-)	1 595 625,00	1 533 891,00
Järjestelmämuutoksen tasaus (+/-)		
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-1 534 670,00	-1 517 336,00
Verotulomenetysten kompensatio	1 089 005,00	1 113 722,00
Verotulomenetysten korvaus		
Valtionosuudet yhteensä	4 427 206,00	4 172 957,00

Palveluiden ostot eriteltynä asiakaspalveluiden ostoihin ja muiden palveluiden ostoihin

(Liitetieto 9)

Palveluiden ostot	2024	2023
Asiakaspalveluiden ostot	897 866,87	1 066 585,07
Muiden palveluiden ostot	4 278 502,02	3 842 673,88
Palveluiden ostot yhteensä	5 176 368,89	4 909 258,95

Valtuustoryhmien toimintaedellytysten tukemiseksi annetut tuet valtuustoryhmittäin eriteltyinä

(Liitetieto 10)

Ei selvittävää.

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista (Liitetieto 11)

Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 10.12.2013 hyväksynyt suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

* Kunnanvaltuusto 27.11.2023 § 212

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistojen määrittämisessä on käytetty valtuuston 10.12.2013 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Vuonna 2013 valmistuvissa hyödykkeissä on noudatettu uusia lyhyempiä poistoaikoja ja poistoprosentteja. Vanhoissa poistonalaisissa omaisuuserissä noudatetaan kunnanvaltuuston 9.12.1996 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen pitoajan mukaan. Alle 10.000 euron suuruiset hankinnat kirjataan käyttömenoiksi.

Arvioidut poistoaajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:

Tilit	Selite	Poistoaika	Poistomenetelmä	poisto%
<i>Aineettomat hyödykkeet</i>				
1005	Tietokoneohjelmistot	2 vuotta	Tasapoisto	
1010	Muut pitkävaikutteiset menot	2 vuotta	Tasapoisto	
1020	Ennakkomaksut		Ei poistoaikaa	
<i>Aineelliset hyödykkeet</i>				
1100	Maa-alueet		Ei poistoaikaa	
1110	Asuinrakennukset	30 vuotta	Tasapoisto	
1115	Hallinto- ja laitosrakennukset	20 vuotta	Tasapoisto	
11151	Yhtenäiskoulu Harmonia *	35 vuotta	Tasapoisto	
1120	Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	Tasapoisto	
1123	Muut rakennukset	20 vuotta	Tasapoisto	
1130	Kadut, tiet, torit, puistot		Menojäännös	20 %
1131	Sillat, laiturit, uimalat		Menojäännös	25 %
1134	Muut maa- ja vesirakenteet		Menojäännös	20 %
1140	Veden jakeluverkostot		Menojäännös	10 %
1141	Viemäriverkostot		Menojäännös	10 %
1142	Ulkovalaisulaitteet		Menojäännös	20 %
1150	Muut kiinteät rakenteet ja laitteet		Menojäännös	25 %
1151	Laitosten koneet		Menojäännös	25 %
1160	Muut kuljetusvälineet		Menojäännös	30 %
1161	Autot		Menojäännös	30 %
1170	Muut koneet ja kalusto		Menojäännös	30 %
1171	ATK-laitteet		Menojäännös	40 %
1190	Ennakkomaksut		Ei poistoaikaa	
1195	Keskeneräiset hankinnat		Ei poistoaikaa	
<i>Sijoitukset</i>				
1201	Tytäryhteisöosakkeet ja -osuudet		Ei poistoaikaa	
1203	Kuntayhtymäosuudet		Ei poistoaikaa	

1205	Osakkuusyhteisöosakkeet ja –osuudet	Ei poistoaikaa
1207	Yhteisyhteisöosakkeet ja –osuudet	Ei poistoaikaa
1208	Muut osakkeet ja osuudet/osakkuudet & om.yhteis.	Ei poistoaikaa
1209	Liikelayhteisöiden peruspääomaosuudet	Ei poistoaikaa
1210	Muut osakkeet ja osuudet	Ei poistoaikaa

Selvitys tuottoihin ja kuluihin sisältyvistä pakollisten varausten muutoksista (Liitetieto 12)

Ei selvittävää.

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja –tappiot (Liitetieto 13)

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Muut toimintatuotot				
Maaomaisuuden myyntivoitot	25 256,62	5 483,13	25 256,62	5 483,13
Rakennusten myyntivoitot				
Muut myyntivoitot		28 088,02		28 088,02
Myyntivoitot yhteensä	25 256,62	33 571,50	25 256,62	33 571,15
Muut toimintakulut				
Maaomaisuuden myyntitappiot				
Rakennusten myyntitappiot				
Muut myyntitappiot	79 225,64		79 225,64	
Myyntitappiot yhteensä	79 225,64		79 225,64	

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely (Liitetieto 14)

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Satunnaiset tuotot				
Satunnaiset tuotot yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00
Satunnaiset kulut			1 784 597,21	
Satunnaiset kulut yhteensä	0,00	0,00	1 784 597,21	0,00

FSHKY:n kiinteistö kuntayhtymän toiminta lakkasi 31.10.2024. Kunta kirjasi alas kuntayhtymäosuudet, lisäsi pysyviin vastaaviin Tammelan terveysaseman ja kaksi osaketta. Forssan sairaala myytiin Kanta-Hämeen hyvinvointikuntayhtymälle. Kiinteistö kuntayhtymän purkamisesta kunta kirjasi satunnaisiin kuluihin 1,8 milj. euroa.

Rahoitustuotot, jotka ovat saatu osuuksista muissa yhteisöissä (Liitetieto 15)

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely	2024	2023
Osinkotuotot muista yhteisöistä	52 465,75	51 685,25
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä		
Yhteensä	52 465,75	51 685,25

Erittely poistoeron muutoksista (Liitetieto 16)

Erittely poistoeron muutoksista	2024	2023
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	117 114,13	82 797,47
Yhteensä	117 114,13	82 797,47

6.4 Tasetta koskevat liitetiedot

6.4.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Lainan liikkeelle laskemisesta aiheutuneet kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset

(Liitetieto 17)

Ei selvitettävää

Arvonkorostusten periaatteet ja niiden kohteiden arvonmääritysmenetelmät (Liitetieto 18)

Arvonkorotukset	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Maa- ja vesialueet				
Arvo 1.1.	69 199,34	82 932,50	48 900,32	48 900,32
Arvonkorotukset				
Arvonkorotuksen purku				
Arvo 31.12.	69 199,34	82 932,50	48 900,32	48 900,32
Arvonkorotukset yhteensä	69 199,34	82 932,50	48 900,32	48 900,32

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet**Aineettomat hyödykkeet**

Hankintameno 1.1.	8 028,78
Lisäykset tilikaudella	
Rahoitusosuudet tilikaudella	
Vähennykset tilikaudella	
Siirrot erien välillä	
Tilikauden poisto	-8 028,78
Arvonkorotus/-alennus	
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00

Aineelliset hyödykkeet

	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	4 355 913,13	10 904 488,84	8 986 720,33	403 224,83	5 398 938,93	30 098 186,38
Lisäykset tilikaudella	64 201,00	527 656,25	212 389,17	21 120,76	12 637 012,33	13 462 379,51
Rahoitusosuudet tilikaudella			-20 000,00		-146 700,00	-166 700,00
Vähennykset tilikaudella	-1 465,38					-1 465,38
Siirrot erien välillä		4 331 985,18	11 208,24		-4 343 193,42	0,00
Tilikauden poisto		-665 518,20	-1 043 899,60	-124 199,61		-1 833 617,41
Arvonkorotus/-alennus	48 900,32					48 900,32
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 467 549,07	15 098 612,07	8 146 418,14	300 145,98	13 546 057,84	41 558 783,10

Sijoitukset	Tytäryhtiö-osakkeet	Kuntayhtymä osakkeet	Omistus-yhteisö-osakkeet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	171 927,08	5 280 491,92	25 228,19	2 816 145,65	8 293 792,84
Lisäykset tilikaudella				671,39	671,39
Vähennykset tilikaudella		-4 844 220,23		-80 225,64	-4 924 445,87
Arvonkorotus/-alennus					0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	171 927,08	436 271,69	25 228,19	2 736 591,40	3 370 018,36
Muut lainasaamiset					96 813,18
Muut saamiset					56 474,00
Pysyvät vastaavat yhteensä					45 082 088,64

Omistuksia muissa yhteisöissä koskevat liitetiedot (Liitetiedot 20-22)

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt				(ilman eliminointia)		
Nimi	Koti- paikka	Kunnan omistus- osuus	Konsernin omistus- osuus	Kuntakonsernin osuus (1000 e) omasta pää- omasta	vieraasta pää- omasta	tilikauden tappiosta/ voitosta
Tytäryhteisöt						
Koy Tammelan Vuokra-asunnot	Tammela	100 %	100 %	172	3 978	0
Osakkuusyhteisö						
Tammelan Aluelämpö	Tammela	50 %	50 %	-21	224	-36
Kuntayhtymät						
Lounais-Hämeen koulutusky.	Forssa	8,8 %	8,8 %	1 833	201	47
Hämeen liitto	H:linna	3,2 %	3,2 %	47	16	-1

Pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä sekä osakkuus- ja muilta omistusyhteis-työyhteisöiltä (Liitetieto 23)

Saamisten erittely	2024		2023	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		17 941,24		14 926,18
Lainasaamiset				
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset		320,00		534,21
Siirtosaamiset				
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset		38,59		35,45
Yhteensä		18 299,83		15 495,84

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät (Liitetieto 24)

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kelan korvaus työterveyshuollosta	68 793,53	46 524,32	68 600,61	46 288,85
Muut tulojäämät	39 397,63	49 782,37	26 447,30	35 089,72
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	108 191,16	96 306,69	95 047,91	81 378,57

Siirtosaamiset ovat vuodelle 2025 kuuluvia menoja, jotka on maksettu vuoden 2024 aikana tai vuoden 2024 tuloja, jotka kertyvät vasta vuonna 2025.

6.4.2 Taseen vastattavaa koskevat liitetiedot

Tase-erä kohtainen erittely oman pääoman erien lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista näiden erien välillä (Liitetieto 25)

Oman pääoman erittely	Konserni		Kunta	
	2024	Avaava tase 2024	2024	Avaava tase 2024
Peruspääoma 31.12.	15 469 055,55	15 469 055,55	15 469 055,55	15 469 055,55
Säätiöiden ja yhd. peruspääoma	4 400,00	4 400,00		
Arvonkorotusrahasto 31.12.	69 193,34	82 932,50	48 900,32	48 900,32
Arvonkorotuksen purku				
Arvonkorotus 31.12.	69 193,34	82 932,50	48 900,32	48 900,32
Muut omat rahastot				
Rahaston pääoma 1.1.	372 899,71	373 599,74	311 987,42	311 987,42
Lisäykset				
Vähennykset				
Rahaston pääoma 31.12.	372 899,71	373 599,74		311 987,42
Investointirahasto 31.12.	1 341 022,12	1 341 022,12	1 341 022,12	1 341 022,12
Edellisten tilikausien yli/alijäämä 1.1.	14 444 628,34	14 431 778,85	11 304 295,45	11 304 295,45
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Edellisten tilikausien yli/alijäämä 31.12.	14 444 628,34	14 431 778,85	11 304 295,45	11 304 295,45
Tilikauden ylijäämä / alijäämä	-68 079,00		-1 005 447,04	
Oma pääoma yhteensä	31 633 120,06	31 702 788,76	27 469 813,82	28 475 260,86

FSHKY on toiminut vuoden 2023 alusta kiinteistökuntayhtymänä. Kuntayhtymän toiminnan siirryttyä Sote-voima-panolain (616/221) 23 §:n mukaisesti olennaisilta osaltaan 1.1.2023 hyvinvointialueelle, kuntayhtymässä ei käytännössä ole ollut tarkoituksen mukaista toimintaa.

Kuntayhtymän jäsenkuntien valtuustot päättivät v. 2023 purkaa kuntayhtymän. Forssan sairaala myytiin 20.8.2024 Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle. Kiinteistökuntayhtymän toiminta lakkasi 31.10.2024.

Erittely poistoerosta (Liitetieto 26)

Erittely poistoerosta	2024	2023
Investointivaraukseen liittyvä poistoero EVL-poistoihin liittyvä poistoero	2 146 397,15	2 263 511,28
Yhteensä	2 146 397,15	2 263 511,28

Pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan kuuluvat lainat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua (Liitetieto 27)

Pitkäaikaiset velat	2024	2023
Lainat muilta luotonantajilta	4 853 306,00	816 372,00
Pitkäaikaiset velat yhteensä	4 853 306,00	816 372,00

Erittely liikkeelle lasketuista joukkovelkakirjalainoista (Liitetieto 28)

Joukkovelkakirjalainat	2024	2023
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistuslainat	6 500 000,00	3 000 000,00
Yhteensä	6 500 000,00	3 000 000,00

Pakollisten varausten erittely (Liitetieto 29)

Ei selvitetävää.

Pitkä- ja lyhytaikaiset velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille sekä osakkuus- ja muille omistusyhteistyöyhteisöille (Liitetieto 30)

Vieras pääoma	2024		2023	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä Ostovelat		384,78		805,03
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille Ostovelat		79 418,14		77 915,36
Vieras pääoma yhteensä		79 802,92		78 720,39

Maksuvalmiuden kannalta merkittävä sekkitililimiitti (Liitetieto 31)

Ei selvitettävää.

Muut velat (Liitetieto 32)

Ei selvitettävää.

Laskennalliset verovelat

Laskennalliset verovelat / Konserni	2024	2023
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	150 013,18	147 125,72

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät (Liitetieto 33)

Siirtovelkojen olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	1 296 431,89	1 169 846,50	1 208 443,35	1 066 461,30
Korkojaksotukset	93 506,47	31 835,98	70 950,38	9 450,07
Valtionosuusennakot	99 274,00	216 297,70	99 274	216 297,70
Muut menojäämät	167 751,40	223 258,25	244 271,86	268 409,57
Siirtovelat yhteensä	1 656 963,76	1 641 238,43	1 622 939,59	1 560 618,64

6.5 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyitä koskevat liitetiedot

Velat, joista kunta on pantannut, kiinnittänyt tai muulla tavalla antanut vakuudeksi omaisuuttaan eriteltynä vakuuslajeittain (liitetieto 34)

Ei selvittävää.

Erittely annetuista vakuuksista (Liitetieto 35)

Ei selvittävää.

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot (Liitetieto 36)

Taseen liitetietoina on ilmoitettu takausvastuut.

Yhteenlaskettu arvo kunnan antamista muista kuin edellä 34-36 kohdissa tarkoitetuista vakuuksista (Liitetieto 37)

Ei selvittävää

Vuokrasopimusten mukaisten jäljellä olevien määrien yhteissumma (Liitetieto 38)

Vuokravastuut	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä				
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus				
Sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet				
Leasingvastuut				
Leasingvastuut yhteensä	113 980,69	122 084,71	9 055,15	15 564,46
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	47 514,22	45 136,61	6 213,45	8 048,28
Siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut		-	-	-

Kunnan antamat vastuusitoumukset sen kanssa samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta (Liitetieto 39-40)

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			5 227 848,08	5 227 848,08
Jäljellä oleva pääoma			3 348 183,25	3 478 438,40
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	5 860 000,00	5 862 522,82	5 860 000,00	5 862 522,82
Jäljellä oleva pääoma	2 659 613,06	2 871 055,45	2 659 613,06	2 871 055,45

Yllä olevasta taulukosta selviävät kunnan takausvastuiden kokonaissummat, jotka muodostuvat useasta eri takauksesta. Osa takausvastuista saattaa realisoitua.

Vastuu Kuntien takauskeskuksen vastuista	2024	2023
Kunnan osuus takauskeskuksen vastuista 31.12.	50 506 867	48 771 180
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuk- senrahastosta 31.12.	54 199	38 823

Muut kuntaa koskevat taseen ulkopuoliset järjestelyt (Liite 41)

Muut taloudelliset vastuut	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Arvonlisäveron palautusvastuu	4 908 678,63	1 871 650,49	4 782 711,51	1 738 021,42

6.6 Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen

Pitkävaikutteiset ympäristömenot

Ei selvitettävää.

6.7 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä (liitetieto 42)

Henkilöstön lukumäärä 31.12. palvelualoittain	2024	2023
Hallinto ja kehittämispalvelut	18	19
Sivistyspalvelut	172	173
Tekniset palvelut sis. ruoka- ja puhdistuspalvelut	62	48
Yhteensä	242	240

Henkilöstön lukumäärä on laskettu Kunnallisen työmarkkinalaitoksen henkilöstöraportointia koskevan suosituksen (2021) mukaan. Suosituksen mukaan henkilöstömäärään lasketaan:

- vakinaiset
- määräaikaiset
- työllistetyt

Tilikauden palkat, palkkio, eläkekulut ja muut henkilösivukulut (liitetieto 43)

Henkilöstökulut	2024	2023
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	11 716 622,42	11 262 380,91
Yhteensä	11 716 622,42	11 262 380,91

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tai puolueyhdistykselle tilitetyt luottamushenkilömaksut (liitetieto 44)

Luottamushenkilön palkoista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut	2024	2023
Keskusta Tammelan kuntayhdistys ry	3 318,30	2 992,50
Tammelan Kokoomus ry	1 488,00	1 644,20
Tammelan Sosialidemokraattinen yhdistys ry	2 824,00	2 638,30
Vasemmistoliiton Tammelan osasto ry	-	-
Lounais-Hämeen Vihreät ry	271,50	250,50
Tammelan perussuomalaiset ry	633,00	596,00
Meidän Tammela ry	901,50	964,50
Kristillisdemokraatit Forssan seudun paikallisosasto ry	117,00	198,00
Yhteensä	9 583,30	9 284,00

Tilitarkastusta suorittavalle tilintarkastusyhteisölle maksetut palkkiot (liitetieto 45)

Tilintarkastajan palkkiot	2024	2023
BDO Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	14 352,11	6 283,00
Tilintarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	1 413,95	546,00
Muut palkkiot	0,00	735,50
Yhteensä	15 766,06	7 564,50

Intressitapahtumat (liitetieto 46)

Sidonnaisuusrekisteri on laadittu kuntavaaleissa 2021 valituista luottamushenkilöistä kuntalain (410/2015) §:n 84 mukaisessa laajuudessa.

Kunnanjohtajan kanssa on solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jossa on sovittu erokorvauksesta.

Lähipiirin tai konsernin lähipiirin kanssa ei ole toteutettu tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

7 VESIHUOLTOLAITOS

Vesihuoltolaitoksen tehtävänä on toimittaa yksityisille asiakkailleen ja neljälle kunnassa toimivalle vesihuolto-osakeyhtiölle puhdasta hyvälaatuista talousvettä. Yksityisasiakkaiden lisäksi vettä toimitetaan Etelä-Tammelan Vesihuolto Oy:lle, Kaukjärven Vesihuolto Oy:lle, Liesjärven Vesi Oy:lle ja Pohjois-Tammelan Vesihuolto Oy:lle.

Syrjänharjun vedenottamosta vesi toimitetaan vesihuoltolaitoksen omaan vesijohtoverkkoon sekä Etelä-Tammelan Vesihuolto Oy:n verkkoon. Tällä jakelualueella vesi toimitetaan asiakkaille vesitornin kautta, jossa vesi käsitellään UV-suodattimella. UV-suodatuksella varmistetaan, että vedessä ei ole haitallisia bakteereita. Vesitornilla ylläpidetään riittävä vedenpaine verkossa, lisäksi jakelualueella on neljä paineenkorotus-pumppaamoja, joiden avulla verkostopainetta nostetaan alueilla, joilla vesitornin tuottama paine ei riitä. Joillakin kiinteistöillä on kiinteistökohtainen paineenkorotin. Kunnan vesihuoltolaitoksen vesijohtoverkkoja on kirkonkylän lisäksi Kukkuramäen, Lamalan, Vekkilän, Alhon, Hevoniemen, Matintuomion, Ruissuodon ja Kydön alueilla. Kunnan vesijohtoverkkoa on myös Nuutin, Tapolan ja Kaukjärven teollisuusalueen alueilla. Nuuttiin ja Tapolaan vesi johdetaan Etelä-Tammelan Vesihuolto Oy:n verkosta, Kaukjärven teollisuusalueelle vesi johdetaan Kaukjärven Vesihuolto Oy:n verkosta.

Pätinkiharjun vedenottamolla vesi käsitellään kalkkikivisuodattimella ja UV-suodatuksella. Vesivarastona toimii alavesisäiliö, vesi pumpataan vesijohtoverkkoon ja vedenpainetta pidetään yllä pumpuilla. Kalkkikivisuodatuksella saadaan lisättyä veden kovuutta sekä nostettua veden pH:ta. Vedenottamolle suoritettiin huoltotoimia kesän ja syksyn aikana. Pätinkiharjun vedenottamosta vesi toimitetaan Pohjois-Tammelan Vesihuolto Oy:n ja Kaukjärven Vesihuolto Oy:n vesijohtoverkkoon sekä kunnan Kaukjärven teollisuusalueelle.

Kunnan omistamalla Liesjärven vedenottamolla, Koivu ja Kuusi Eräkeskus (entinen metsäoppilaitos), vesi käsitellään aktiivihiihluodatuksella, lipeän annostelulla ja UV-suodatuksella. Aktiivihiihluodatuksella poistetaan vedestä kasvinsuojeluainejäämiä, joita on pieniä pitoisuuksia Liesjärven vedenottamon käsittelemättömässä raakavedessä. Lipeän annostelulla kohotetaan veden pH:ta. Liesjärven vedenottamolla vesivarastona on alavesisäiliö, josta vesi pumpataan vesijohtoverkkoon ja vedenpainetta pidetään yllä pumpuilla.

Vettä pumpattiin verkostoon $293\,769\text{ m}^3$, josta laskutettiin $272\,397\text{ m}^3$. Laskuttamatonta vettä joutui hukkaan noin 9,3 %, joka on 0,2 % edellisvuotista vähemmän. Vesijohtovuotoja oli yksi.

Jaetun veden laatu oli kaikilla vedenottamoilla ja verkostoalueilla jokaisella tarkkailukerralla moitteetonta. Vesimittarit luettiin neljästi vuoden aikana etäluentalaitteella autolla jakelualueet kiertäen. Osa mittareista on jatkuvassa seurannassa vesitornin katolle asennetun antennin välityksellä.

Jätevettä otettiin vastaan Etelä-Tammelan Vesihuolto Oy:n, Liesjärven Vesi Oy:n ja Pohjois-Tammelan Vesihuolto Oy:n viemäriverkostoista sekä kunnan vesihuoltolaitoksen omalta keskusta-alueen viemärintialueelta, joka on sama kuin vesijohtoverkon alue. Kunnan vesihuoltolaitos hoitaa viemäroinnin myös Kaukjärven kylän ja teollisuusalueen alueilla. Nämä jätevedet johdetaan siirtoviemärillä Forssaan Kaukjärven pohjoispuolitse. Tähän viemäriin vastaanotetaan myös HAMK Mustialan jätevedet. Lisäksi kunnan viemärointi ulottuu Papinsillan tien ja Nuutinkulmantien vartta Riihivalkaman koululle sekä Valtaimenkujaa Häiviän tienhaaraan. Näihin viemäriin otetaan vastaan Etelä-Tammelan Vesihuolto Oy:n jätevedet sekä kunnan omien viemärintialueen jätevedet, joita tulee Nuutin kaava-alueelta ja Ahomäestä sekä Saloniementieltä, Valtaimenkujalta ja Hannulantieltä. Nämä jätevedet johdetaan yhdessä kunnan keskusta-alueelta tulevien jätevesien kanssa Forssan verkostoon Mustajärvellä.

Jätevettä otettiin vastaan yhteensä $269\,777\text{ m}^3$, josta laskutettiin $294\,207\text{ m}^3$. Vuotovesiä viemäriin joutui yhteensä n. 29 %. Vuotovesien määrä johtuu kevään runsaista sulamisvesistä. Jätevesi johdetaan Forssan vesihuoltoliikelaitoksen jätevedenpuhdistamolle puhdistettavaksi.

Vesilaitoksella on käytössä tekstiviestipalvelu vesihuollon häiriötiedottamisessa.

Veden ja jäteveden kulutushinnat 1.9.2024 jälkeen olivat (hinnat sis. alv 25,5 %)

vesi 1,98 €/m³

jätevesi 3,14 €/m³

tukkuvesi 1,38 €/m³

Veden ja jäteveden kulutushinnat 1.4.2023 alkaen (hinnat sis. alv 24 %)

Vesi	1,58	1,96
Jätevesi	2,50	3,10
Tukkuvesi	1,10	1,37

Pätinkiharjun vedenottamolla on kiinteästi asennettu varavoimakone. Koivu ja Kuusi Eräkeskuksella (entinen metsäoppilaitos) on varavoimakone, jonka omistajan kanssa on sopimus varavoiman toimittamisesta Liesjärven vedenottamolle. Merkittäviä sähkökatkoja ei kuluneen vuoden aikana ollut

Vesilaitoksella on yksi kokoaikainen putkiasentaja. Osan työajastaan vesihuoltolaitoksen työhön käytti hallinto-sihteeri ja yhdyskuntatekniikan päällikkö.

7.1 Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma

VESILAITOKSEN TULOSLASKELMA

<i>(sisäiset ja ulkoiset)</i>	2024	2023
Liikevaihto	979 792,35	930 987,63
Liiketoiminnan muut tuotot		
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-96 566,67	-79 077,20
Palvelujen ostot	-569 106,61	-531 670,93
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-665 673,28	-610 748,13
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-95 298,94	-99 834,71
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	-16 969,33	-16 684,17
Muut henkilösivukulut	-3 009,30	-4 305,45
Henkilöstökulut yhteensä	-115 277,57	-120 824,33
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-535 059,66	-317 293,42
Liiketoiminnan muut kulut	-36 312,16	-26 253,48
Liikeylijäämä	-372 530,32	-144 131,73
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot		70,71
Muut rahoituskulut	0,07	0,12
Korvaus pääomasta	-21 380,75	-21 380,75
Rahoitustuotot - ja kulut yhteensä	-21 380,68	-21 309,92
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	-393 911,00	-165 441,65
Ylijäämä ennen varauksia	-393 911,00	-165 441,65
Tilikauden yli-/alijäämä	-393 911,00	-165 441,65

7.2 Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma

(sisäiset ja ulkoiset)

Vesilaitoksen rahoituslaskelma

	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Liikelyljäämä (-alijäämä)	-372 530,32	-144 131,73
Poistot ja arvonalentumiset	535 059,66	317 293,42
Rahoitustuotot ja -kulut	-21 380,68	-21 309,92
	141 148,66	151 851,77
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-114 122,10	-1 195 369,84
Rahoitusosuudet investointimenoihin		
Toiminnan ja investointien rahavirta	27 026,56	-1 043 518,07
Rahoituksen rahavirta		
Saamisten muutos muilta	-66 466,51	117 950,02
Korottomien velkojen muutos muilta	-46 855,81	-243 060,50
	-113 322,32	-125 110,48
Rahoituksen muutos	-86 295,76	-1 168 628,55

TAMMELA

www.tammela.fi

7.3 Vesihuoltolaitoksen tase

(Sisäiset ja ulkoiset)

VESILAITOKSEN TASE

VASTAAVAA	2024	2023
PYSYVÄT VASTAAVAT	5 465 452,00	5 886 389,56
AINEELLISET HYÖDYKKEET	5 465 452,00	5 886 389,56
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 465 452,00	5 886 389,56
Keskeneräiset hankinnat		
VAIHTUVAT VASTAAVAT	385 037,65	318 571,14
SAAMISET	385 037,65	318 571,14
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	385 037,65	284 591,40
ALV-saamiset		33 979,74
Muut saamiset/yhdystili		
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>5 850 489,65</u>	<u>6 204 960,70</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA	3 637 001,53	4 030 912,53
Peruspääoma	4 276 149,29	4 276 149,29
Edellisen tilikauden yli-/alijäämä	-245 236,76	-79 795,11
Tilikauden yli-/alijäämä	-393 911,00	-165 441,65
VIERAS PÄÄOMA	2 213 488,12	2 174 048,17
Lyhytaikainen	2 213 488,12	2 174 048,17
Lainat		
Ostovelat	175 040,10	239 921,02
Siirtovelat	2 020 422,91	1 934 127,15
Lomapalkkajaksotus		
Korkojaksotus		
ALV-velka	18 025,11	
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>5 850 489,65</u>	<u>6 204 960,70</u>

TAMMELA

www.tammela.fi

7.4 Vesihuoltolaitoksen investoinnit

Tili	Talousarvio	TP 2024	%	Netto
Hankekohtaiset investoinnit				
<i>menot</i>				
Muu yhdyskuntarakentaminen				
<i>menot</i>	295 000	114 122,10	38,7	180 877,80
Vesihuoltolaitos yhteensä				
Investointimenot	295 000	114 122,10	38,7	180 877,80
Investointitulot				
Investoinnit, netto	295 000	114 122,10	38,7	180 877,80

7.5 Vesihuoltolaitoksen liitetiedot

Tuotot	2024	2023
Liikevaihto	979 792,35	930 987,63

Poistosuunnitelma	Poistomene- telmä	%
Veden jakeluverkosto	Menojäännös	10 %
Viemäriverkosto	Menojäännös	10 %

Pysyvät vastaavat	2024	2023
Poistamaton hankintameno 1.1.	5 886 389,56	5 008 313,14
Lisäykset tilikaudella	114 122,10	1 195 369,84
Rahoitusosuudet tilikaudella		
Tilikauden poisto	535 059,66	317 293,42
Kirjanpitoarvo	5 465 452,00	5 886 389,56

Erittely siirtosaamisista	2024	2023
Yhdystilin saldo		

Oma pääoma	2024	2023
Peruspääoma 1.1.	4 276 149,29	4 276 149,29
Edellisten tilikausien ylijäämä	-245 236,76	-79 795,11
Tilikauden ylijäämä	-393 911,00	-165 441,65
Oma pääoma yhteensä	3 637 001,53	4 030 912,53

Erittely siirtoveloista	2024	2023
Yhdystilin saldo	2 020 422,91	1 934 127,15

8 LUETTELOT JA SELVITYKSET

Vuoden 2024 kirjanpito kirjat ja tositelajit sekä niiden säilytys

Tositelaji	Säilytys
Tilinpäätös	Sidottu kirja arkistossa
Tase- ja liitetietoeerittelyt	Paperitulosteena arkistossa
Päiväkirjat	Paperitulosteena arkistossa
Pääkirjat	Paperitulosteena arkistossa
Muistiotositteet	1 Paperitulosteena arkistossa
Pysyvien vastaavien tositteet	9 Paperitulosteena arkistossa
Tiliotetositteet	010 Paperitulosteena arkistossa
Myyntireskontran suoritustositteet	021 Paperitulosteena arkistossa
Ostoreskontran suoritukset	040 Paperitulosteena arkistossa
Palkkatositteet	300 Paperitulosteena arkistossa
Ostolaskutositteet	410-420 Paperitulosteena arkistossa
Sähköiset ostolaskut	470 Sähköisessä muodossa
Laskutustositteet (myyntitositteet)	601-646 Paperitulosteena arkistossa
Konsernitilinpäätöksen tositteet	Paperitulosteena arkistossa
Toteutumisvertailu käyttötaloudesta	Paperitulosteena arkistossa
Toteutumisvertailu investointiosasta	Paperitulosteena arkistossa
Myyntireskontraraportit	Paperitulosteena arkistossa
Ostoreskontraraportit atk-tulosteena	Paperitulosteena arkistossa
Palkkakortistot atk-tulosteena	Paperitulosteena arkistossa

9 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Tammelassa 24 päivänä maaliskuuta 2025

Eero Pura

Kunnanhallituksen puheenjohtaja

Jenni Rauhaniemi

Kunnanhallituksen 1. varapuheenjohtaja

Heikki Vainio

Kunnanhallituksen 2. varapuheenjohtaja

Manu Alarto

Kunnanhallituksen jäsen

Simo Pärssinen

Kunnanhallituksen jäsen

Maija-Stiina Rahkonen

Kunnanhallituksen jäsen

Katariina Suutela

Kunnanhallituksen jäsen

Juuso Alatalo

Kunnanjohtaja

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Tilintarkastuksesta on annettu erillinen tilintarkastuskertomus

Turussa sähköisen allekirjoituksen päivämääränä

BDO Audiator Oy

Tilintarkastusyhteisö

Kirsi Ehlund

HT, JHT

